

Reisen til Sunnfjordbyen

Attraktivitetsanalysen

KNUT VAREIDE, MARIT O. NYGAARD og LARS U. KOBRO

TF-notat nr. 15/2015

Tittel: Reisen til Sunnfjordbyen
Undertittel: Attraktivitetsanalysen
TF-notat nr: 15/2015
Forfatter(e): Knut Vareide, Marit O. Nygaard og Lars U. Kobro
Dato: 17. mars 2015
ISBN: 978-82-7401-794-8
ISSN: 1891-053X
Pris: 150,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regional analyse - foresight Sunnfjordbyen
Prosjektnr.: 20140890
Prosjektleder: Lars U. Kobro
Oppdragsgiver(e): Sunnfjordrådet

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforsking.no

Resymé:

Utviklingen i Sunnfjord med hensyn til befolknings- og næringsutvikling er beskrevet og analysert med Attraktivitetsmodellen. Det er også kapitler om utdanningsnivå, innovasjon i næringslivet og resultater fra NHOs Nærings-NM.

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand. oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har hatt hovedansvaret for tallanalysene i prosjektet. Han har også utviklet analysemodellen; attraktivitetspyramiden.

Marit Owren Nygaard er utdannet samfunnsøkonom (M.Sc. economics) fra Universitetet for miljø- og biovitenskap i Ås (2012). Hun har jobbet ved Telemarksforsking siden 2013 og har i prosjektet arbeidet med utvikling av analyser og prognoser.

Lars Ueland Kobro er utdannet statsviter (cand. polit.) fra Universitetet i Bergen (1988). Han har vært prosjektleder for prosjektet samlet sett, og hatt ansvaret for medvirkningsprosessen gjennom tre samlinger.

Forord

Denne rapporten er del 1, av en samlet dokumentasjon i to rapporter, fra prosjektet Reisen til Sunnfjordbyen som Telemarksforskning har gjennomført for- og sammen med aktører i Sunnfjord i regi av SIS - Samarbeidsforum i Sunnfjord. Prosjektet er en del av Kommunal og moderniseringsdepartementet/Distriktssenterets byregionsprogram. TF notat 16/2015 følger opp dette notatet med dokumentasjon av den deltakerbaserte prosessen over tre samlinger. Det notatet har også et avsluttende kapittel som peker framover mot forslag til videre vei framover.

Prosjektet har vært organisert som et deltakerbasert arbeid. Det har med andre ord vært deltakerne som har skapt prosjektets resultater – men ikke uten tilrettelegging. Den tilretteleggingen er det Helle Kamstrup og Øystein Nettet fra det danske firmaet helleogoystein.com og undertegnede som har forestått. Marit O. Nygaard og Knut Vareide fra Telemarksforskning er ansvarlige for de statistiske analysene og tallbearbeidingen i prosjektet.

Dette notatet er i hovedsak bygget opp på samme mal som der regionale analysene vi fra Telemarksforskning lager for et stort antall regioner, kommuner og fylker. Analysen følger en modellforståelse av hva stedlig attraktivitet er, hva som skaper slik attraktivitet og hvordan ulike drivere for attraktivitet henger sammen. Modellen presenteres ikke eksplisitt her, det gjør den i stedet i notat to fra prosjektet, TF notat 16/2015.

Sunnfjordbyen eksisterer ikke i dag, vi vet heller ikke om det er en spesielt god betegnelse på hva som måtte finnes i framtiden. Et framtidswerkstedsarbeide som vi her har gjennomført, handler om å skape nysgjerrighet og bevissthet om ulike framtidsmuligheter. Vi vet ganske mye om hva som har ført til at Sunnfjord er blitt slik regionen er i dag, langs de indikatorene og samfunnsområdene som har stått sentralt i dette prosjektet. Det betyr at vi også kan si en hel del om hvordan regionen vil utvikle seg, om betingelsene for utviklingen fortsetter temmelig uendret som i dag. Det vil den imidlertid ikke. Det er minst to prinsipielt ulike grunner til det: For det første vil en del av de strukturelle betingelsene som har formet Sunnfjord, endre seg. Det andre er at sentrale aktører i samfunnet, i næringslivet, politikk, forvaltning og i det sivile samfunnet, vil gjøre andre ting i framtiden enn de gjorde i går. Det vil også skape endring.

Folk skaper steder. De planer, beslutninger og handlinger som aktører i en region gjør er naturligvis i sterk grad med på å skape dens framtid. De som aktivt arbeider med å skape sin egen framtid sammen, vil i større grad lykkes med det, enn de som spres sin innsats i mange retninger – eller som arbeider uten noen fast retning i det hele tatt.

Vi takker alle involverte deltakere for friske innspill, tillitsfull dialog og kreative bidrag i prosessen. Vi takker også vertskapet for de tre samlingene som prosessen har bestått av, for enestående tilrettelegging av lokaler m.v. Sist, men ikke minst, vil vi fra Telemarksforskning takke oppdragsgiver Samarbeidsforum i Sunnfjord (SiS) ved Førde kommune med Trond Ueland i spissen, for tillit og vide rammer for det analyse- og prosessarbeidet som vi her legger fram.

Bø, 13. april 2015

Lars U. Kobro

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
1. Innledning.....	7
2. Befolkning.....	9
3. Arbeidsplasser.....	13
4. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon.....	36
5. Bostedsattraktivitet	40
6. Scenarier for framtidig vekst	46
7. Utdanning.....	53
8. Innovasjon	58
9. Nærings-NM.....	66

Sammendrag

Sunnfjords befolkning har vokst de siste årene. Spesielt i Førde har befolkningsveksten vært sterk. Befolkningsveksten i Sunnfjord har vært noe svakere enn veksten i Norge, men sterkere enn i Sogn og Fjordane samlet som fylke. Befolkningsveksten skyldes innvandring og noe positiv fødselsbalanse. Den innenlandske nettoflyttingen er derimot negativ. Sunnfjord taper innbyggere til andre steder i Norge.

Flyttetallene henger nært sammen med arbeidsplassutviklingen. Arbeidsplassveksten i Sunnfjord har vært bedre enn i fylket samlet sett, men noe lavere enn landet som helhet. Offentlig sektor har hatt sterk vekst, mens privat sektor har hatt relativt svak vekst.

For å avdekke om det er strukturelle forklaringer til den relativt svake arbeidsplassutviklingen i privat sektor, har vi analysert dette nærmere. Vi har delt næringslivet inn i fire næringstyper: basisnæringer, besøksnæringer, regionale næringer og lokale næringer.

Basisnæringer er de bedriftene som produserer for et nasjonalt eller internasjonalt marked og som henter sine inntekter utenfra. Basisnæringene omfatter primærnæringer, industri, olje- og gassutvinning, samt de mest konkurranseutsatte tjenestene som forskning, tele, IKT, ingeniørtjenester og liknende. Bransjestrukturen i basisnæringene forklarer mye av forskjellene i veksten i antall ansatte mellom ulike regioner i Norge. Det har vært en sterk arbeidsplassnedgang i basisnæringene i Sunnfjord. Dette skyldes at Sunnfjord har relativt mye næringsliv i nasjonale nedgangsbransjer slik som næringsmiddelindustri, landbruk og fiske. Bransjestrukturen forklarer mesteparten av arbeidsplassnedgangen i basisnæringene både i regionen og i Norge som helhet, etter finanskrisen. Utviklingen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i Sunnfjord har imidlertid vært dårligere enn bransjestrukturen alene kan forklare.

Besøksnæringene omfatter de bedriftene som er avhengige av at kundene må være personlig til stede. Det er bransjer som overnatting, servering, butikkhandel, kultur og aktiviteter, samt diverse personlige tjenester. Besøksnæringene omfatter turistbransjene, men er i tillegg definert mye videre enn det. Det er viktig å understreke at stedets egen befolkning er en stor kundegruppe for besøksnæringene. Besøksnæringene blir dermed sterkt påvirket av befolkningsveksten i på stedet. Siden Sunnfjord har hatt en svakere befolkningsvekst enn landet som helhet, er det naturlig å forvente at regionen har hatt svakere arbeidsplassvekst i besøksnæringene enn Norge. Før finanskrisen hadde besøksnæringene i Sunnfjord i stedet en bedre vekst enn hva befolkningsveksten skulle tilsi. Etter finanskrisen har imidlertid arbeidsplassveksten i besøksnæringene blitt svakere enn forventet, og Sunnfjord har dermed endt opp med svak besøksattraktivitet i dag.

De regionale næringene består av bransjer som ikke passer inn i gruppen basisnæringer eller besøksnæringer. Det inkluderer bl.a. bygg og anlegg, finansvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting, transport, engroshandel m.m. Dette er bransjer som ofte ikke får stor oppmerksomhet i kommunale og regionale næringsstrategier, men som er viktige fordi det er mange arbeidsplasser i bransjene. På landsbasis har de regionale næringene vokst raskere enn besøks- og basisnæringene. De regionale næringene har hatt sterk vekst i Sunnfjord, men veksten har ikke vært like god som på landsbasis. De strukturelle forholdene for vekst i de regionale næringene i Sunnfjord har med årene blitt noe bedre, og i de siste årene har de vært gode. I den siste treårsperioden har imidlertid veksten vært svakere enn det de strukturelle forholdene skulle tilsi.

En regions næringsattraktivitet er summen av attraktiviteten til de tre strategiske næringstypene: basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer. Sunnfjord har klart å forbedre sin utvikling i basisnæringene, de har gått fra å ha lav til nøytral attraktivitet. Dessverre har både besøksnæringene og de regionale næringene falt de siste årene, og veksten i disse næringstypene er noe svakere enn forventet ut fra strukturelle betingelser. Samlet sett rangerer dermed Sunnfjord middels blant regionene i Norge med hensyn til næringsattraktivitet.

Nettoflyttingen til Sunnfjord er analysert for å avdekke om de relativt svake flyttetallene kan forklares av arbeidsplassutviklingen, strukturelle flyttfaktorer eller andre forhold. Et strukturelt forhold som har en *positiv* effekt på nettoflyttingen til Sunnfjord er den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen. Det er mye pendling på tvers av kommunegrensene i regionen. Det er positivt for utviklingen. På den annen side er det forholdsvis lite pendling mellom Sunnfjord og omkringliggende regioner. Dette har en negativ effekt på nettoflyttingen. Nettoeffekten for disse to faktorene i samspill er dermed omtrent lik null, slik at flyttingen til Sunnfjord langt på vei vil kunne forklares hovedsakelig av regionens arbeidsplassutvikling og bostedsattraktivitet. Det er derfor naturlig både å analysere, og i neste omgang arbeide strategisk på disse områdene.

Siden flyttetallene til Sunnfjord har vært svakere enn arbeidsplassutviklingen skulle tilsi, etterlates et inntrykk av at Sunnfjord er en region som er lite attraktiv å bo i. Sunnfjord er blant regionene i Norge med lavest bostedsattraktivitet, slik vi i rapporten definerer og måler dette. Bostedsattraktiviteten har vært svak i mange år på rad. Det skaper et bilde av at det er et uutnyttet potensiale for høyere nettoflytting til Sunnfjord. Regionen sitter med et handlingsrom de selv kan utnytte.

I denne rapporten har vi utarbeidet scenarier for framtidig vekst i befolkning og arbeidsplasser, basert på de empiriske sammenhengene som Attraktivitetsmodellen har avdekket i analysen. Sunnfjord ligger godt an til å få vekst i befolkning og arbeidsplasser dersom regionen klarer å gjøre noe med sin lave bostedsattraktivitet. Dersom Sunnfjords lave bostedsattraktivitet i stedet fortsetter, vil regionen miste arbeidsplasser. Den kan likevel få en viss befolkningsvekst. Vi har lagt inn et høyvekstscenario for regionen som implisitt bygger på at Sunnfjord klarer å være attraktiv både for næring og bosted. Under et slikt scenario, men bare da, ligger Sunnfjord an til å få en svært høy vekst i både antall arbeidsplasser og i befolkningen.

Når det gjelder kompetanseprofil som vi ser på mot slutten av rapporten er andelen høyt utdannede like høy i offentlig sektor i regionen, som i Norge samlet, mens det i privat sektor er en lavere andel høyt utdannede enn i landet som helhet. Det er store forskjeller i utdanningsnivået i næringslivet i regionens kommuner. I Førde finner vi et høyt utdanningsnivå i næringslivet, mens det er få høyt utdannede i næringslivet i Naustdal. Bransjestrukturen tilsier at utdanningsnivået i Sunnfjord skal være noe lavere enn på landsbasis, men når vi justerer for denne bransjeprofilen, er utdanningsnivået i næringslivet fremdeles lavt.

Vi har også analysert innovasjonen i Sunnfjords næringsliv gjennom bruk av data fra SSBs innovasjonsundersøkelse. Næringslivet i Sunnfjord framstår i dette materialet som lite innovativt. Når vi også her justerer for bransjestruktur og størrelse, kommer Sunnfjord enda svakere ut. Næringslivet i Sunnfjord er mest orientert mot nasjonalt marked, det er relativt få ansatte i eksportbedrifter i regionen.

Til slutt i rapporten har vi lagt inn et kapittel om Nærings-NM. Nærings-NM er en rangering av kommuner og regioner basert på et sett med indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i regionen. – Sunnfjord har hatt en god utvikling i Nærings-NM. Trenden de siste tretten årene er klart positiv, selv om Sunnfjord fikk en dårligere plassering i år enn i fjor. Sist år kom Sunnfjord på 14. plass, en nedgang fra fjerdeplass året før. Sunnfjord har en høy andel foretak med positivt resultat før skatt. Næringslivet er også stort, antall arbeidsplasser i næringslivet utgjør en stor andel av befolkningen. Det er store variasjoner blant kommunene. Førde fikk en høy plassering, også i nasjonal sammenheng, mens Jølster fikk en lav plassering.

1. Innledning

Kapittelet gir en kort innføring i notatets faglige analysemodell og hvordan den er brukt gjennom notatets ulike temaer.

1.1 En modell som rydder opp og systematiserer

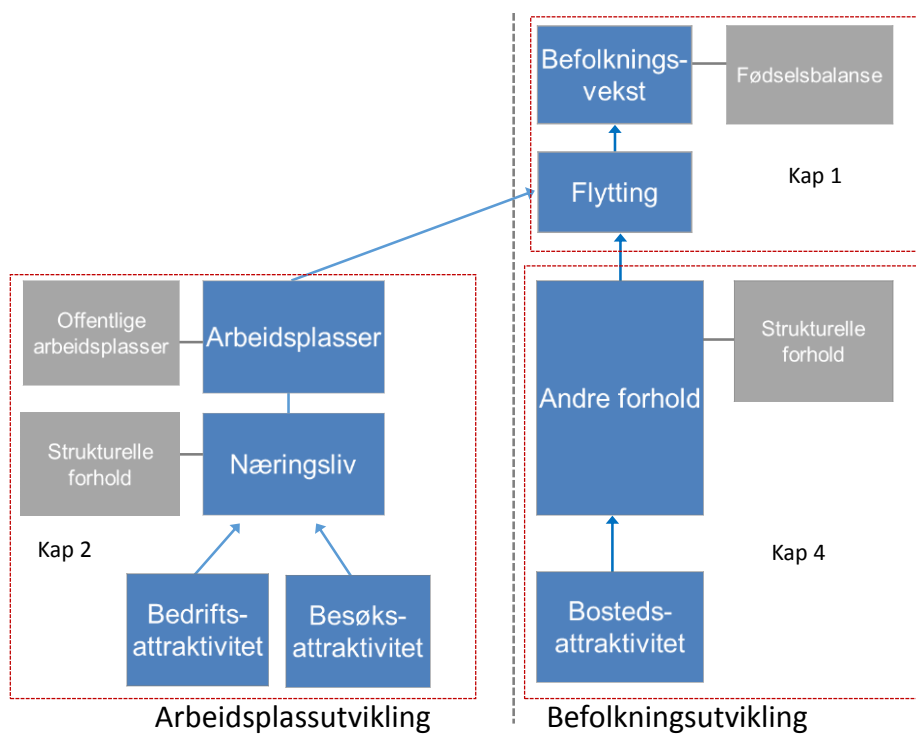
Å planlegge for regional utvikling, aktualiserer følgende selvfølgelig men høyst nødvendige erkjennelse; verden er kompleks. Vi trenger teorier og modeller for å forstå den. Ikke fordi verden alltid – eller noen gang – oppfører seg helt etter våre forenklinger, men likevel: Våre forvaltningsstrukturer, planregimer, fagdisipliner og profesjoner, speiler et forsøk på å gjøre samfunnet håndterbart. Vi sorterer det i kategorier, klasser og sjangre. En planstrategi for Sunnfjords framtid, trenger derfor en modell. Ikke som en tvangstrøye men som et fortolkningsapparat. Telemarksforskning har i mange år arbeidet med å utvikle begrepsapparat og fortolkningsramme for et praktisk-teoretisk arbeid med regional utvikling. Arbeidet ble intensivert og organisert i forbindelse med et arbeid vi gjorde for Kommunal og moderniseringsdepartementet i 2013, hvor vi utviklet en programteori for attraktivitet. Etter omfattende empiriske studier av ulike kommuner, fylker og regioners arbeid med attraktivitet, analyse av Stortingsmeldinger og andre statlige føringer og testing av modellutkast, endte vi opp med den modellen som ligger til grunn for dette prosjektet (Vareide, Kobro og Storm, 2013). Vi kaller modellen for Attraktivitetspyramiden, den forklares fylldigere i TF notat 16/2015.

1.2 Notatets oppbygging

Skal man lage gode strategier for framtiden må man vite hvor man er. De første seks kapitlene i dette notatet, beskriver og analyserer utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser i Sunnfjord. For å analysere drivkreftene i utviklingen vil vi bruke Attraktivitetsmodellen. Modellen er designet spesielt for å skille ut strukturelle drivkrefter, det vil si drivkrefter som det enkelte sted ikke kan gjøre noe med selv, fra det vi definerer som attraktivitet og som stedet selv kan påvirke med egne vedtak og aktiviteter. Steder kan være attraktive for bedrifter eller besøk. Det fører til at stedet får en sterkere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn de strukturelle forholdene tilsier. Steder kan også være attraktive som bosted, og dermed få en nettoflytting som er høyere enn forventet ut fra stedets arbeidsplassvekst og strukturelle forhold.

Attraktivitetsmodellen er vist skjematisk i figuren på neste side – den er forklart mer pedagogisk i rapport to, TF notat 16/2015.

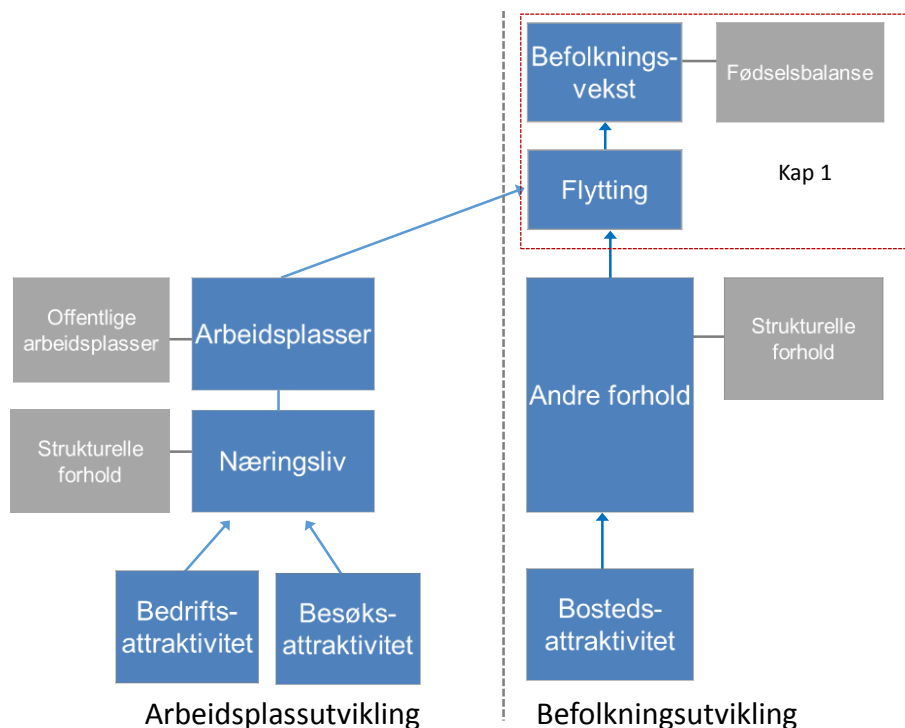
Vi vil utdype hvordan modellen virker, utover i notatet. Notatets struktur vil følge modellen. I kapittel 2 vil vi gi en kort beskrivelse av befolkningsutviklingen. I kapittel 3 vil vi beskrive og analysere arbeidsplassutviklingen, og særlig arbeidsplassutviklingen i næringslivet. I kapittel 5 binder vi samme arbeids- og befolkningsutviklingen, og analysere nettoflyttingen, de strukturelle flyttefaktorene og bostedsattraktiviteten. Mellom kapittel 3 og 5 har vi et kapittel om pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon, fordi det er forhold som har betydning for flyttingen til stedet, og sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og flytting. Etter en kort oppsummering av stedets attraktivitet for de tre dimensjonene vil vi i kapittel 6 bruke attraktivitetsmodellen til å vise scenarier for framtidig utvikling av arbeidsplasser og befolkning. Dernest følger tre kapitler som ikke har direkte forbindelse med attraktivitetsanalysen: Kapittel 7 handler om formelt kompetansenivå i befolkning og næringsliv i regionen, kapittel 8 omhandler innovasjon, og viser hvordan næringslivet gjør det med hensyn til innovasjon. Til slutt, kapittel 9, kommer Nærings-NM som viser hvordan næringslivet gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet i regionen, målt mot alle andre norske regioner.

Figur 1: Attraktivitetsmodellen

2. Befolkning

Befolkningsutviklingen er i vår modellforståelse, den mest sentrale størrelsen for regional utvikling. I dette kapittelet vil vi ganske kort beskrive hvordan befolkningsutviklingen har vært, og hvordan befolkningsendringene er sammensatt av fødselsbalansen og flytting. Vi vil også se på hvordan flyttingen er sammensatt av innenlands flytting og innvandring. Til slutt introduserer vi begrepet relativt flytting, som vi vil bruke i analysene om bostedsattraktivitet i kapittel 5.

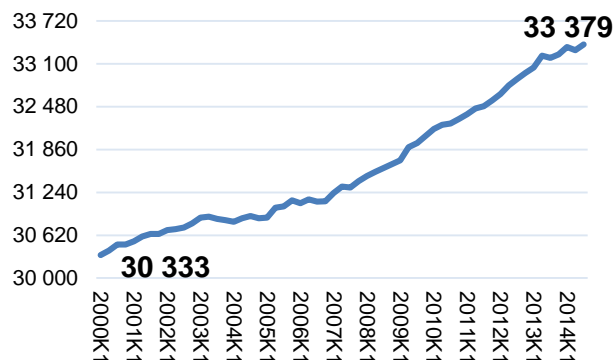

Befolkningsendringer ethvert sted skapes av en sum av fødselsbalanse og stedets samlede nettoflytting inkludert netto innvandring. I analysen videre vil vi nøye oss med å beskrive fødselsbalansen kort. I figuren har såkalt eksogene faktorer fått en grå farge, og fødselsbalansen har som vi ser, blitt definert som eksogen. Det er fordi vi ikke forsøker å forklare eller forstå stedenes fødselsbalanse – den er i denne sammenhengen gitt. Det er ikke vanlig å forsøke å påvirke fødselsbalansen direkte, i regionalt utviklingsarbeid. Da er det heller ikke så stor betydning å forstå bakenforliggende årsaker. Vi vet at fødselsbalansen er et resultat av stedets alders- og kjønnsfordeling og fruktbarhet blant stedets kvinner, og at den dermed kan påvirkes gjennom positiv nettoflytting i disse målgruppene. Men det bringer oss i så fall over i det feltet vi vil beskjeftige oss med, nemlig flytting.

Steder, kommuner og regioner som ønsker å stimulere sin befolkningsvekst kan fokusere på å tiltrekke seg innflyttere eller begrense utflyttingen. I begge tilfeller blir nettoflyttingen bedre. Derfor er flytting en faktor som det er nødvendig å forstå. Nettoflyttingen er derfor en sentral komponent i Attraktivitetsmodellen. I dette kapittelet beskrives nettoflyttingen i Sunnfjord. Senere i notatet, etter at vi har behandlet arbeidsplassveksten og pendlingsmønstrene, vil vi analysere nettoflyttingen med bakgrunn i disse variablene, for å avdekke drivkrefter og forklaringer til at nettoflyttingen varierer.

2.1.1 Folkemengden i Sunnfjord

Det var 33 379 innbyggere i Sunnfjord ved utgangen av 3. kvartal 2014. Det er en øking fra 30 333 i 2000.

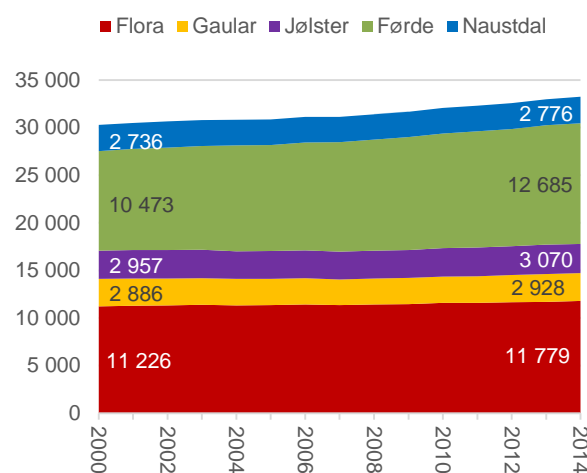

Figur 2: Befolkningen i Sunnfjord fra 2000 til og med utgangen av 3. kvartal 2014.

2.1.2 Folkemengden i kommunene

Førde er den mest folkerike kommunen i regionen, med 12 685 innbyggere ved inngangen til 2014. Flora er nest størst med 11 779 innbyggere.

De øvrige kommunene er forholdsvis små.

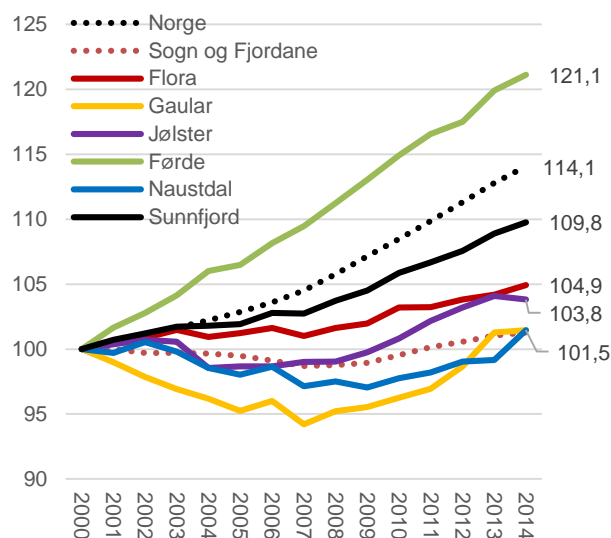

Figur 3: Folkemengden i kommunene i Sunnfjord fra 2000 til 2014.

2.1.3 Indeksert vekst

Førde har hatt en befolkningsvekst på 21,1 prosent fra 2000 til 2014. Veksten er høy sammenliknet med veksten nasjonalt. På landsbasis har befolkningen økt med 14,1 prosent i samme periode.

Førde trekker snittet til Sunnfjord opp. Sunnfjord har vokst med 9,8 prosent fra 2000 til 2014. Det er under veksten på landsbasis, men likevel over snittet for Sogn og Fjordane.

Figur 4: Indeksert befolkningsvekst i Norge, Sunnfjord, Sogn og Fjordane og kommunene i regionen fra 2000 til slutten av 2. kvartal 2014

2.1.4 Befolkningsutviklingen i Sunnfjord

Vi kan dekomponere befolkningsutviklingen i Sunnfjord i innenlands nettoflytting, fødselsbalanse og netto innvandring.

Den innenlandske flyttingen i Sunnfjord har vært negativ i hele perioden vi har målt for. Det betyr at det flytter flere personer fra Sunnfjord til andre regioner i Norge enn motsatt vei.

Fødselsbalansen har vært positiv i hele perioden.

Det er nettoinnvandringen som bidrar mest til befolkningsvekst i Sunnfjord. Den har vært økende siden 2004.

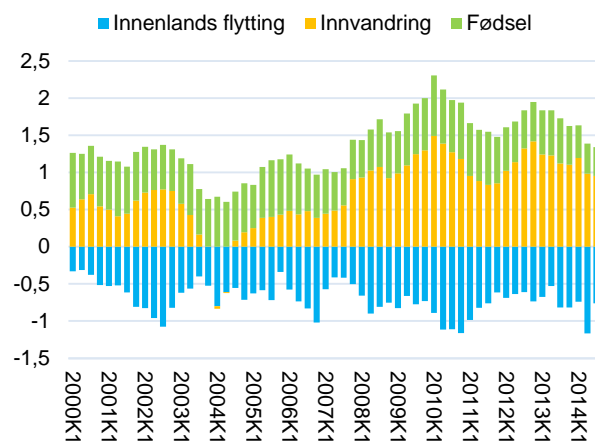
2.1.5 Befolkningsutviklingen i Norge

I figur 6 ser vi hvordan befolkningen i Norge har utviklet seg fra 2000 til i dag. Nettoinnvandringen økte betydelig fram til 2008 og har vært høy siden. I Norge bidrar også positivt fødselsoverskudd til vekst. Innenlands flytting er et nullsumspill mellom regionene og forsvinner derfor når vi ser hele landet under ett. Det er nettoinnvandringen som bidrar mest til befolkningsveksten i Norge.

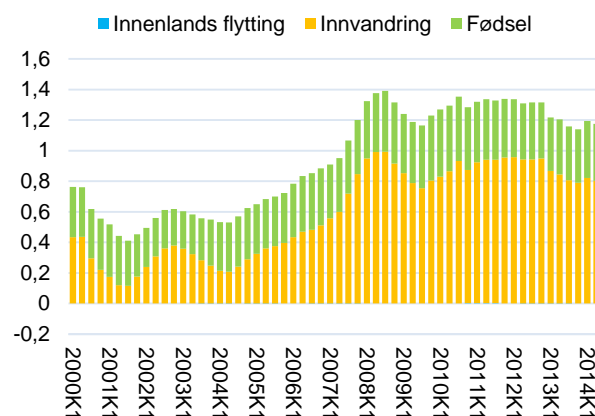
2.1.6 Relativ utvikling

For å forstå befolkningsutviklingen i Sunnfjord, ser vi på relativ utvikling. Det er utviklingen i Sunnfjord fratrukket utviklingen på landsbasis. Null-linjen i figur 7 viser nasjonalt gjennomsnitt. Søylar under streken viser lavere skåre enn landet samlet, søylar over streken – bedre.

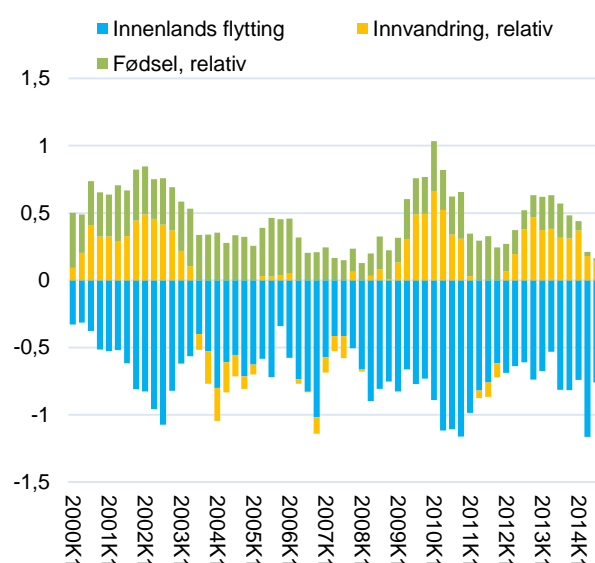
Både fødselsbalansen og nettoinnvandringen er høyere i Sunnfjord enn i landet som helhet. Innenlands flytting, vesentlig dårligere.

Figur 5: Befolkningsendringer for Sunnfjord siste 12 måneder målt hvert kvartal, overlappende perioder, dekomponert.

Figur 6: Befolkningsendringer for Norge siste 12 måneder målt hvert kvartal, overlappende perioder, dekomponert.

Figur 7: Relative endringer i Sunnfjord i forhold til Norge.

2.2 Relativ flytting

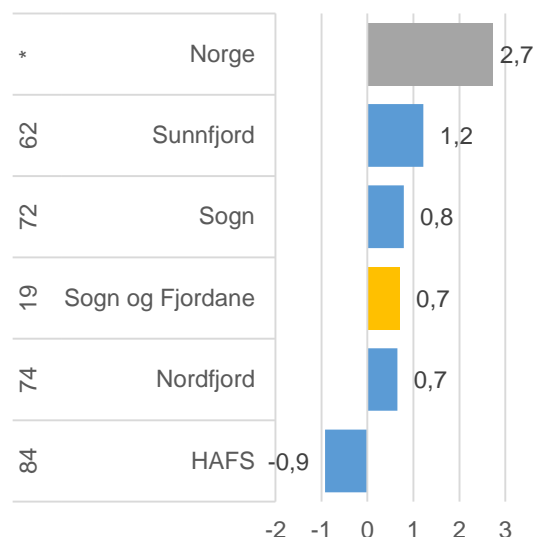
På de forrige sidene så vi hvordan utviklingen i Sunnfjord er dekomponert i innenlands flytting, innvandring og fødselsbalanse. I regional utvikling er vi som tidligere redegjort for, spesielt opptatt av flyttingen. Et sted kan gjøre tiltak for å bedre tilflyttingen til stedet. Fødselsbalansen kan man kun påvirke indirekte ved å sørge for å trekke til seg kvinner i fruktbar alder. Innvandringen på landsbasis ligger også utenfor handlingsrommet til en region. Den relative flyttingen er derfor et overordnet mål og avhengig variabel i attraktivitetsmodellen.

Figur 8 viser nettoflyttingen inkludert innvandring til Norge, Sogn og Fjordane, og fylkets fire regioner den siste treårsperioden. Norge har fått en nettoinnvandring på 2,7 prosent. Sogn og Fjordane har hatt en nettoflytting på 0,7 prosent. Sunnfjord har hatt den beste nettoflyttingen i fylket, men er likevel under landsgjennomsnittet. Sunnfjords nettoflytting er rangert som nummer 62 blant landets 84 regioner. HAFS-regionen har lavest nettoflytting blant alle regioner i hele Norge på 84. plass.

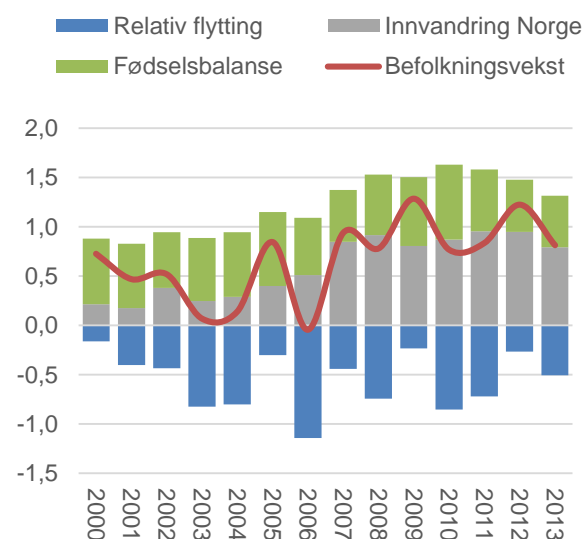
Relativ nettoflytting er et mål som sier noe om stedenes nettoflytting over tid sammenliknet med andre steder. Relativ flytting er nettoflyttingen inklusive innvandring til stedet vi studerer, minus nettoflyttingen på landsbasis. Den relative flyttingen blir et godt mål på om stedet har hatt en positiv befolkningsutvikling utover det den generelle innvandringen på landsbasis skulle tilsi. Vi kan finne den relative flyttingen fra figur 7 på forrige side gjennom å legge sammen innenlands flytting og relativ innvandring, figur 9.

Vi vil fokusere spesielt på den relative flyttingen videre i rapporten. Den relative flyttingen antar vi at et sted kan påvirke gjennom sin attraktivitet for bedrift, besøk og bosted. De kommunene som har hatt en høyere nettoflytting enn Norge samlet sett, sier vi har hatt en *positiv relativ flytting*. Kommunene som har hatt en lavere nettoflytting enn landet som helhet, har hatt en *negativ relativ flytting*.

Sunnfjord har hatt en negativ relativ flytting i hele perioden vi har målt for.

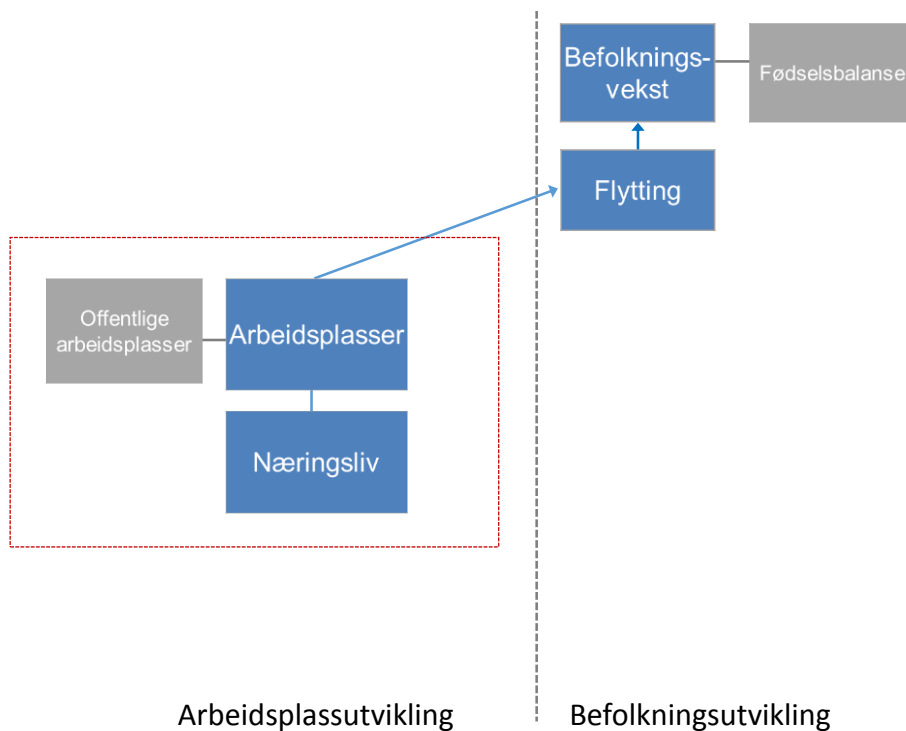
Figur 8: Nettoflytting til regionene i Sogn og Fjordane, landet som helhet, og fylket fra 2010 til 2013.

Figur 9: Befolkningsveksten i Sunnfjord, dekomponert i andel av Norges innvandring, fødselsbalansen og relativ flytting.

3. Arbeidsplasser

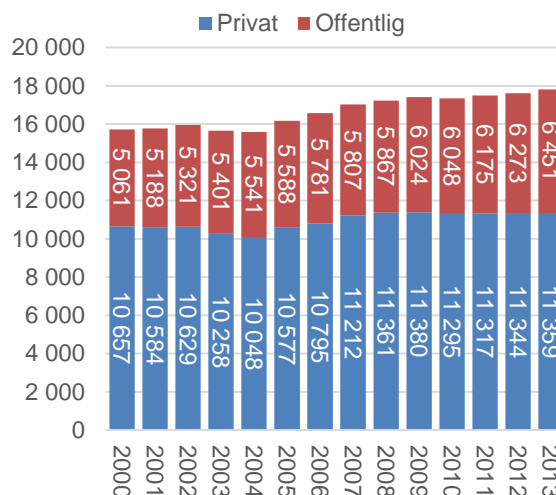
I dette kapitlet beskriver og analyserer vi utviklingen av antall arbeidsplasser. Arbeidsplassutviklingen er sammen med befolkningsutviklingen de to sentrale størrelsene som vi må beskrive, analysere og forstå, for å forstå den regionale utviklingen. Vi starter med en beskrivelse av utviklingen av antall arbeidsplasser sektorvis og samlet. Deretter ser vi nærmere på hvordan de enkelte delene av næringslivet har utviklet seg. Til slutt analyserer vi utviklingen i de enkelte delene av næringslivet for å finne ut hvor mye som kan forklares av strukturelle forhold og hvor stor del av utviklingen som synes å komme fra spesielle forhold i regionen.

Figur 10: Attraktivitetsmodellen – fokus på arbeidsplassutvikling. Rød ramme.

3.1.1 Antall arbeidsplasser

Det var 11 359 arbeidsplasser i privat sektor i Sunnfjord i 2013. Det var 6 451 arbeidsplasser i offentlig sektor.

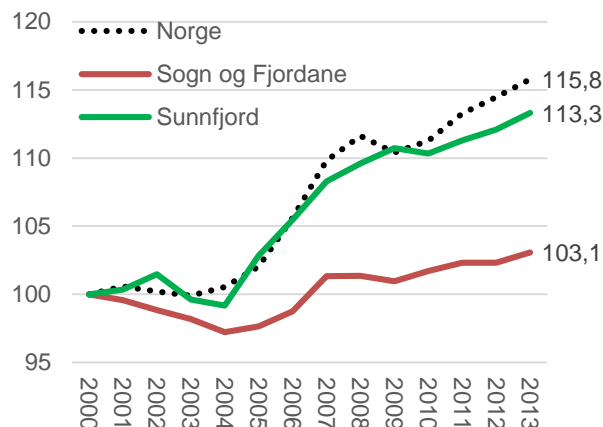

Figur 11: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Sunnfjord fra 2000 til 2013.

3.1.2 Indeksert arbeidsplassvekst alle sektorer

Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i Sunnfjord økt med 13,3 prosent. På landsbasis har veksten vært på 15,8 prosent.

Sogn og Fjordane som helhet har hatt lav arbeidsplassvekst. Den har bare vært på bare 3,1 prosent.

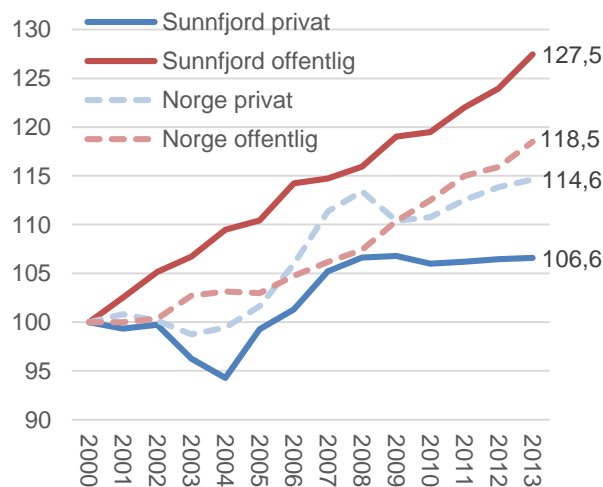

Figur 12: Indeksert arbeidsplassvekst, alle sektorer, i Norge, Sogn og Fjordane og Sunnfjord.

3.1.3 Indeksert arbeidsplassvekst i offentlig og privat sektor

Veksten i antall arbeidsplasser i privat sektor har vært på 6,6 prosent i Sunnfjord fra 2000 til 2013, men utviklingen har vært flat siden 2007. Veksten i privat sektor i Sunnfjord har som vi ser, vært under halvparten av veksten i privat sektor på landsbasis.

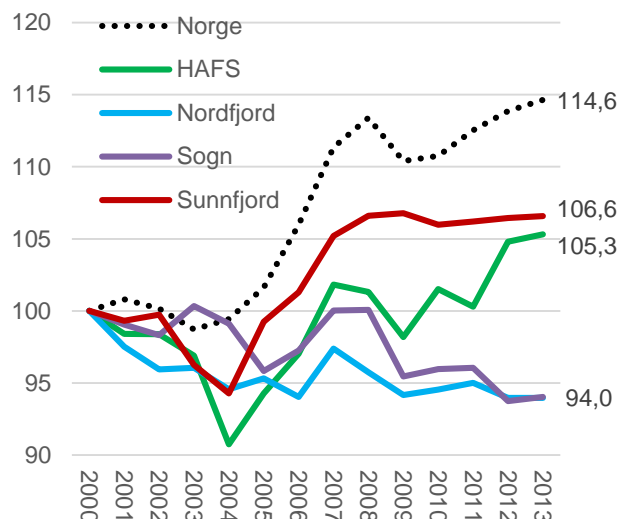
Antall arbeidsplasser i offentlig sektor i regionen har økt med 27,5 prosent. Det er høyt, sammenliknet med veksten i offentlig sektor nasjonalt. Den har vært på 18,5 prosent.

Figur 13: Indeksert vekst i antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Sunnfjord og Norge, fra 2000 til 2013

3.1.4 Indeksert vekst i næringslivet

Alle regionene i Sogn og Fjordane har hatt en lavere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn landet som helhet. I Sogn og Fjordane har Sunnfjord hatt den beste utviklingen blant regionene.

Figur 14: Indeksert vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Sogn og Fjordane. 2000=100.

3.1.5 Arbeidsplassvekst i privat sektor etter finanskrisen

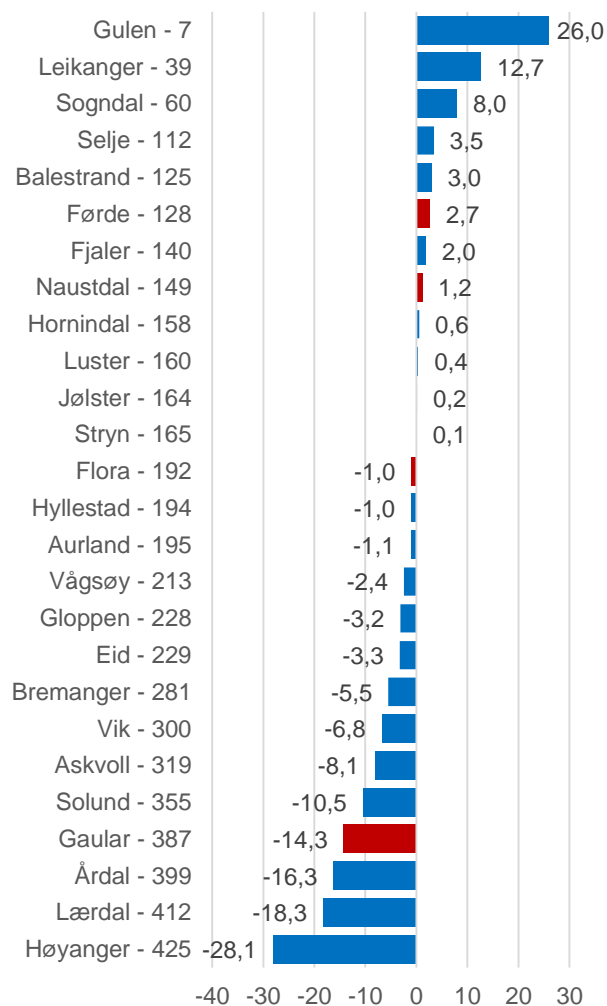
Mens nesten alle kommuner og regioner opplevde arbeidsplassvekst i privat sektor før finanskrisen, har utviklingen vært ujevn deretter.

Veksten i privat sektor etter finanskrisen blant kommunene i Sogn og Fjordane er vist i figuren til høyere. De røde stolpene viser kommunene i Sunnfjord.

Førde og Naustdal har hatt vekst. Jølster har hatt nullvekst. Flora har hatt en svak nedgang. Gaular har mistet 14,3 prosent av arbeidsplassene sine i privat sektor etter finanskrisen.

Førde, som har hatt den beste veksten og er rangert som nummer 128 blant landets 428 kommuner, dvs. over medianen.

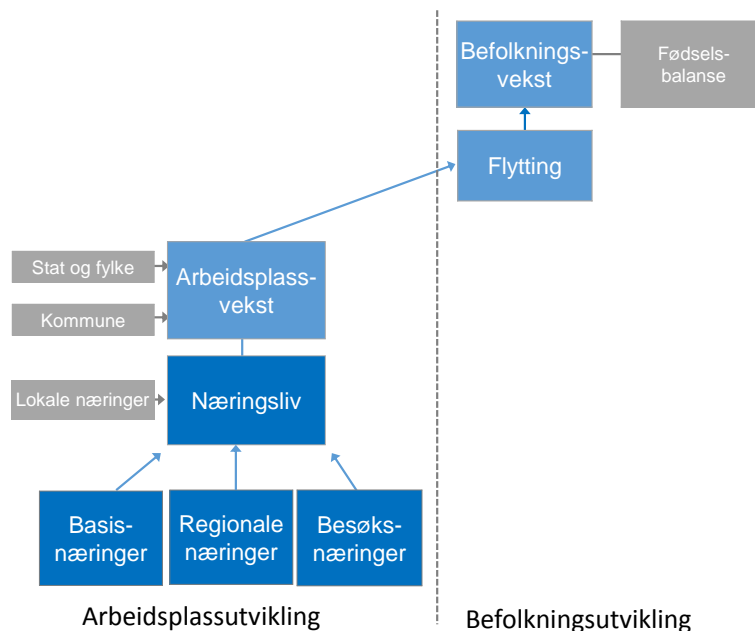
Gaular er rangert som nummer 387, dvs. et godt stykke under medianen.

Figur 15: Vekst i antall ansatte i næringslivet fra 2008 til 2013. Regionene er gruppert i farger som i grafen over.

3.2 Næringstyper

Vi har beskrevet utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet ovenfor. Vi ønsker å analysere og forstå utviklingen i næringslivet fordi det først og fremst er næringsutviklingen som er i fokus når en ønsker å stimulere til regional utvikling.

Figur 16: Attraktivitetsmodellen. Privat sektor deles inn i fire næringstyper: Lokale næringer (grå), basisnæringer, regionale næringer og besøksnæringer (blå).

Det finnes mange forskjellige bransjeinndelinger¹. For vårt formål har vi del opp næringslivet i fire strategiske næringstyper.

Basisnæringer er næringsliv som konkurrerer på et nasjonalt eller internasjonalt marked. Basisnæringene produserer varer eller tjenester på et sted, som selges og konsumeres hovedsakelig utenfor stedet der produksjonen foregår. Primærnæringer som landbruk og gruver og industri, tilhører basisnæringene. Samtidig er det en del tjenesteproduksjon som også defineres som basisnæringer. Dette er tjenester som IT, telekom og teknologiske tjenester. Basisnæringene regnes ofte som «motoren» i økonomien. Det er ut ifra basisnæringene mye annen næringsvirksomhet blir skapt.

Besøksnæringer er næringsliv som kjennetegnes av at kunden må være personlig til stede. Besøksnæringene inkluderer all turisme, men også butikkhandel og en del personlige tjenester. Stedets egne innbyggere og besøkende er kunder hos besøksnæringene.

De *regionale* næringene består av bransjer som både har annet næringsliv og offentlige institusjoner og befolkningen som kunder, og som hovedsakelig retter seg mot et regionalt marked. Det er bransjer som bygg og anlegg, transport og forretningsmessig tjenesteyting. Vi finner ofte en konsentrasjon av de regionale næringene i byer og sentra. Det er en sammensatt næringstype, og vi antar at det er ulike drivere for vekst i de regionale næringene.

Lokale næringer er et type næringsliv som leverer tjenester til den lokale befolkningen, og som i stor grad substituerer tjenester fra offentlig sektor. Dette er tjenester som barnehager, skoler, primærhelsetjenester og renovasjon. Fordi de lokale næringene som regel er substitutter for offentlige tjenester vil vi i analysene framover slå kommunal sektor og lokale næringer sammen. De er begge en funksjon av befolkningsstørrelse og sammensetning, enten barnehagen, renovasjonstjenesten, skolen eller tannlegen er en offentlig tjenestemann/kvinne eller ansatt privat. Lokale næringer ligger derfor utenfor vårt analysefokus og har derfor fått grå farge i modelldiagrammet.

3.2.1 Bransjer

I tabellen nedenfor ser vi hvilke bransjer som inngår i de strategiske næringstypene, og vi ser antall arbeidsplasser i hver bransje. Det er utviklingen i antall ansatte i disse bransjene og næringstypene som til sammen utgjør en regions samlet næringsliv, og som vi ønsker å analysere og forstå.

Cellene markeres med blått når de har forholdsvis høye verdier, mens cellene med rødt betyr at de har forholdsvis lave verdier. Verdiene i cellene er antall arbeidsplasser. På den måten kan vi raskt se hvilke bransjer som har mange arbeidsplasser, og hvilke bransjer som har relativt få arbeidsplasser. Vi er opptatt av næringslivets evne til å sysselsette arbeidstakere fordi steders skapes av mennesker.

Tabell 1: Antall arbeidsplasser i de ulike bransjene i privat sektor i Sunnfjord.

Næring	SubNæring	Bransje	2000	2005	2008	2011	2012	2013
Basis	Industri	Anna industri	337	290	351	333	327	320
		Næringsmidler	732	496	455	481	485	492
		Olje og gass utvinning	27	39	31	41	47	46
		Prosessindustri	51	36	45	31	49	54
		Verkstedindustri	908	540	657	550	575	540
	Natur	Fisk	247	192	201	185	182	177
		Gruve	18	32	47	28	29	24
		Landbruk	714	588	523	451	471	436
	Tekn tjenester	Olje og gass	25	24	53	89	96	102
		Teknisk/vitenskap	169	290	261	244	243	222
Tele og IKT		47	170	184	219	248	247	
Besøk		Aktivitet	247	277	292	268	268	259
		Handel	1 664	1 849	2 142	2 014	1 893	1 924
		Overnatting	267	236	216	222	208	221
		Servering	225	196	236	283	238	265
Lokal		Lokal	396	689	497	551	561	587
Regional		Agentur og Engros	423	473	544	557	560	543
		Bygg og anlegg	1 193	1 119	1 370	1 430	1 498	1 546
		Diverse	564	692	584	618	604	582
		Finans, eiendom, utleie	412	439	457	400	408	451
		Forr tjenesteyting	434	415	626	644	645	640
		Transport	1 269	1 274	1 301	1 369	1 411	1 395
		Utleie av arbeidskraft	288	221	288	309	298	286
Totalsum			10 657	10 577	11 361	11 317	11 344	11 359

Basisnæringene deles i tre underkategorier, industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester. Besøksnæringene deles i aktivitetsnæringer, handel, overnatting og servering. Handelsbransjen er størst blant dem. De regionale næringene deles både i «fysisk tunge» yrker, som bygg og anlegg og transport, og «kontoryrker» som forretningsmessig tjenesteyting, finans og eiendom. Utleie av arbeidskraft inngår også under de regionale næringene, samt en diversekategori. Diversekategorien inkluderer bl.a. frivillige organisasjoner, arbeidsgiver- og

arbeidstakerorganisasjoner, trafikkskoler og annet. Bygg- og anleggsbransjen og transportbransjen er de største bransjene innen de regionale næringene i Sunnfjord.

3.2.2 Næringstyper i Sunnfjord og i landet som helhet.

Fordelingen av arbeidsplassene på de ulike nærings- typene og sektorene vises i kakediagrammene til høyre.

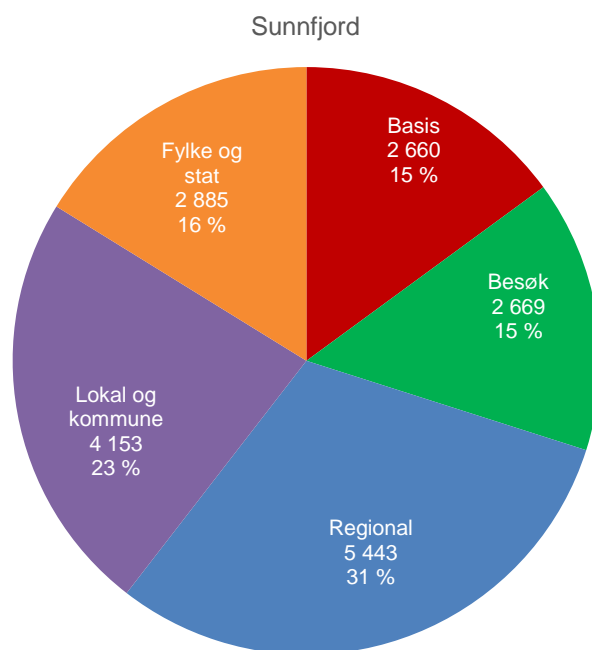
I Sunnfjord utgjorde basisnæringene 15 prosent av arbeidsplassene i 2013. På landsbasis utgjør basis- næringene 19 prosent av arbeidsplassene.

Besøksnæringene utgjør en litt større andel av ar- beidsplassene i Sunnfjord enn i landet som helhet.

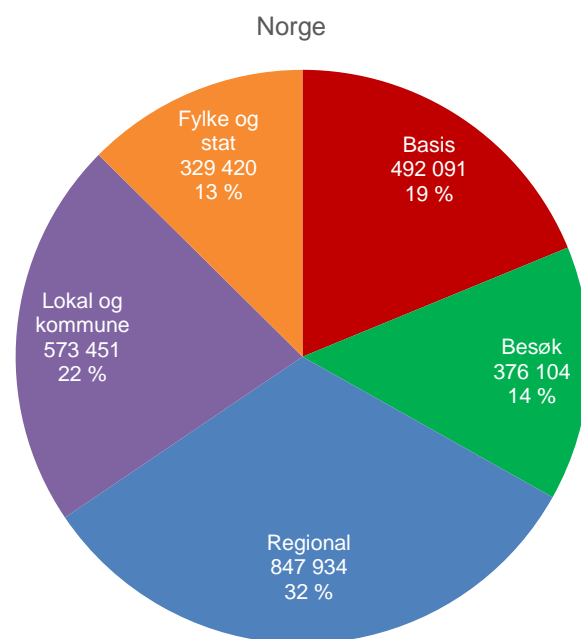
I Sunnfjord og på landsbasis utgjør de regionale næringene omtrent like mange arbeidsplasser som basis- og besøksnæringene til sammen. Det er ofte basisnæringenes utvikling vi ønsker å forstå, siden de svinger mest, og på mange måter er en motor bak økonomien. De fleste som jobber i privat sektor jobber altså likevel i de regionale næringene, og der- for er det også viktig å analysere utviklingen i denne næringstypen.

31 prosent av arbeidsplassene i Sunnfjord var i de regionale næringene i 2013. På landsbasis utgjør de regionale næringene 32 prosent av alle arbeidsplassene.

Offentlig sektor er større i Sunnfjord enn i landet som helhet.

Figur 17: Antall arbeidsplasser i de ulike næringstypene samt i offentlig sektor i Sunnfjord i 2013.

Figur 18: Antall arbeidsplasser i offentlig og privat sektor i Norge i 2013. På landsbasis er antall arbeidsplasser lik sysselsettingen.

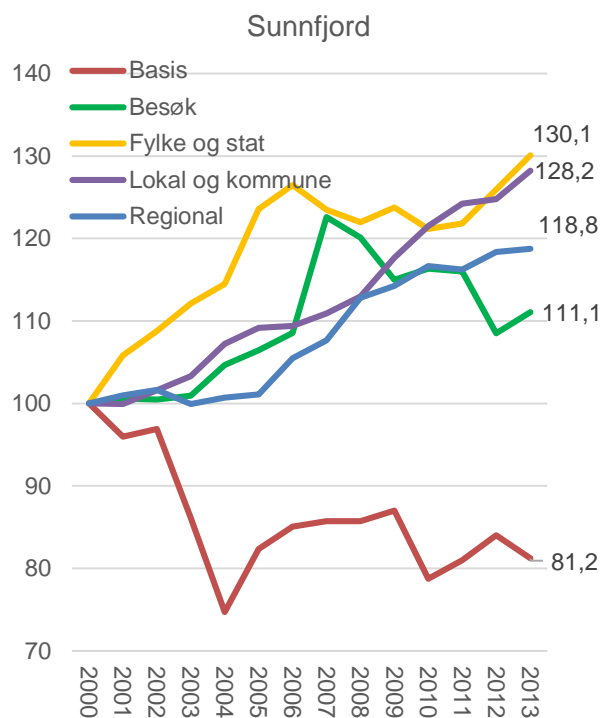
3.2.3 Indeksert arbeidsplassvekst

Status for 2013 ble vist på forrige side. Figurene til høyre viser nå hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har utviklet seg fra 2000 til 2013.

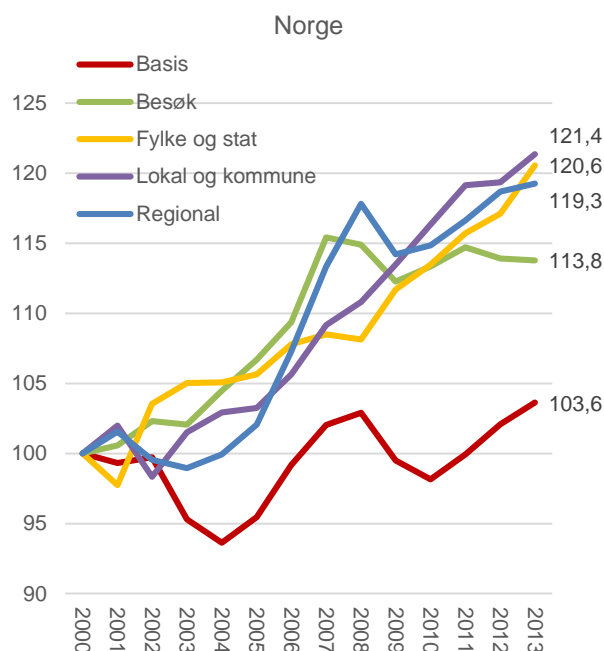
I Sunnfjord har 18,8 prosent av arbeidsplassene i basisnæringene *forsvunnet* fra 2000 til 2013. På landsbasis har basisnæringene *økt* med 3,6 prosent i samme periode.

Antall arbeidsplasser i besøksnæringene har økt med 11,1 prosent, men det har vært en nedgang etter finanskrisen.

Fylkeskommunal og statlig sektor har økt mest. Fra 2000 til 2013 har det blitt skapt 30,1 prosent flere arbeidsplasser i disse sektorene i Sunnfjord.

Figur 19: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Sunnfjord.

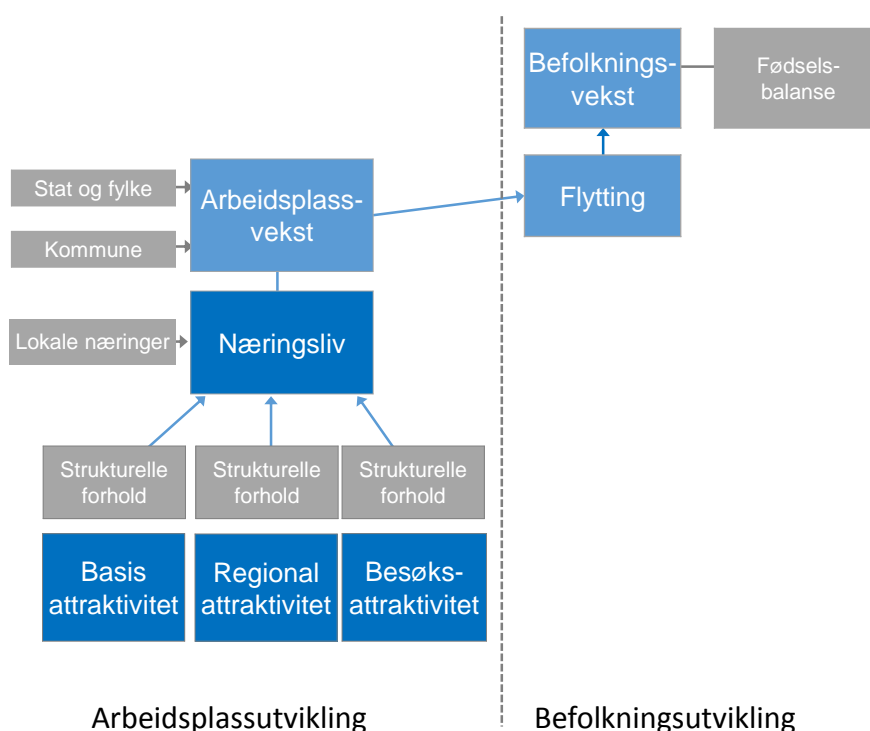

Figur 20: Indeksert arbeidsplassvekst i de ulike næringstypene og i offentlig sektor i Norge fra 2000 til 2013.

3.3 Strukturelle forhold og attraktivitet

Vi har nå beskrevet utviklingen i de enkelte strategiske næringstypene som vi analyserer, nasjonalt og i Sunnfjord. Det neste spørsmålet vil være hvorfor utviklingen har vært slik? Kan vi avdekke de viktigste drivkreftene bak den faktiske utviklingen?

Som vi så, hadde Sunnfjord en sterk nedgang i antall ansatte i basisnæringene, men det var stabilt antall ansatte i de regionale næringene og i besøksnæringene. Felles for alle de tre næringstypene er at utviklingen har vært relativt mye svakere i Sunnfjord enn i resten av landet. Har Sunnfjord vært «uheldige» med strukturelle forhold, eller har regionen prestert lavere enn sine forutsetninger? Vi vil i resten av dette kapittelet analysere hvor mye av utviklingen i de tre næringstypene som kan forklares av strukturelle forhold, og hvor mye som har sin forklaring i interne forhold.

Figur 21: Attraktivitetsmodellen. Med fokus på arbeidsplassvekst og hvor veksten i næringslivet dekomponeres i strukturelle forhold (grå bokser under næringsliv-boksen) og tre former for attraktivitet (blå bokser nederst).

Strukturelle forhold handler om ting som ikke kan påvirkes i særlig grad direkte i regionen, men som likevel har en signifikant påvirkning på næringslivets utvikling. Hvis utviklingen kan forklares fullt ut av de strukturelle forholdene, betyr det at utviklingen er «som normalt» i regionen. Det betyr at næringslivet utvikler seg som statistisk forventet ut fra regionale forutsetninger. Dersom utviklingen avviker fra det statistisk normale, tyder det på at det har skjedd noe spesielt i regionen som ikke skyldes ytre forhold. Da er vi i så fall i berøring med regionens eget handlingsrom. Dersom en har et spesielt godt og effektivt næringsarbeid i regionen, vil det kunne føre til at utviklingen blir bedre enn de strukturelle forutsetningene tilsier. Det er dette vi kaller høy attraktivitet. Høy attraktivitet kan også skyldes at de største bedriftene eller andre har vært spesielt dyktige, eller det kan det være andre spesielle forhold i regionen som har hatt positiv betydning, men som ikke fanges opp i de statistiske analysene. Attraktivitetsanalysene vil derfor gi en pekepinn på «noe» eller «noen» som har arbeidet positivt i regionen slik at den presterer bedre enn sine strukturelle forutsetninger. Analyseresultatene må imidlertid tolkes med varsomhet, og helst på bakgrunn av lokalt kjennskap til utviklingen på stedet.

3.4 Bransjestruktur

Bransjestrukturen et sted er et forhold som har stor betydning for utviklingen, og da spesielt i basisnæringene. Det er fordi basisnæringene er svært ujevnt fordelt mellom regioner, og fordi utviklingen i den enkelte bransjen i basisnæringene svinger sterkt.

Hvilke bransjer har så Sunnfjord mye av relativt til landet som helhet? For å få vise dette bruker vi lokaliseringkvotienter (LQ). LQ for en bransje beregnes gjennom å ta andelen av antall arbeidsplasser i bransjen i forhold til sysselsettingen på stedet, og dele på tilsvarende andel på landsbasis. Hvis tallet er større enn 1, betyr det at det er relativt mye av denne bransjen på stedet. Er tallet mindre enn 1, betyr det at det er lite av denne bransjen.

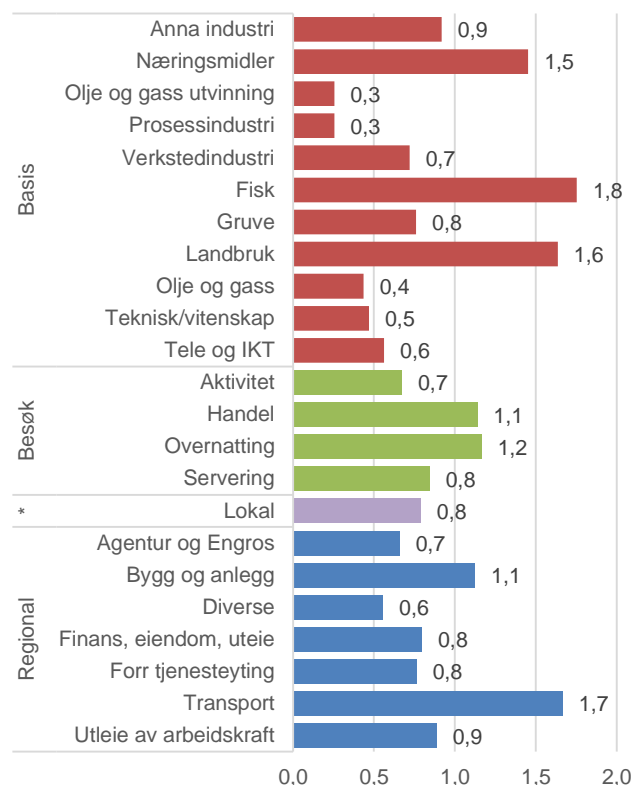
Det er forholdsvis mange arbeidsplasser i næringsmiddelindustrien, fisket og landbruk i Sunnfjord. Av figur 23 ser vi at dette er bransjer som har hatt nedgang nasjonalt de siste årene. Et sted med mye næringsliv i nedgangsbransjer vil kunne forvente å få nedgang på grunn av bransjesammensetningen alene.

Tekniske og vitenskapelige tjenester og Tele og IKT har hatt arbeidsplassvekst nasjonalt. Det er en lavere andel arbeidsplasser i disse bransjene i Sunnfjord enn i landet som helhet.

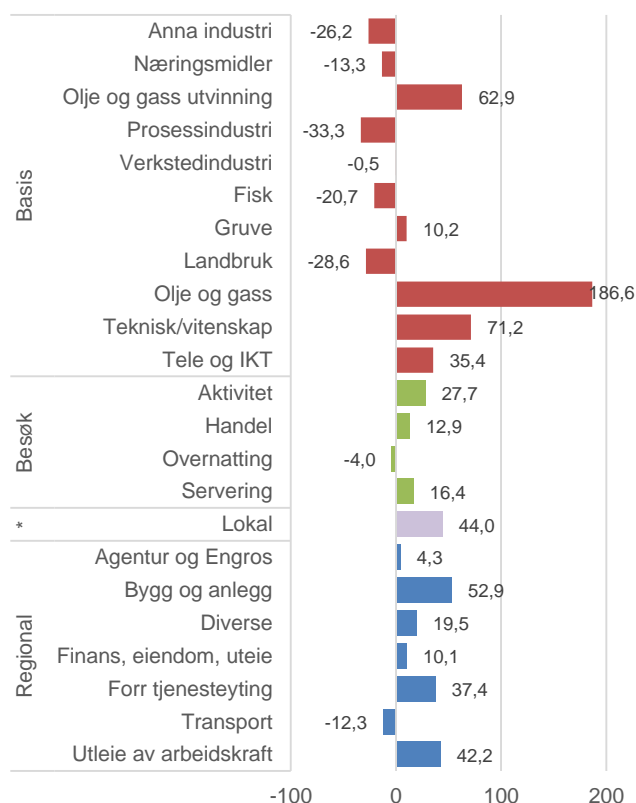
Handelsbransjen og overnattingsbransjen er forholdsvis store i Sunnfjord. Mens handelsbransjen er i vekst, har overnattingsbransjen hatt en svak nedgang på landsbasis de siste årene.

Bygg- og anleggsbransjen og transportbransjen utgjør en større andel av sysselsettingen i Sunnfjord enn på landsbasis. Spesielt er transportbransjen relativt stor. Bygg- og anleggsbransjen er i vekst nasjonalt, mens transportbransjen har hatt nedgang.

Det er i basisnæringene det har vært størst svingninger på landsbasis, og det er her det er størst variasjon i LQ i Sunnfjord. Besøksnæringene og de regionale næringene svinger mindre. Lokaliseringkvotientene er heller ikke veldig høye eller veldig lave i besøksnæringene og de regionale næringene i Sunnfjord.

Figur 22: Lokaliseringkvotienter for de ulike bransjene i Sunnfjord i 2013.

Figur 23: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2013 i Norge.

3.5 Basisnæringer, strukturelle forhold og attraktivitet

Basisnæringene betyr mye for den regionale utviklingen i alle regioner. Basisnæringene skaffer inntekter til regionen gjennom å selge varer og tjenester til markeder utenfor regionen. Basisnæringene er også mest utsatt for konjunkturer og konkurranse. Samtidig har basisnæringene stort potensiale gjennom at de leverer varer på et nasjonalt og internasjonalt marked, og er derfor ikke begrenset av svingende etterspørsel i egen region.

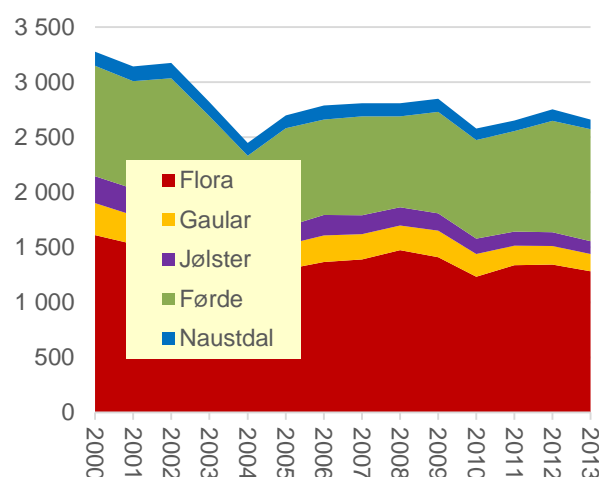
Tabellen under viser antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i 2000 og 2013. Tabellen viser også endring i absolutte tall, prosentvis endring og vekstimpulsen fra næringsgruppen. Vekstimpulsen er endringen målt som andel av samlet sysselsetting, og er sammenliknet med vekstimpulsen nasjonalt. Vekstimpulser er mindre intuitive enn arbeidsplassvekst, men de sier mer om hvordan arbeidsplassveksten bidrar til utviklingen på et sted. Gitt at et sted har én arbeidsplass i de teknologiske tjenestene, og så øker antall arbeidsplasser til to. Da har det vært en prosentvis vekst på 100. Men én arbeidsplass har naturligvis lite å si for den samlede arbeidsplassveksten og regionale utvikling på stedet. Når vi opererer med vekstimpulser ser vi derfor på hvor mye arbeidsplassveksten utgjør for sysselsettingen på stedet uavhengig av prosentmessig utvikling.

Tabell 2: Antall arbeidsplasser i bransjene i basisnæringene i Sunnfjord i 2000 og 2013. Absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls i Sunnfjord og vekstimpuls på landsbasis.

	SubNæring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge	
Basis	Industri	Anna industri	337	320	-17	-5,0	-0,1	-0,8	
		Næringsmidler	732	492	-240	-32,8	-1,5	-0,3	
		Olje og gass utvinning	27	46	19	70,4	0,1	0,4	
		Prosessindustri	51	54	3	5,9	0,0	-0,7	
		Verkstedindustri	908	540	-368	-40,5	-2,3	0,0	
	Natur	Fisk	247	177	-70	-28,3	-0,4	-0,2	
		Gruve	18	24	6	33,3	0,0	0,0	
		Landbruk	714	436	-278	-38,9	-1,7	-0,7	
	Tekn. tjenester	Olje og gass	25	102	77	308,0	0,5	1,0	
		Teknisk/vitenskap	169	222	53	31,4	0,3	1,3	
		Tele og IKT	47	247	200	425,5	1,3	0,7	
		Totalsum		3 275	2 660	-615	-18,8	-3,9	0,8
		Sysselsatte		15 923	17 940	2 017	12,7		

Fra 2000 til 2013 har Sunnfjord mistet 615 arbeidsplasser i basisnæringene. Dette har vært -3,9 prosent av sysselsettingen. På landsbasis har veksten i basisnæringene tilsvart 0,8 prosent av sysselsettingen. Det er nedgangen i næringsmiddelindustrien, verkstedindustrien og landbruket som har bidratt mest til nedgangen. Riktig nok har det vært en sterk vekst innen Tele og IKT, men den har ikke vært sterk nok til å kompensere for nedgangen i de andre bransjene.

Figur 24 viser antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sunnfjord. Flora har flest arbeidsplasser i basisnæringene.

Figur 24: Antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Sunnfjord, 2000 – 2013.

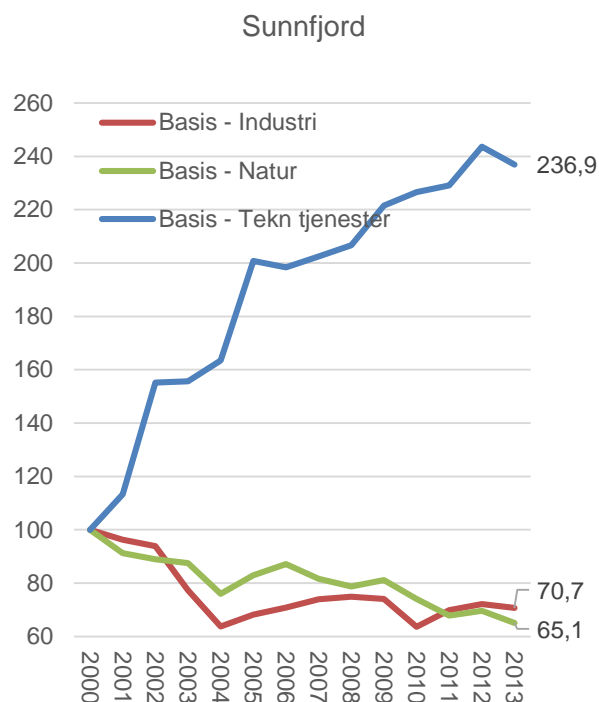
3.5.1 Indeksert vekst

Det har vært en klar trend i basisnæringene i Norge fra 2000 til i dag: Mens landbruket og industrien har hatt arbeidsplassnedgang, har antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene økt kraftig. Dette gjelder også i Sunnfjord.

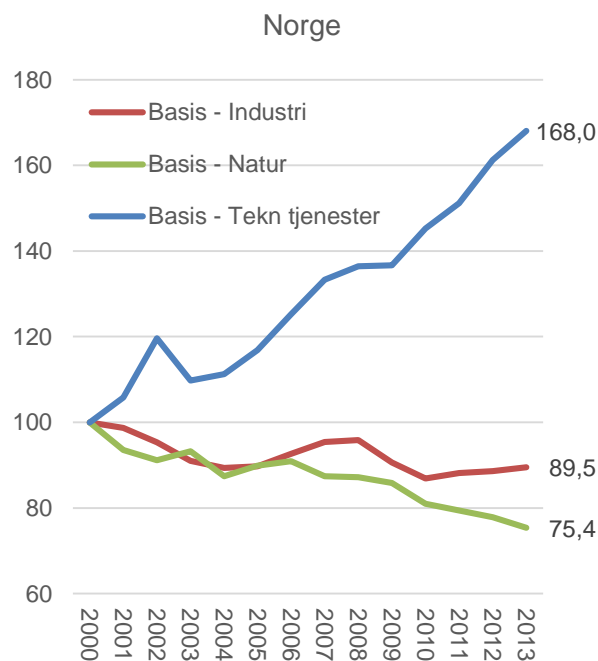
Fra 2000 til 2013 har antall arbeidsplasser i de teknologiske tjenestene økt med 136,9 prosent. Dette er høyere enn veksten nasjonalt, som har vært på 68 prosent.

På landsbasis har nesten hver fjerde arbeidsplass i de naturbaserte næringene forsvunnet fra 2000 til 2013. I Sunnfjord har nedgangen vært enda høyere.

Arbeidsplassnedgangen i industrien i Sunnfjord har også vært kraftigere enn nedgangen i industrien nasjonalt ser vi når vi sammenlikner figur 25 og 26.

Figur 25: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Sunnfjord, 2000-2013.

Figur 26: Indeksert vekst i sub-næringene til basisnæringene i Norge, 2000-2013

3.5.2 Nivå og vekstimpulser

Figuren til høyre viser nivået på basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane. Nivået er målt i antall arbeidsplasser som prosentvis andel av stedets sysselsetting. Vi ser hvor mye basisnæringene utgjør av samlet sysselsetting i kommunene. Figuren nedenfor viser vekstimpulsene fra næringen fra 2000 til 2013.

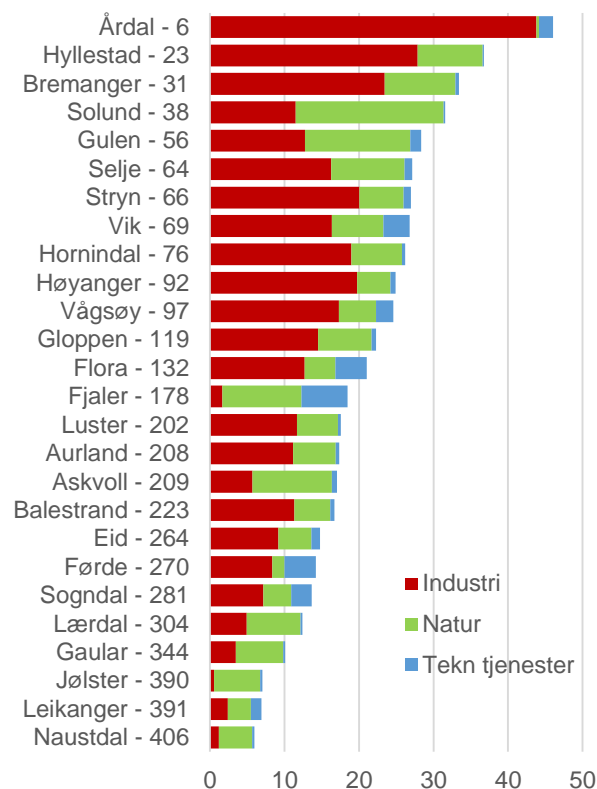
I Sunnfjord er det Flora som har mest næringsliv knyttet til basisnæringene. Nivået til Flora er rangert som nummer 132 blant landets 428 kommuner, dvs. godt over medianen.

De øvrige kommunene i Sunnfjord har nivå på basisnæringer under middels. I Naustdal og Jølster utgjør basisnæringene mindre enn 10 prosent av samlet sysselsetting.

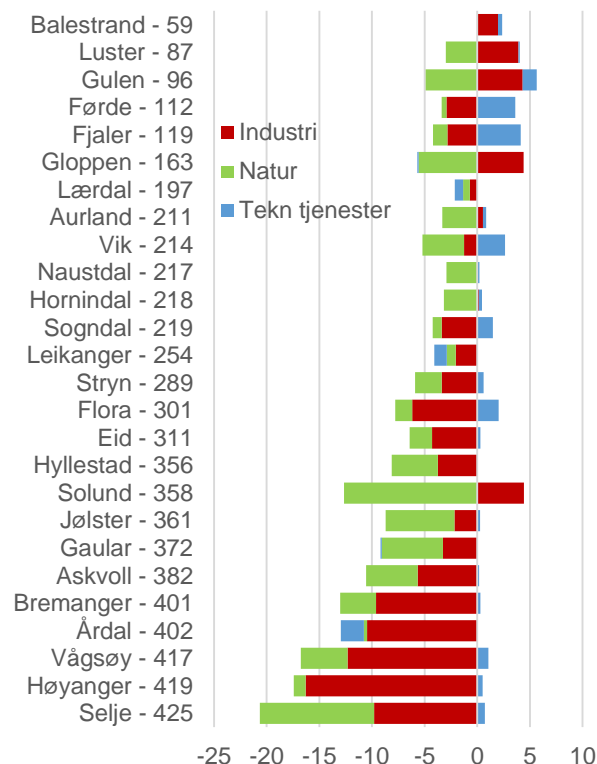
Av kommunene i Sunnfjord er det Førde og Flora som har en viss andel av næringslivet knyttet til de teknologiske tjenestene. De teknologiske tjenestene er også andre steder som oftest mest representert i regionenes største byer.

Figur 28 viser vekstimpulsene fra basisnæringene i kommunene fra 2000 til 2013. I Førde har veksten i basisnæringene kompensert for nedgangen i industrien. Veksten i Førde er rangert som nummer 112 blant landets 428 kommuner.

I Gaular og Jølster har nedgangen i de naturbaserte næringene og i industrien utgjort rundt ti prosent av samlet sysselsetting.

Figur 27: Nivå, dvs. antall arbeidsplasser som prosentvis andel av sysselsettingen, i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane i 2013.

Figur 28: Endring som andel av sysselsettingen fra 2000 til 2013 i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane.

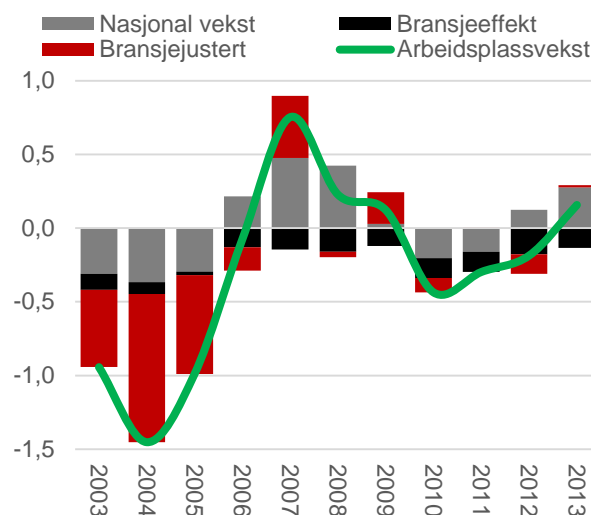
3.5.3 Dekomponering av veksten i basisnæringene

Vi kan dekomponere vekstimpulsene fra basisnæringene i tre faktorer: For det første vil den nasjonale veksten i basisnæringene prege utviklingen. Vi ser i figuren til høyre, på de grå søylene, at det var høy nasjonal vekst i årene 2006-2008. Deretter kom finanskrisen og reduserte den nasjonale veksten. Den nasjonale veksten viser hvordan konjunktorene har påvirket veksten i basisnæringene i Sunnfjord – grønn linje.

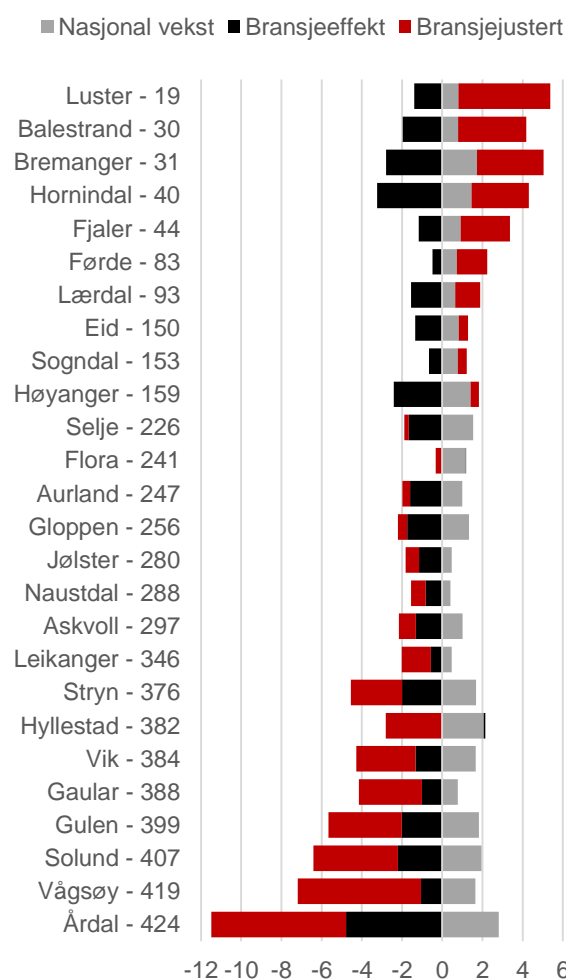
Deretter har vi målt hvor mye av vekstimpulsene som skyldes bransjestrukturen, sort søyle. I Sunnfjord har bransjestrukturen virket negativt. Vi har sett at Sunnfjord har mye næringsliv i bransjer som har hatt nedgang, og tilsvarende lite av de bransjene som har hatt vekst. I figuren har vi regnet ut nøyaktig hvor mye denne bransjestrukturen har påvirket vekstimpulsene fra basisnæringene.

De bransjejusterte vekstimpulsene, røde søyler, viser hvor mye av utviklingen i basisnæringene som ikke skyldes nasjonale konjunkturer eller bransjestrukturen. Dette er forhold som ikke kan forklares av ytre forhold, og som vi derfor må søke etter forklaringer for innad i regionen. Før finanskrisen var den bransjejusterte veksten i basisnæringene negativ, og mye av nedgangen kunne ikke forklares av ytre faktorer. Deretter kom en periode med en høy bransjejustert vekst. I den siste treårsperioden har veksten vært omtrent som forventet, gitt den nasjonale veksten og bransjestrukturen.

I figur 30 ved siden av, ser vi hvordan den bransjejusterte vekstimpulsen som er indikator for attraktivitet i basisnæringene, varierer mellom kommunene i Sogn og Fjordane i den siste perioden. Førde har hatt en positiv bransjejustert vekst i basisnæringene den siste treårsperioden, og rangerer som nummer 83 blant landets 428 kommuner, dvs. godt over medianen. I Gaular har den bransjejusterte veksten vært negativ, og vi ser at den har hatt mer å si for den negative veksten enn det de strukturelle forholdene har hatt. Gaular rangerer som nummer 388 blant de 428 kommunene, dvs. langt under medianen.

Figur 29: Årlige vekstimpulser fra basisnæringene i Sunnfjord. Tre års glidende gjennomsnitt. Den røde linjen viser vekstimpulsene i basisnæringene. Stolpene viser hvordan veksten er dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjejustert vekst.

Figur 30: Vekstimpulser i basisnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane fra 2000 til 2013, dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjejustert vekst.

3.5.4 Basisnæringer i regionene – utvikling etter finanskrisen

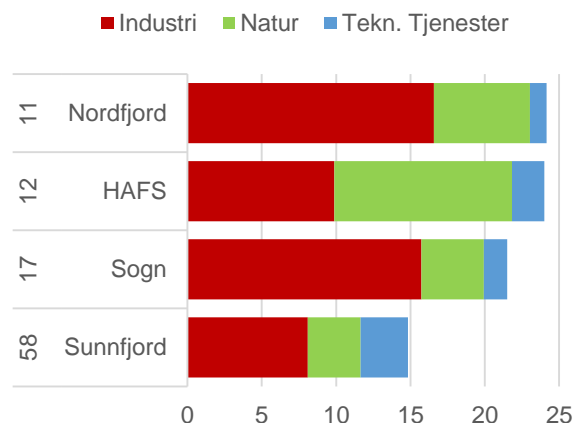
Blant regionene i Sogn og Fjordane har Sunnfjord minst næringsliv knyttet til basisnæringene. Sunnfjord er også regionene med mest næringsliv knyttet til de teknologiske tjenestene. Blant landets 84 regioner rangerer Sunnfjord som nummer 58 med hensyn til nivå.

Vekstimpulsene fra Sunnfjord etter finanskrisen har vært negative. Det er de naturbaserte næringene, hovedsakelig fisket og landbruket, som har ført til nedgang. De teknologiske tjenestene har vokst. Mange regioner har hatt nedgang i basisnæringene etter finanskrisen, og Sunnfjord rangerer faktisk over middels blant landets 84 regioner med hensyn til vekstimpulser fra basisnæringene etter finanskrisen. Sogn er blant Norges regioner med svakest vekstimpulser fra basisnæringene etter finanskrisen.

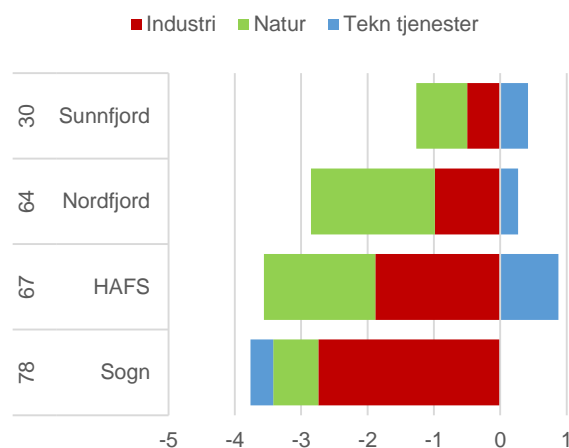
Den nederste figuren (33) viser vekstimpulsene fra de regionale næringene, lik figur 32, men dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Det ser bokstavelig talt svart ut for Sogn og Fjordane. Bransjeeffekten har vært negativ i alle regionene. Den forklarer mye, nesten alt, av nedgangen. I Nordfjord kan nesten all nedgang forklares av bransjestrukturen.

Sunnfjords bransjusterte vekst har i sum vært negativ. Det betyr at regionen ikke har vært attraktiv for bedrifter i basisnæringene etter finanskrisen. Sunnfjord rangerer som nummer 44 blant landets 84 regioner med hensyn til bransjustert vekst, og er dermed rangert omtrent middels blant regionene.

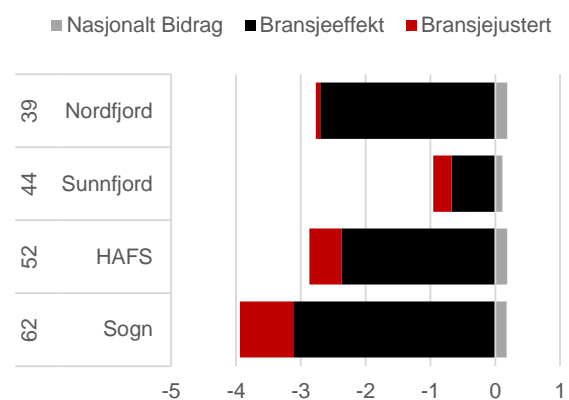
Når vi studerer attraktivitet, sier vi – litt upresist – at bransjestruktur skyldes flaks eller uflaks, mens attraktivitet skyldes dyktighet. Det er ingen tvil om at Sogn og Fjordane har hatt «uflaks», det vil si uheldige strukturelle forutsetninger for vekst i basisnæringene. Oppå dette kommer at regionen ikke har maktet å kompensere de uheldige struktureffektene med egen dyktighet – noe som da også er en krevende øvelse.

Figur 31: Nivå på basisnæringene i regionene i Sogn og Fjordane i 2013. Rangering mht. nivå blant landets 84 regioner.

Figur 32: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene i Sogn og Fjordane fra 2008 til 2013. Rangering blant landets 84 regioner.

Figur 33: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene i Sogn og Fjordane, fra 2008 til 2013. Veksten er dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst. Rangering mht. bransjustert vekst blant 84 regioner.

3.6 Besøksnæringer, befolkningseffekt og besøksoverskudd

Besøksnæringer er som redegjort for innledningsvis, ikke bare turisme. Handelsbransjen er størst blant besøksnæringene. Besøksnæringene omsetter mest til egen befolkning. Steder med befolkningsvekst kan derfor forvente arbeidsplassvekst i besøksnæringene. Dette må vi justere for når vi skal analysere arbeidsplassutviklingen i besøksnæringene. Befolkningsvekst og befolkningsstørrelse er derfor en strukturell betingelse for besøksnæringen.

I tabellen under presenterer vi hovedtallene for besøksnæringene i Sunnfjord.

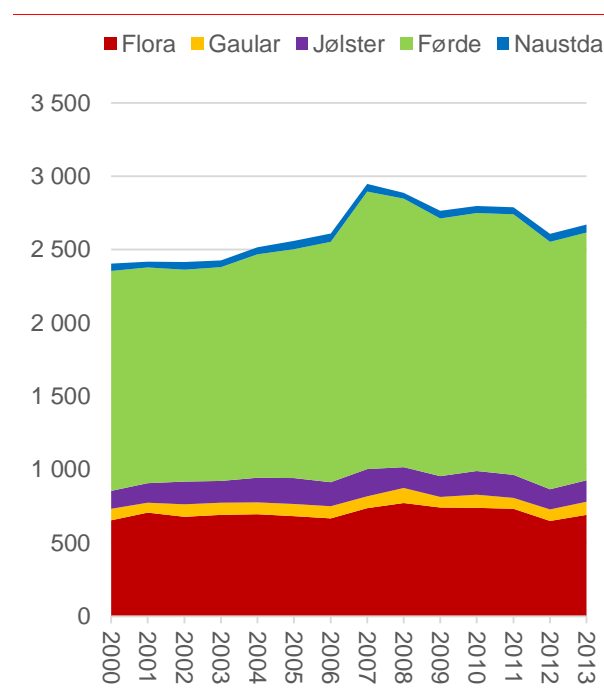
Tabell 3: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i 2000 og 2013, absolutt og prosentvis endring, vekstimpuls og vekstimpuls på landsbasis i samme periode.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Besøk	Aktivitet	247	259	12	4,9	0,1	0,5
	Handel	1 664	1 924	260	15,6	1,6	1,2
	Overnatting	267	221	-46	-17,2	-0,3	-0,1
	Servering	225	265	40	17,8	0,3	0,3
	Totalsum	2 403	2 669	266	11,1	1,7	2,0
	Sysselsatte	15 923	17 940	2 017	12,7		

Handelsbransjen har vokst kraftig i Sunnfjord fra 2000 til 2013. Veksten har tilsvart 1,6 prosent av sysselsettingen. Det er sterkere vekst enn på landsbasis hvor handelen har tilsvart 1,2 prosent av sysselsettingen.

Nedgangen i overnattingsbransjen har derimot vært kraftigere i Sunnfjord enn i landet som helhet. Selv om det bare er snakk om 46 arbeidsplasser, utgjør de -0,3 prosent av samlet sysselsetting.

Det er i Førde de fleste arbeidsplassene i besøksnæringene befinner seg. Det er også noen i Flora, men knapt noen i Naustdal.

Figur 34: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i kommunene i Sunnfjord.

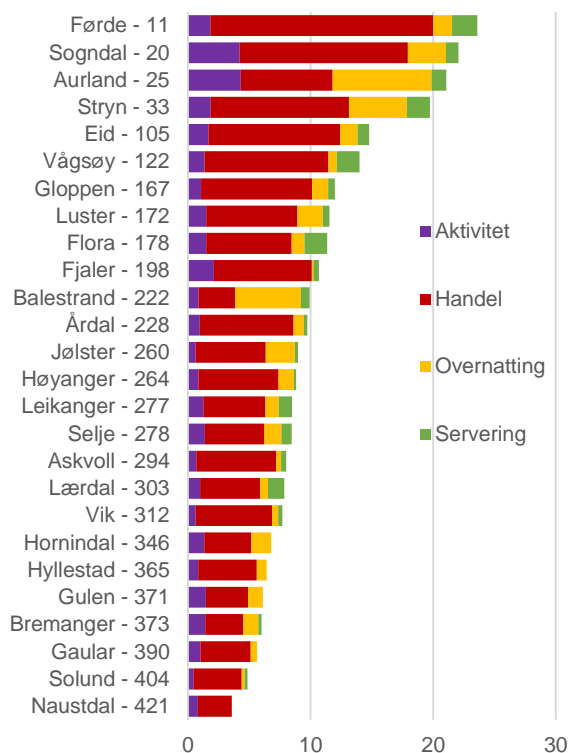
3.6.1 Besøksnæringer nivå

Figur 35 til høyre viser nivået på besøksnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane. Nivået er målt som antall arbeidsplasser som andel av samlet sysselsetting.

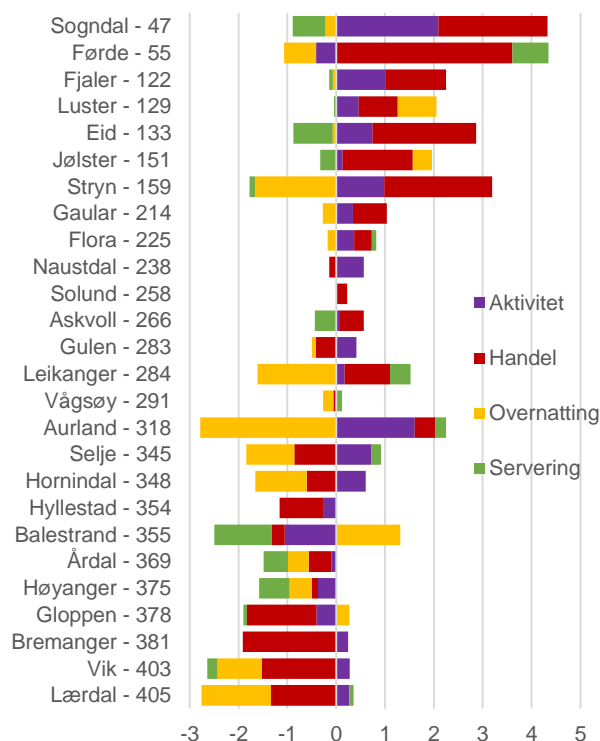
Førde har mye næringsliv knyttet til besøksnæringene. Besøksnæringene utgjør mer enn 20 prosent av samlet sysselsetting, en andel som er høyere enn andelen nasjonalt. Førde rangerer som nummer 11 blant landets 428 kommuner. Det vil si at Førde er blant kommunene i landet med mest næringsliv i besøksnæringene. Det er handelen som er størst. Naustdal utgjør motstykket til Førde. Foruten å være kommunen med minst besøksnæringer i fylket, rangerer Naustdal nesten også lavest nasjonalt. Mindre enn 5 prosent av næringslivet i Naustdal er knyttet til besøksnæringene.

Tabell3 på forrige side viser vekstimpulsene fra besøksnæringene i kommunene i Sogn og Fjordane fra perioden 2000-2013. Figuren viser hva arbeidsplassveksten i besøksnæringene har vært som andel av sysselsettingen.

Førde har hatt sterk vekst i besøksnæringene, men nedgang i overnattingsbransjen. Jølster har også hatt over middels god vekst i besøksnæringene. Naustdal har, til tross for at besøksnæringene er små, hatt en vekst i besøksnæringene som er omtrent middels nasjonalt. Her snakker vi imidlertid om svært få arbeidsplasser bak prosentvis endring.

Figur 35: Nivå, antall arbeidsplasser i besøksnæringene som andel av sysselsettingen, i kommunene i Sogn og Fjordane i 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

Figur 36: Vekstimpulser, dvs. endring i antall arbeidsplasser i besøksnæringene som andel av sysselsettingen, kommunene i Sogn og Fjordane, 2000-2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

3.6.2 Dekomponering av veksten i besøksnæringene

For å forklare hva vekst skyldes, har vi tidligere vist hvordan vi dekomponert veksten i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjejustert vekst.

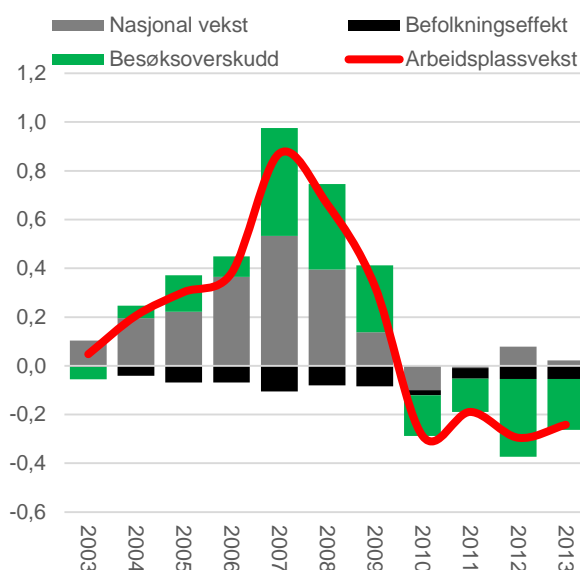
Det som kjennetegner besøksnæringene er at kunden må være personlig til stede. Handelen er den største bransjen i besøksnæringene, og besøksnæringene omsetter mye til egen befolkning. Steder med befolkningsvekst vil kunne forvente en øking i besøksnæringene. Dette må vi justere for å finne ut av hvor attraktiv næringen er, og hvor mye som kommer «gratis» av eventuell befolkningsøkning. Vekst utover det befolkningsutviklingen kaller vi endring i besøksoverskudd, og er derfor et mål på besøksattraktiviteten.

I figur 37 viser en røde linjen vekstimpulsene i besøksnæringene fra ett år til et annet. De årlige vekstimpulsene er dekomponert i nasjonalt bidrag (grått), befolkningseffekt (svart) og endring i besøksoverskudd (grønt).

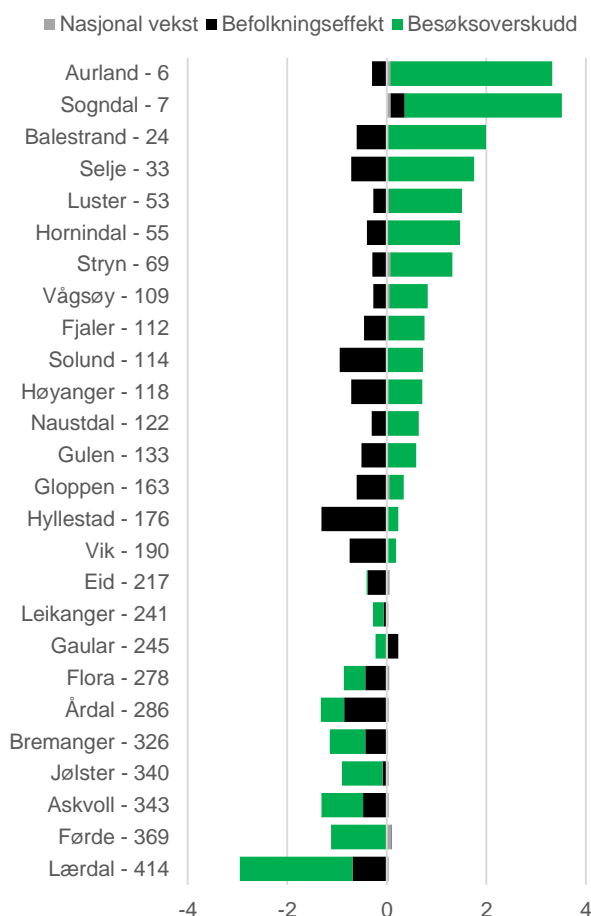
Siden befolkningsveksten i Sunnfjord har vært lavere enn befolkningsveksten på landsbasis kan regionen forvente noe lavere vekst i besøksnæringene enn i landet som helhet. Men i perioden med høy vekst i besøksnæringene på landsbasis var veksten i besøksnæringene i Sunnfjord bedre enn forutsetningene skulle tilsi. Etter finanskrisen har imidlertid veksten i besøksnæringene vært lavere enn befolkningseffekten skulle tilsi. Sunnfjord har dermed ikke vært attraktiv for besøk i de siste fire treårsperiodene.

Utviklingen i den siste treårsperioden, den siste sammensatte søylen til høyre i figur 37, er vist for alle kommunene i Sogn og Fjordane i figur 38.

Bare Sogndal og Gaular har kunnet forvente vekst fra besøksnæringene på grunn av en positiv befolkningseffekt. I Naustdal har veksten vært høyere enn forventet. I de øvrige kommunene i Sunnfjord har veksten vært lavere enn forutsetningene skulle tilsi.

Figur 37: Vekstimpulser fra besøksnæringene i Sunnfjord fra 2000 til 2013, dekomponert i nasjonalt bidrag, befolkningseffekt og endring i besøksoverskudd. Tre års glidende gjennomsnitt.

Figur 38: Vekstimpulser fra besøksnæringene fra 2010 til 2013 i kommunene i Sogn og Fjordane dekomponert i nasjonalt bidrag, befolkningseffekt og befolkningsoverskudd.

3.7 Regionale næringer

De regionale næringene er sammensatt av mange ulike bransjer. På landsbasis er det de regionale næringene som er størst og som vokser mest, når vi ser bort fra offentlig sektor. De regionale næringene er mest konsentrert i de store byene, men de fleste kommuner, også små, har en viss grad av regionale næringer, f.eks. bygg og anlegg, transport og forretningsmessige tjenester.

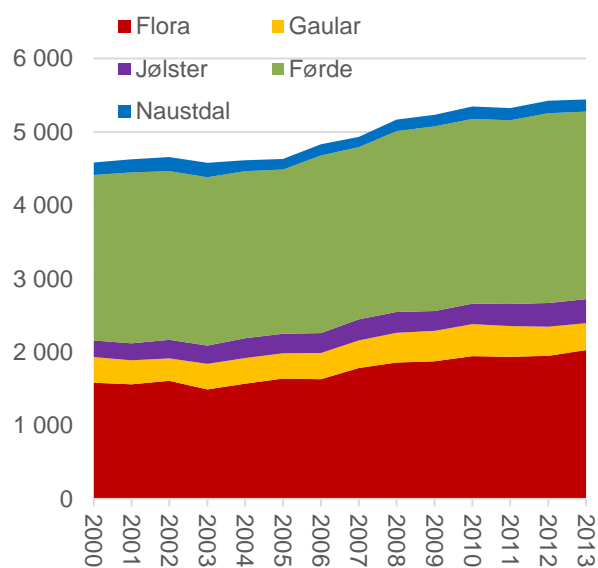
Tabell 4: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene 2000 og 2013, absolutt endring, prosentvisendring, og vekstimpuls i Sunnfjord og Norge fra 2000 til 2013.

Næring	Bransje	2000	2013	Endring antall	Endring %	Vekstimpuls	Vekstimpuls Norge
Regional	Agentur og Engros	423	543	120	28,4	0,8	0,2
	Bygg og anlegg	1 193	1 546	353	29,6	2,2	3,1
	Diverse	564	582	18	3,2	0,1	1,1
	Finans, eiendom, utleie	412	451	39	9,5	0,2	0,3
	Forr. tjenesteyting	434	640	206	47,5	1,3	1,5
	Transport	1 269	1 395	126	9,9	0,8	-0,8
	Utleie av arbeidskraft	288	286	-2	-0,7	0,0	0,6
	Totalsum	4 583	5 443	860	18,8	5,4	6,1
	Sysselsatte	15 923	17 940	2 017	12,7		

Fra 2000 til 2013 har det blitt skapt 860 arbeidsplasser i de regionale næringene i Sunnfjord. Dette tilsvarer 5,4 prosent av sysselsettingen. På landsbasis har veksten i de regionale næringene tilsvart 6,1 prosent av sysselsettingen.

Det er utviklingen i bygg- og anleggsbransjen og innen forretningsmessig tjenesteyting som har bidratt mest til den positive utviklingen. I Sunnfjord er det bare én bransje som har hatt arbeidsplassnedgang, og det er utleie av arbeidskraft. Tapet har vært på 2 arbeidsplasser, og det tilsvarer naturligvis så godt som ingen ting i samlet sysselsetting. Mens det har vært vekst i transportbransjen i Sunnfjord, har transportbransjen hatt nedgang nasjonalt.

De regionale næringene fordeler seg ganske likt på Førde og Flora.

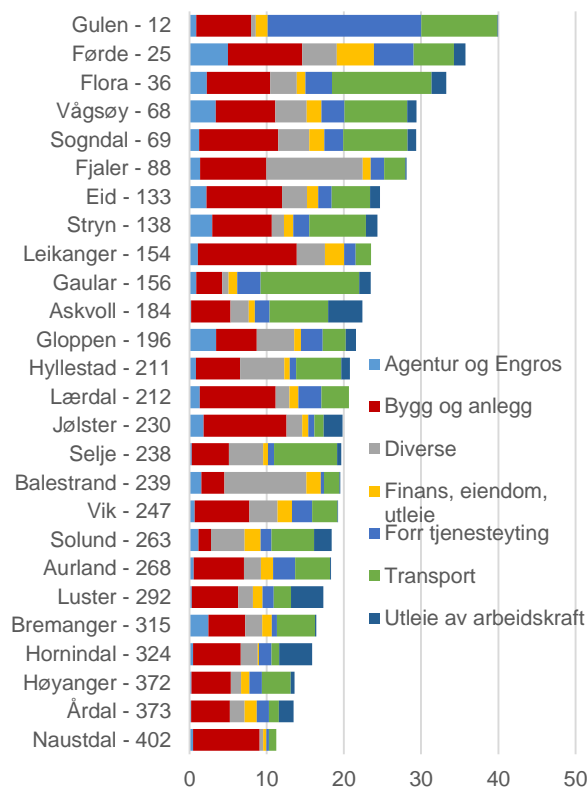

Figur 39: Antall arbeidsplasser i de regionale næringene i kommunene i Sunnfjord.

3.7.1 Nivå regionale næringer

De regionale næringene har en tendens til å klumpe seg i byer og regionale sentra. Det er spesielt forretningsmessig tjenesteyting, finans, eiendom og utleie og agentur og engros som er typiske by-næringer. Bygg og anlegg og transport er bransjer som er godt spredt utover landet.

Førde har mye regionale næringer, og er rangert som nummer 25 blant landets 428 kommuner. Igjen utgjør Naustdal motstykket til Førde. Naustdal har lite næringsliv knyttet til de regionale næringene, og rangerer som nummer 402 nasjonalt.

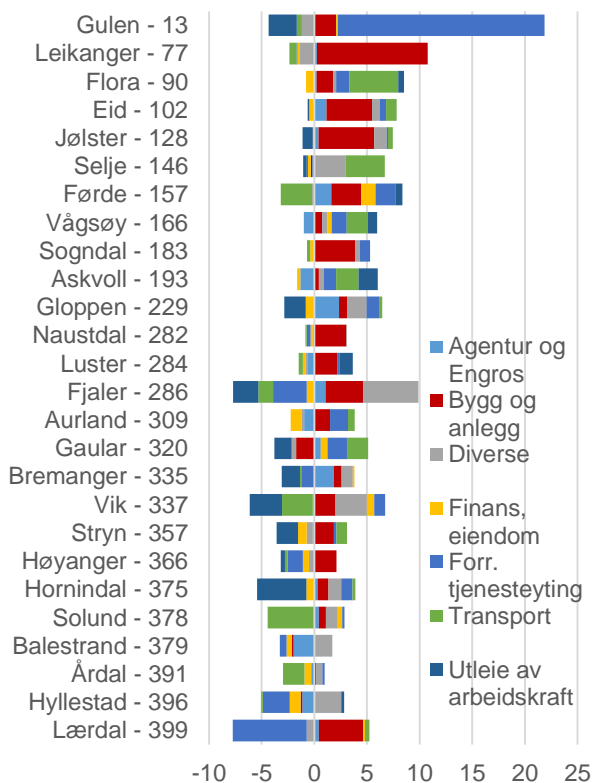

Figur 40: Nivå, dvs. antall arbeidsplasser som prosentvis andel av sysselsettingen, på de regionale næringene i kommunene i Sogn og Fjordane i 2013.

3.7.2 Vekstimpulser etter finanskrisen

I figur 38 ser vi veksten i de enkelte bransjene i de regionale næringene i kommunene i Sogn og Fjordane.

Flora og Jølster har fått sterkest vekstimpulser fra de regionale næringene blant kommunene i Sunnfjord. Mens transportnæringene har vokst i Flora, har bygg- og anleggsbransjen økt i Jølster. Førde har hatt nedgang i transportbransjen, mens vekst i de øvrige bransjene.

Figur 41: Vekstimpulser fra de regionale næringene fra 2000 til 2013, i kommunene i Sogn og Fjordane.

3.7.3 Dekomponering av veksten i de regionale næringene

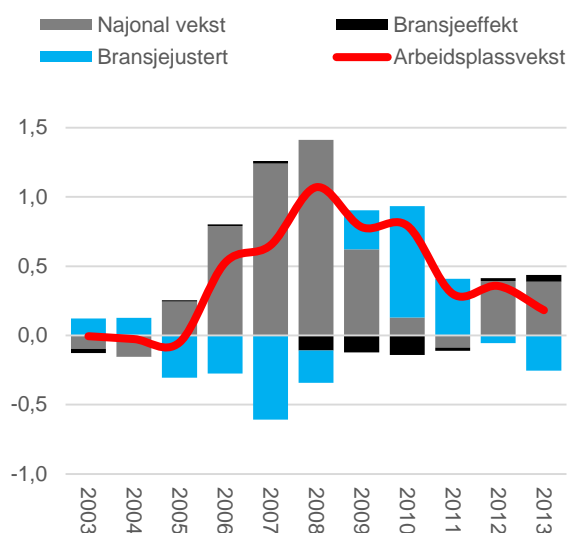
I figur 42 er den årlige veksten også i de regionale næringene i Sunnfjord dekomponert i nasjonal vekst, bransjeeffekt og bransjustert vekst.

I motsetning til basisnæringene har ikke bransjestrukturen så mye å si for utviklingen av de regionale næringene, mens den nasjonale veksten betyr mer.

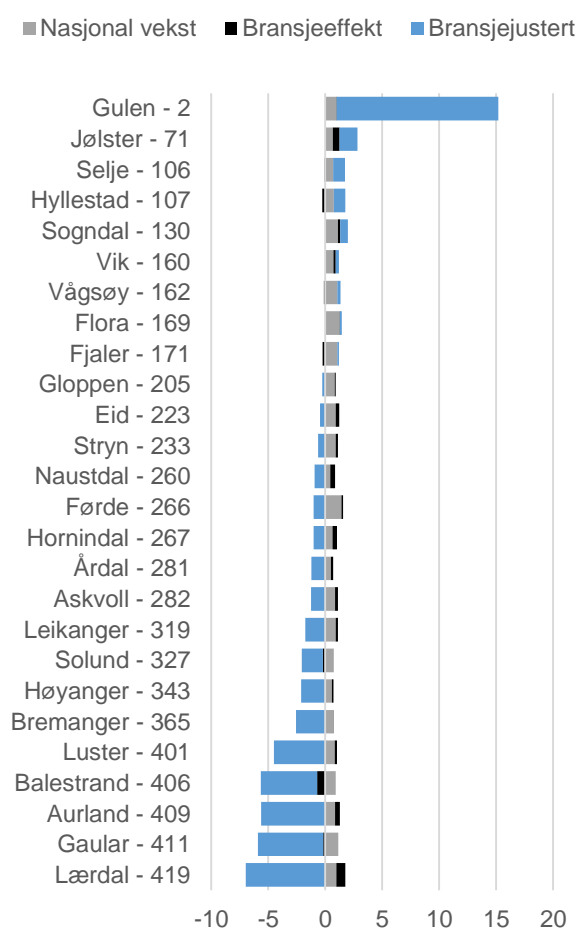
De regionale næringene i Norge vokste raskt i oppgangstiden fra 2005-2008. I denne perioden tok ikke Sunnfjord del i denne veksten, regionen hadde derfor en negativ bransjustert vekst. Etter finanskrisen forsvant den nasjonale veksten i de regionale næringene, men i Sunnfjord var utviklingen nå mer positiv enn den nasjonale veksten og bransjestrukturen skulle tilsi. I den siste perioden bidrar både nasjonal vekst og bransjestrukturen positivt til veksten i Sunnfjord, men veksten har vært svakere enn forventet. Dermed framstår Sunnfjord i den siste treårsperioden som lite attraktiv for bedrift i de regionale næringene.

I figur 43 har vi sett spesielt på den siste treårsperioden og hvordan veksten i de regionale næringene kan dekomponeres for alle kommunene i Sogn og Fjordane.

Gulen har hatt en unormal høy vekst i de regionale næringene den siste treårsperioden, kommunen rangerer som nummer 2 nasjonalt! I Sunnfjord har Jølster hatt en forholdsvis høy vekst. Både bransjeeffekten og den bransjusterte veksten har vært positiv. Jølster rangerer som nummer 71 nasjonalt med hensyn til bransjustert vekst i de regionale næringene og framstår derfor som attraktiv for bedrift i de regionale næringene. Gaular har hatt en unormalt dårlig vekst i de regionale næringene den siste treårsperioden, og rangerer som nummer 411 nasjonalt. Også her er imidlertid tallene små bak den prosentvise endringen.

Figur 42: Vekstimpulser fra de regionale næringene i Sunnfjord fra 2000 til 2013. Tre års glidende gjennomsnitt. Vekstimpulsene er dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst.

Figur 43: Vekstimpulser fra de regionale næringene i kommunene i Sogn og Fjordane siste tre år, dekomponert i nasjonalt bidrag, bransjeeffekt og bransjustert vekst.

3.7.4 Oppsummering av næringsattraktivitet

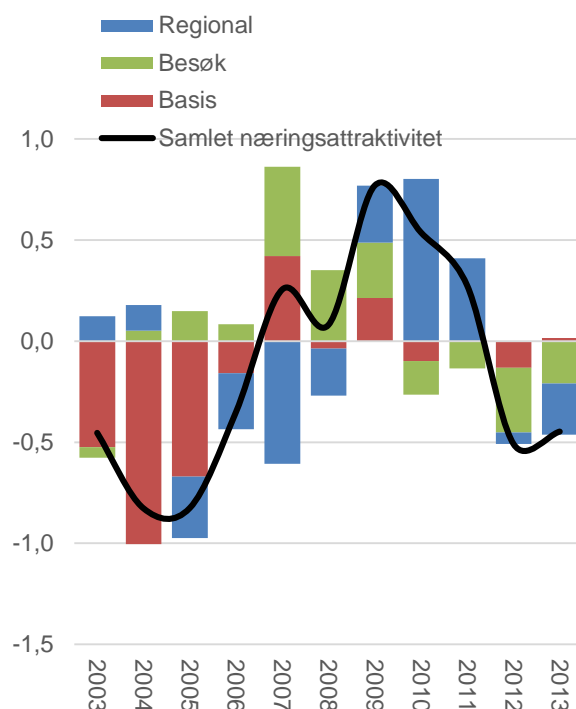
Vi har i kapitlene ovenfor gått gjennom de tre strategiske næringsstypene i detalj. Vi har splittet opp veksten i de ulike næringsstypene i strukturelle forhold og i attraktivitet. Vi har sett at Sunnfjord har hatt en ugunstig næringsstruktur, og at svak befolkningsvekst har svekket arbeidsplassveksten i besøksnæringene. Det er forhold som en ikke har kunnet gjøre særlig mye med, og som også vil fortsette å prege utviklingen i de neste årene. Det skyldes ugunstige strukturelle forhold.

Det vil være regionens samlede attraktivitet for basisnæringer, besøksnæringer og regionale næringer som avgjør om veksten i næringslivet blir bedre eller dårligere enn hva de strukturelle forholdene tilsier.

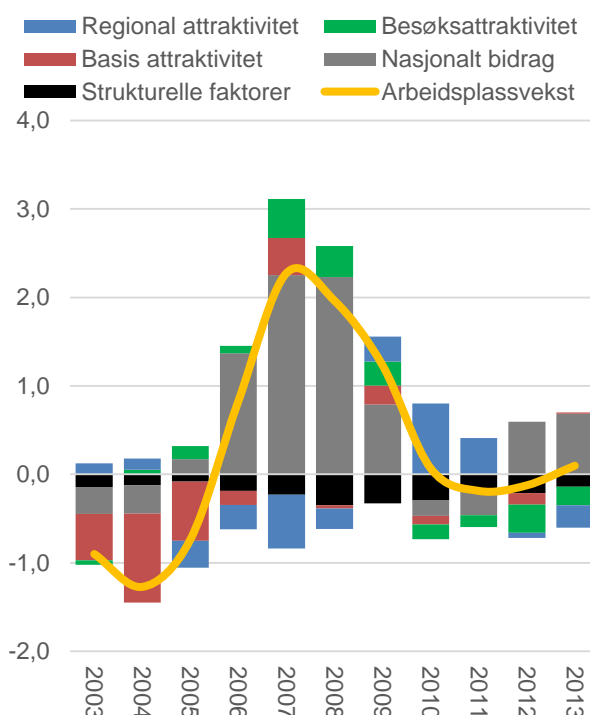
Figur 44 viser hvordan næringsattraktiviteten har utviklet seg i overlappende treårsperioder etter 2000. Den samlede næringsattraktiviteten var negativ fram til 2007, så ble den positiv en stund før- og rett etter finanskrisen. De siste to treårsperiodene har igjen vært negativ. Det er spesielt besøksnæringene som har trukket den samlede næringsattraktiviteten ned de siste to treårsperiodene.

Figur 45 viser hvilken rolle den nasjonale veksten og den samlede struktureffekten har hatt for veksten i næringslivet i Sunnfjord. Mye av veksten i Sunnfjord er som vi ser «bestemt» av hvordan det går med den nasjonale økonomien.

Den samlede struktureffekten var negativ under finanskriseperioden, men den har avtatt noe de siste årene. Det kan se ut som om den negative struktureffekten er i ferd med å forsvinne. Det er i så fall gode nyheter for Sunnfjord. Etter finanskrisen har en stor del av veksten andre forklaringsårsaker enn nasjonal vekst og strukturelle betingelser. I de siste årene viser analysen at det spesielt er et utnyttet potensiale for vekst i besøksnæringene i regionen.

Figur 44: Samlet næringsattraktivitet i Sunnfjord i prosent av samlet sysselsetting, 3 års glidende gjennomsnitt.

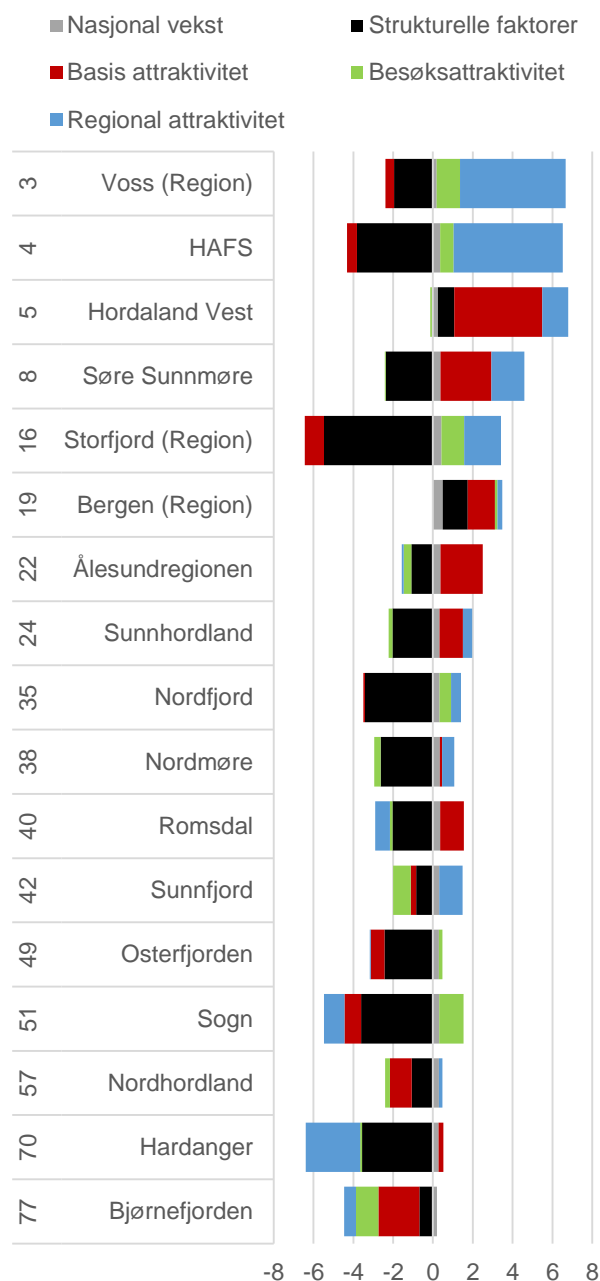
Figur 45: Vekstimpulser fra privat sektor (basis, regional og besøk, dekomponert i nasjonal vekst, samlet struktureffekt og attraktivitet. 3 års glidende gjennomsnitt.

3.7.5 Attraktivitet og struktur etter finanskrisen

Vi ser den samlede struktureffekten, den nasjonale veksten og den samlede næringsattraktiviteten i regionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i figuren til høyre. Regionene er rangert med hensyn til samlet næringsattraktivitet.

Sunnfjord rangerer nøyaktig midt på blant alle regionene i Norge med hensyn til samlet næringsattraktivitet. Den bransjejusterte veksten i de regionale næringene har kompensert for besøkslekkasjen. De strukturelle forholdene for vekst i næringslivet har riktignok vært svake, men mange regioner i området sliter med enda mer uheldig struktureffekt. Spesielt har Storfjord, HAFS og Sogn vanskelig for å oppnå vekst i næringslivet på grunn av ugunstig bransjesammensetning og/eller lav befolkningseffekt.

Voss, HAFS og Hordaland Vest har hatt en mye høyere vekst enn forutsetningene skulle tilsi – de har overprestert i forhold til strukturposisjon. De rangerer derfor høyt med hensyn til samlet næringsattraktivitet. De fleste regionene i de tre fylkene som er med i figuren har over middels god vekst i næringslivet, gitt sine forutsetninger.

Figur 46: Samlet attraktivitet, nasjonal vekst og strukturelle forhold i basis-, besøks- og de regionale næringene i regionene i Sogn og Fjordane, Hordaland og Møre og Romsdal fra 2008 til 2013. Rangering mht. samlet næringsattraktivitet blant landets 84 regioner.

4. Pendling og arbeidsmarkedsintegrasjon

Et av de viktigste strukturelle forholdene for positiv nettoflytting er hvordan stedet henger sammen med områder utenfor. Hvor lett er det å pendle ut og inn av stedet, og hvordan er arbeidsplassutviklingen i omkringliggende kommuner? Pendlingsstrømmene kan fortelle oss om disse forholdene.

4.1 Pendling i Sunnfjord

Hvor jobber de som bor i kommunene i Sunnfjord? Jobber de i sin egen kommune eller pendler de til andre kommuner i regionen? Eller pendler de ut av regionen? Tabellene under viser oss dette. Den øverste tabellen viser pendlingen i antall personer, mens tabellen under viser pendlingen i prosent av den sysselsatte befolkningen.

Tabell 5: Øverste tabell: Antall personer som bor i kommunene i Sunnfjord fordelt på hvor de arbeider. Siste kolonne viser antall sysselsatte i kommunen. Siste rad viser antall arbeidsplasser i kommunen, 2013. Nederste tabell: Andel sysselsatte personer som jobber i kommunene i Sunnfjord, 2013.

		Arbeidssted						
		Flora	Gaular	Jølster	Førde	Naustdal	Utenfor	Sysselsatte
Bosted	Flora	4978	3	2	349	24	743	6099
	Gaular	10	690	5	600	4	255	1564
	Jølster	18	13	814	579	2	212	1638
	Førde	121	143	88	5903	83	813	7151
	Naustdal	77	9	9	690	513	190	1488
	Utenfor	644	138	125	1157	19	2213	
	Arbeidsplasser	5848	996	1043	9278	645	17810	

		Arbeidssted						
		Flora	Gaular	Jølster	Førde	Naustdal	Utenfor	Sysselsatte
Bosted	Flora	81,6	0,0	0,0	5,7	0,4	12,2	6099
	Gaular	0,6	44,1	0,3	38,4	0,3	16,3	1564
	Jølster	1,1	0,8	49,7	35,3	0,1	12,9	1638
	Førde	1,7	2,0	1,2	82,5	1,2	11,4	7151
	Naustdal	5,2	0,6	0,6	46,4	34,5	12,8	1488
	Utenfor	11,0	13,9	12,0	12,5	2,9		17940
	Arbeidsplasser	5848	996	1043	9278	645	17810	

Av den sysselsatte befolkningen i Flora jobbet 81,6 prosent i egen kommune i 2013. 5,7 prosent jobbet i Førde, mens 12,2 prosent jobbet utenfor Sunnfjord.

I Gaular jobbet bare 44,1 prosent av den sysselsatte befolkningen i egen kommune i 2013. 38,4 prosent jobbet i Førde, og 16,3 prosent jobbet utenfor regionen. Også i Jølster jobber under halvparten av den sysselsatte befolkningen i sin egen kommune, og 35,3 prosent jobber i Førde. I Førde derimot jobber nesten alle i egen kommune. 11,4 prosent jobber utenfor regionen. Av den sysselsatte befolkningen i Naustdal er det flere som jobber i Førde

enn i sin egen kommune. Bare 34,5 prosent av den sysselsatte befolkningen i Naustdal jobbet i sin egen kommune i 2013. 12,8 prosent pendlet ut av regionen.

I tabellen nedenfor viser vi endringer i andelen av de sysselsatte som arbeider på ulike steder fra 2000 til 2013.

Tabell 6: Endringer i pendling fra 2000 til 2013.

		Arbeidssted						Sysselsetting
		Flora	Gaular	Jølster	Førde	Naustdal	Utenfor	
Bosted	Flora	-0,3	-0,1	-0,1	1,8	0,0	-1,4	6,3
	Gaular	0,4	-13,2	0,0	11,4	0,0	1,4	8,1
	Jølster	0,2	0,4	-5,6	3,3	-0,2	1,9	7,1
	Førde	0,5	0,3	0,5	-2,4	0,0	1,2	23,3
	Naustdal	1,9	0,0	0,0	4,6	-8,0	1,5	5,6
	Utenfor	0,4	2,6	1,9	0,6	-0,1	0,0	
	Arbeidsplasser	7,5	-7,2	3,0	19,0	-11,3		

Pendlingen mellom kommuner i Norge øker jevnt. De fleste kommunene vil dermed se at andelen av de sysselsatte som arbeider i egen kommune synker, men andelen som pendler ut og inn øker.

I Gaular har andelen som jobber i egen kommune blitt redusert med 13,2 prosentpoeng fra 2000 til 2013, mens andelen som pendler til Førde har økt med 11,4 prosentpoeng. I samtlige kommuner i Sunnfjord har andelen som jobber i egen kommune blitt redusert fra 2000 til 2013. Pendlingen til Førde har økt fra alle de øvrige kommunene.

Førde har hatt den sterkeste arbeidsplassveksten, etterfulgt av Flora. Naustdal og Gaular har hatt sterk arbeidsplassnedgang.

Sysselsettingen har imidlertid økt i samtlige kommuner i Sunnfjord fra 2000 til 2013. I Førde har antall sysselsatte økt med 23,3 prosent fra 2000 til 2013.

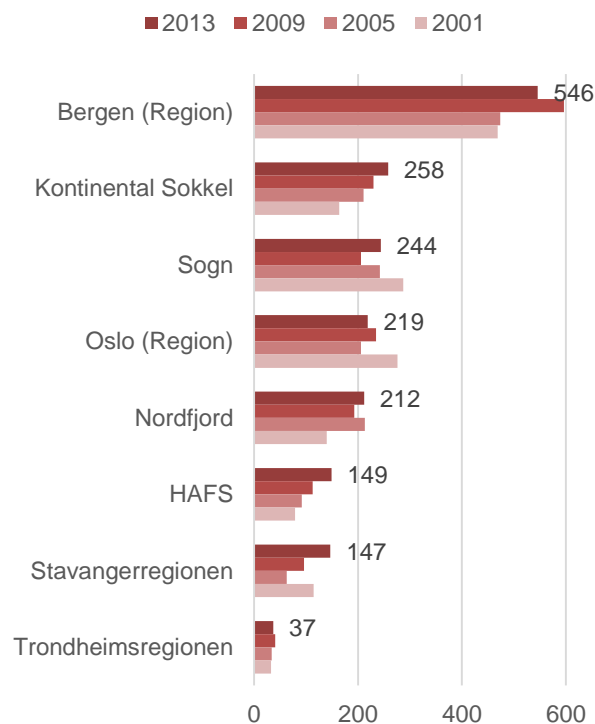
Pendlingen ut av regionen fra Flora har avtatt noe, mens pendlingen ut av regionen har økt for de øvrige kommunene i Sunnfjord.

4.1.1 Pendling ut av regionen

Vi så på forrige side at det foregår mye pendling internt i Sunnfjord og at den interne pendlingen er økende. Figuren til høyre viser hvor de som pendler *ut av regionen* først og fremst pendler til.

Bergen er den foretrukne regionen å pendle til for de som bor i Sunnfjord. Videre er kontinentalsokkelen, Sogn, Oslo og Nordfjord regioner det pendles noe til.

Utpendlingen har økt til de fleste regionene fra 2001 til 2013.

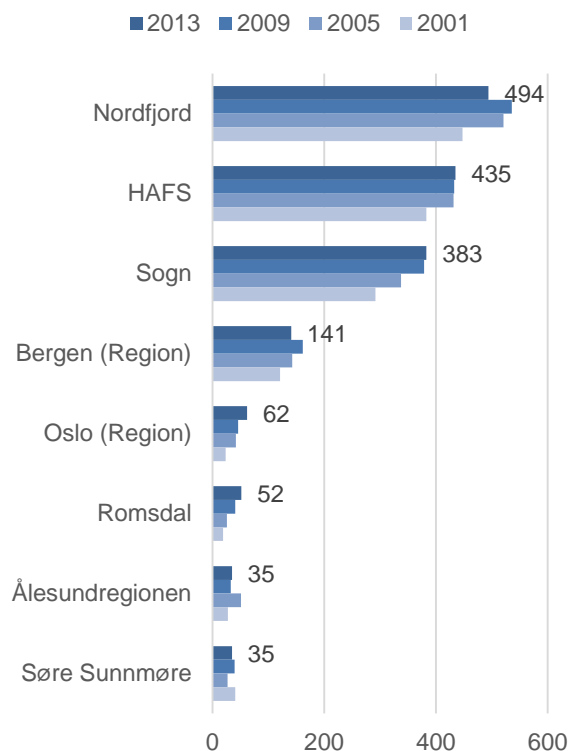
Figur 47: Antall personer som pendlet fra Sunnfjord til de åtte regionene det pendles mest til, i 2000 og 2013.

4.1.2 Pendling inn i regionen

Det er lite pendling inn til Sunnfjord fra andre regioner.

I 2013 var det 494 personer som pendlet fra Nordfjord til Sunnfjord. Antallet har økt siden 2001.

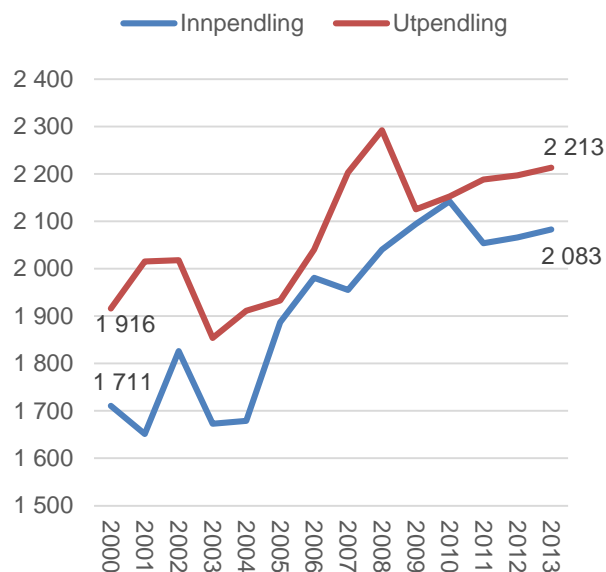
Sunnfjord mottok 435 innpendlere fra HAFS-regionen og 383 fra Sogn i 2013. Antallet er høyere enn i 2000.

Figur 48: Antall personer som pendlet til Sunnfjord fra de åtte regionene med størst innpendling til Sunnfjord.

4.1.3 Samlet pendling inn og ut av regionen

Både antallet som pendler ut av Sunnfjord og antallet som pendler inn, har økt siden 2000. Det er noen flere som pendler ut enn inn.

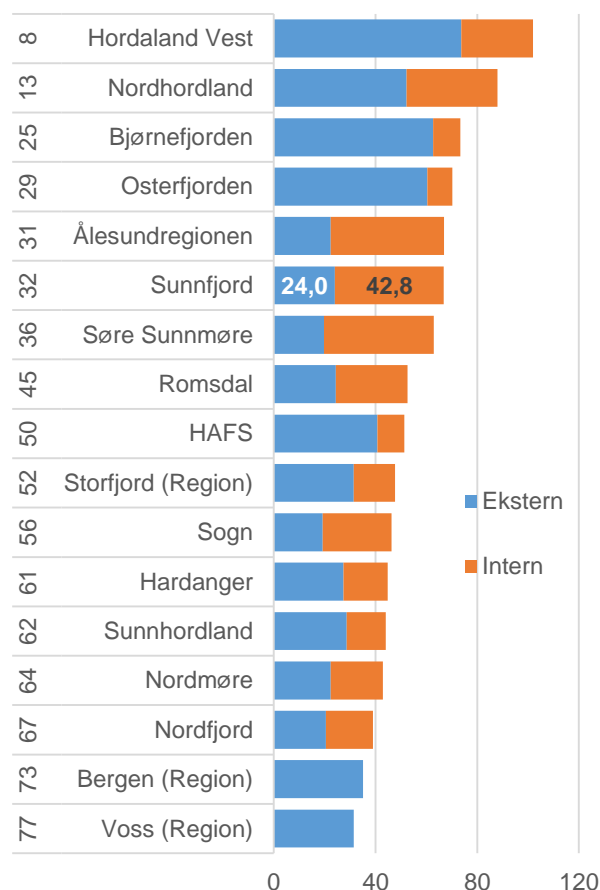
Figur 49: Antall personer som pendler inn og ut Sunnfjord, 2000-2013

4.1.4 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet på et sted er integrert med arbeidsmarkedet utenfor stedet. Vi måler arbeidsmarkedsintegrasjonen med å legge sammen den prosentvise andelen av de sysselsatte som pendler ut med den prosentvise andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til.

Den eksterne arbeidsmarkedsintegrasjonen måler graden av pendling *mellom* regionene, mens den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen måler graden av pendling mellom kommunene *internt i regionen*. Vi skal senere se at dette betyr en hel del for nettoflyttingen til steder. Dette er en sentral forståelse i Attraktivitetsmodellen.

Sunnfjord er en region med et forholdsvis godt integrert arbeidsmarked. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen er bedre enn den eksterne. Samlet sett rangerer Sunnfjord som nummer 32 blant landets 84 regioner med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon. Dette er over medianverdien. Sunnfjord har den beste arbeidsmarkedsintegrasjonen blant regionene i Sogn og Fjordane.

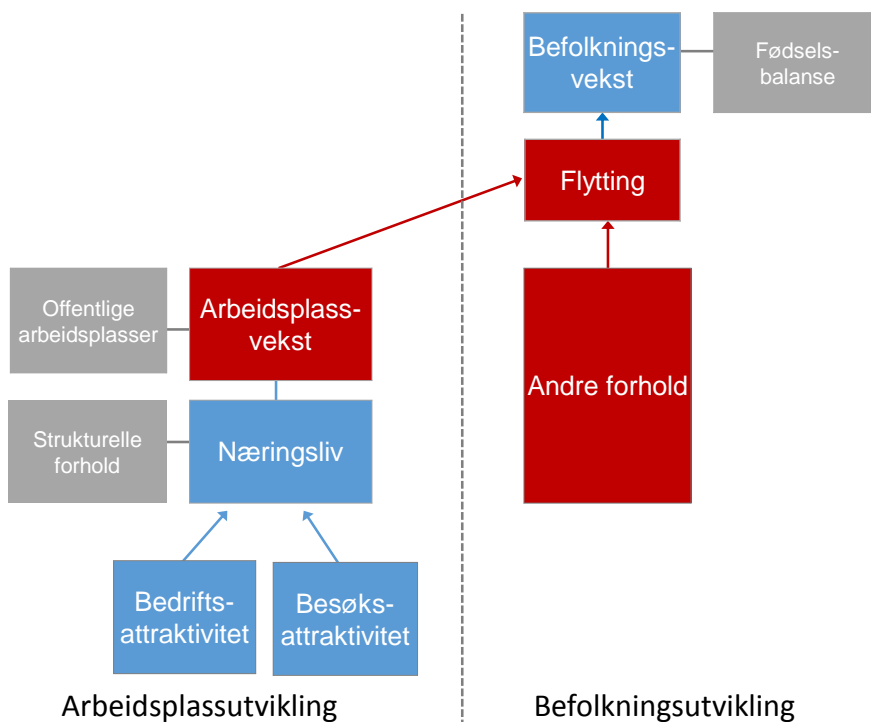
Figur 50: Arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i 2013. Rangeringsnummer mht. de 83 regionene i landet til venstre.

5. Bostedsattraktivitet

Vi har i foregående kapittel beskrevet utviklingen når det gjelder arbeidsplasser og pendling mellom bolig og arbeid i Sunnfjord. I dette kapittelet skal se nærmere på bostedsattraktivitet. Steder som er attraktive som bosted trekker til seg innflyttere og holder på de som allerede bor på stedet. Slike steder får en bedre befolkningsutvikling enn arbeidsplassveksten tilsier. Høy bostedsattraktivitet gjør det også lettere for næringslivet å rekruttere medarbeidere.

5.1 Arbeid og flytting

Vi skal nå analysere flyttingen på bakgrunn av arbeidsplassveksten. Hvordan er sammenhengen mellom arbeidsplassveksten og flyttingen? Er det andre forhold enn arbeidsplassveksten som er drivkrefter, og som derfor fører til at steder får flere innflyttere?

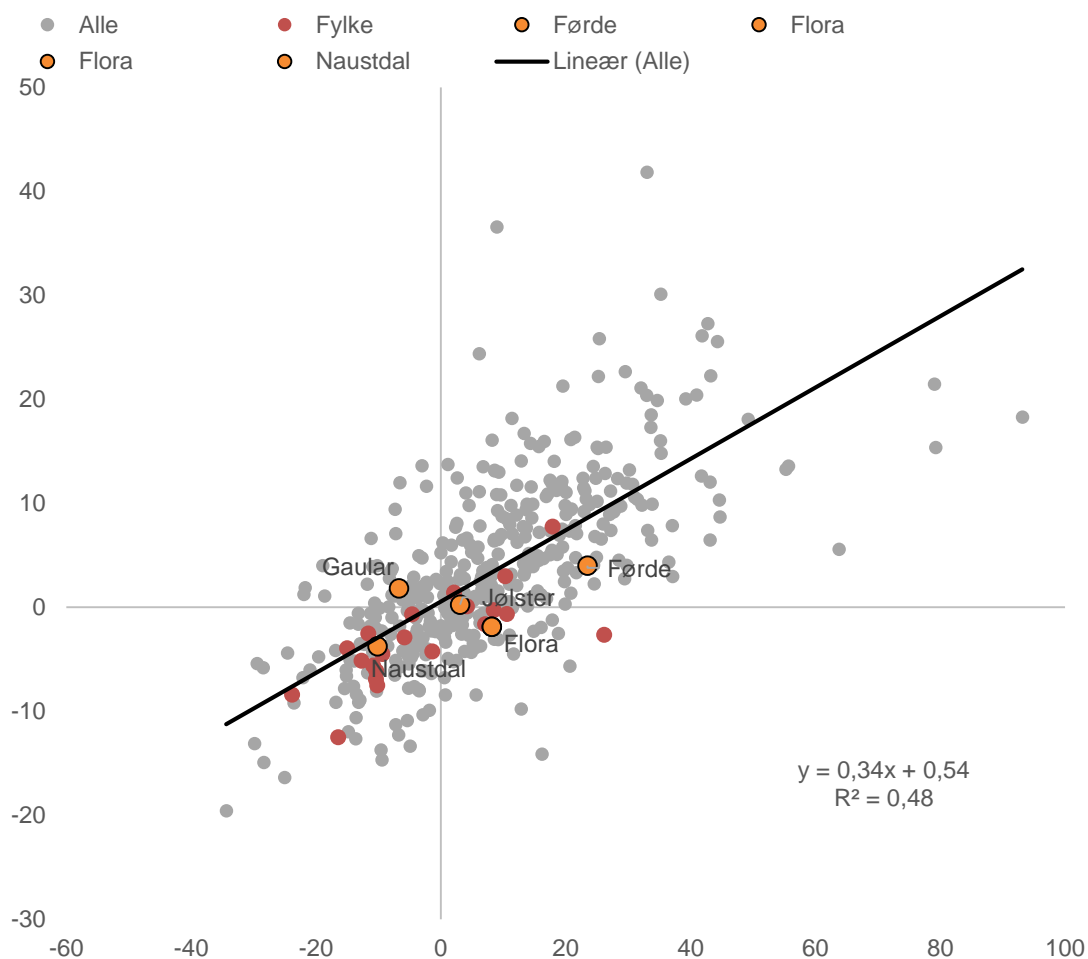

Figur 51: Attraktivitetsmodellen. De delene vi skal fokusere på i dette kapittelet er markert med rødt.

Det er viktig å avdekke sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting. Når vi kjenner denne sammenhengen kan vi finne ut av **hvor mye av flyttingen som skyldes andre forhold**. Vi skal derfor først se på sammenheng mellom arbeid og flytting for deretter å se nærmere på de andre forholdene. Det er også noen strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen i stor grad. Vi skal se nærmere på hvilke dette er. Til slutt kan vi så finne ut om stedene er attraktive som bosteder.

5.2 Arbeidsplassvekst og flytting

Hvordan er sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner? Det kan vi se gjennom å lage et plott over arbeidsplassvekst og nettoflytting i kommunene i perioden 2000-2013.

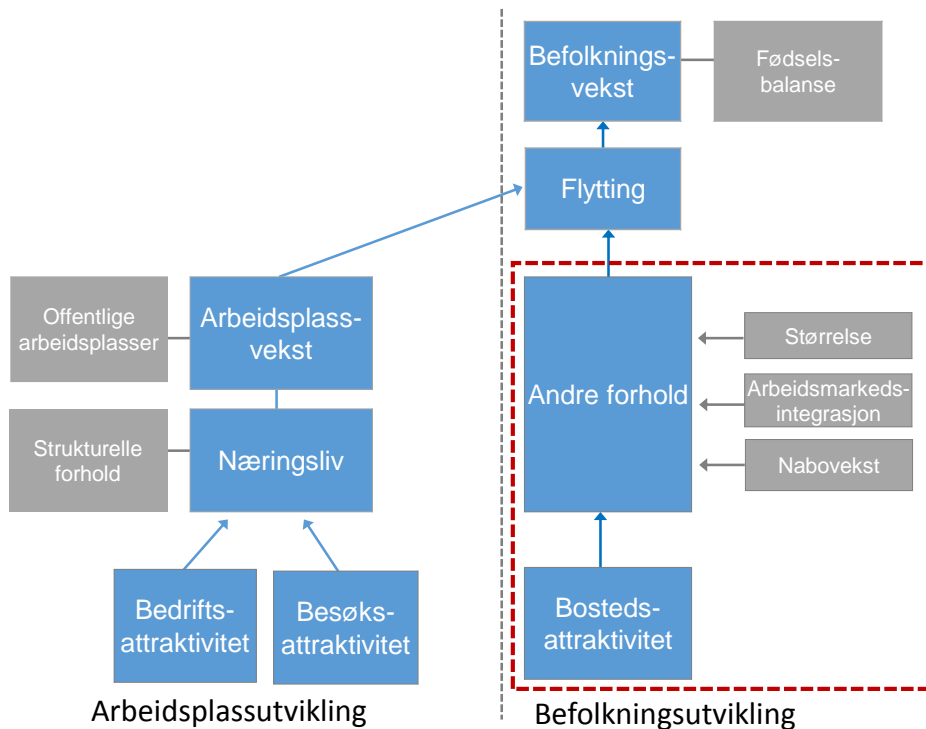
Figur 52: Kommunene i Norge, plasser etter arbeidsplassvekst og nettoflytting i perioden 2000-2013. De oransje er kommunene i Sunnfjord. De røde er de øvrige kommunene i Sogn og Fjordane. De grå prikkene er alle andre norske kommuner.

Som vi kan se av figuren over er det en klar sammenheng mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting til norske i kommuner. Linjen viser den statistiske sammenhengen mellom disse to størrelsene i perioden etter 2000. I Sunnfjord er Førde den kommunen som har hatt best arbeidsplassvekst. Nettoflyttingen til kommunen har vært positiv, men lavere enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Jølster og Flora har også hatt arbeidsplassvekst, men den har vært svak. Mens nettoflyttingen til Jølster har vært omtrent som forventet ut ifra arbeidsplassveksten, har nettoflyttingen til Flora vært lavere enn arbeidsplassveksten isolert sett skulle tilsi. Gaular har hatt positiv nettoflytting på tross av negativ arbeidsplassvekst. Den negative nettoflyttingen til Naustdal er som forventet ut ifra arbeidsplassnedgangen.

Avvikene er ikke tilfeldige. Det er drivkrefter som påvirker nettoflyttingen til steder i den ene eller den andre retningen. Vi skal nå se nærmere på hvilke strukturelle forhold vi har identifisert, og hvordan de har påvirket nettoflyttingen. Det er også forhold i kommunen som kan påvirkes lokalt. Det kaller vi bostedsattraktivitet, og vi vil også vise hvordan vi har beregnet tall for bostedsattraktiviteten i regionen og regionens kommuner.

5.3 Strukturelle forhold og bostedsattraktivitet

Vi viste på forrige side at noen kommuner har hatt bedre nettoflytting enn arbeidsplassveksten tilsier, mens andre kommuner har mindre nettoflytting. Vi kan analysere årsakene til disse avvikene.

Figur 53: Attraktivitetsmodellen. Fokus på flytteforhold utenom arbeidsplassvekst. Identifisering av strukturelle forhold.

Vi har sett og kommentert allerede at strukturelle forhold er faktorer som har en signifikant betydning for utviklingen av en region/kommune, men som vanskelig kan påvirkes lokalt. Det er tre strukturelle forhold som har signifikant betydning for steders nettoflytting, *etter* at effekten av arbeidsplassveksten som ble behandlet i kapittel 3, er korrigert for.

Den første er stedets *størrelse*, målt i innbyggertall. Steder med mange innbyggere har systematisk høyere nettoflytting, uavhengig av arbeidsplassveksten. Den andre faktoren er *arbeidsmarkedsintegrasjon*. Steder som inngår i større arbeidsmarkeder, og som derfor har bedre pendlingsmuligheter for befolkningen har systematisk høyere nettoflytting. Disse to faktorene er statiske, ved at de forandrer seg svært langsomt. Når vi analyserer regioner ser vi på både den interne og den eksterne arbeidsmarkedsintegrasjonen. Den tredje faktoren, *nabovekst*, er mer dynamisk og kan være helt forskjellig fra år til år. Nabovekst handler om *arbeidsplassveksten* i omkringliggende steder, veid mot andelen som pendler til hvert sted. Dersom de omkringliggende stedene som har pendlingsmuligheter, har arbeidsplassvekst blir nettoflyttingen påvirket positivt som en strukturfaktor. Det er med andre ord strukturelt positivt for en Sunnfjordkommunes bostedsattraktivitet om dens nabo innenfor pendleavstand har vekst i sitt næringsliv/arbeidsplasser.

5.3.1 Strukturelle flyttefaktorer

Blant regionene i Sogn og Fjordane har Sunnfjord de beste strukturelle forholdene for positiv nettoflytting. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen er god, og den har ført til positiv nettoflytting til regionene, etter at arbeidsplassveksten er justert for. Den eksterne arbeidsmarkedsintegrasjonen er derimot dårlig, og den har utliknet den positive effekten av den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen.

Sunnfjords beskjedne befolkningsstørrelse har hatt en marginal *negativ* effekt på nettoflyttingen til regionen.

De svake struktureffektene er imidlertid ikke enestående for Sunnfjord. Tvert om, er de gode nok til at Sunnfjord er den eneste regionen i Sogn og Fjordane med strukturelle flyttefaktorer som faktisk plasserer regionen over nasjonal medianverdi fordi struktureffektene er mer negativ for flere regioner i landet. Nettoeffekten av de strukturelle flyttefaktorene i Sunnfjord er omtrent lik null – for mange norske regioner er struktureffektene negative.

Vi kan også se hvordan de strukturelle flyttefaktorene påvirker nettoflyttingen til kommunene (figur 55).

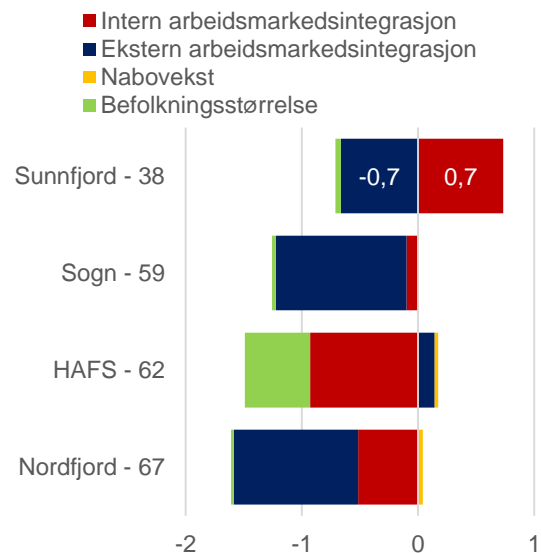
Fire av fem kommuner i Sunnfjord er rangert høyest i fylket med hensyn til strukturelle flyttefaktorer.

Naustdal og Gaular tjener innflyttere på grunn av en god arbeidsmarkedsintegrasjon. Naustdal tjener innflyttere på grunn av arbeidsplassveksten i nabokommunene som er en positiv struktureffekt. Førde tjener innflyttere på grunn av sin relativt høye befolkningsstørrelse, men taper noen innflyttere på grunn av lav nabovekst og lav arbeidsmarkedsintegrasjon.

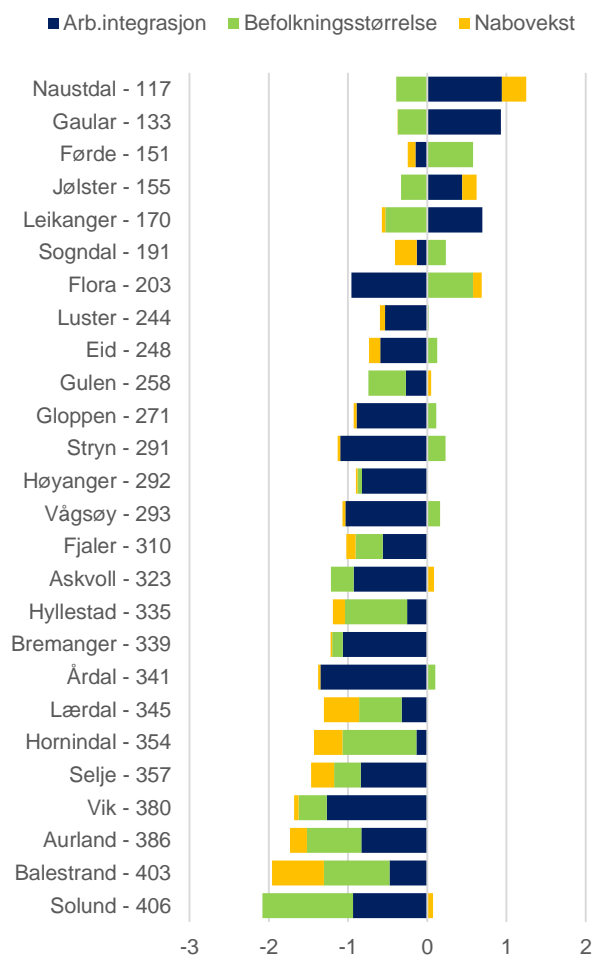
Jølster tjener innflyttere på grunn av nabovekst i nabokommuner og en god arbeidsmarkedsintegrasjon, men taper innflyttere på grunn av sin relativt lave befolkningsstørrelse.

Flora tjener innflyttere på grunn av sin relativt høye befolkningsstørrelse, men taper desto flere på grunn av sin lave arbeidsmarkedsintegrasjon.

Alle kommunene i Sunnfjord har lave, men over middels gode strukturelle forhold for positiv nettoflytting. Likevel er regionen samlet sett ikke så godt stilt. Det skyldes avstanden til arbeidsmarkeder utenfor regionen.

Figur 54: Effekten av de strukturelle flyttefaktorene på regionenes nettoflytting 2001-2013. Rangering blant landets 84 regioner.

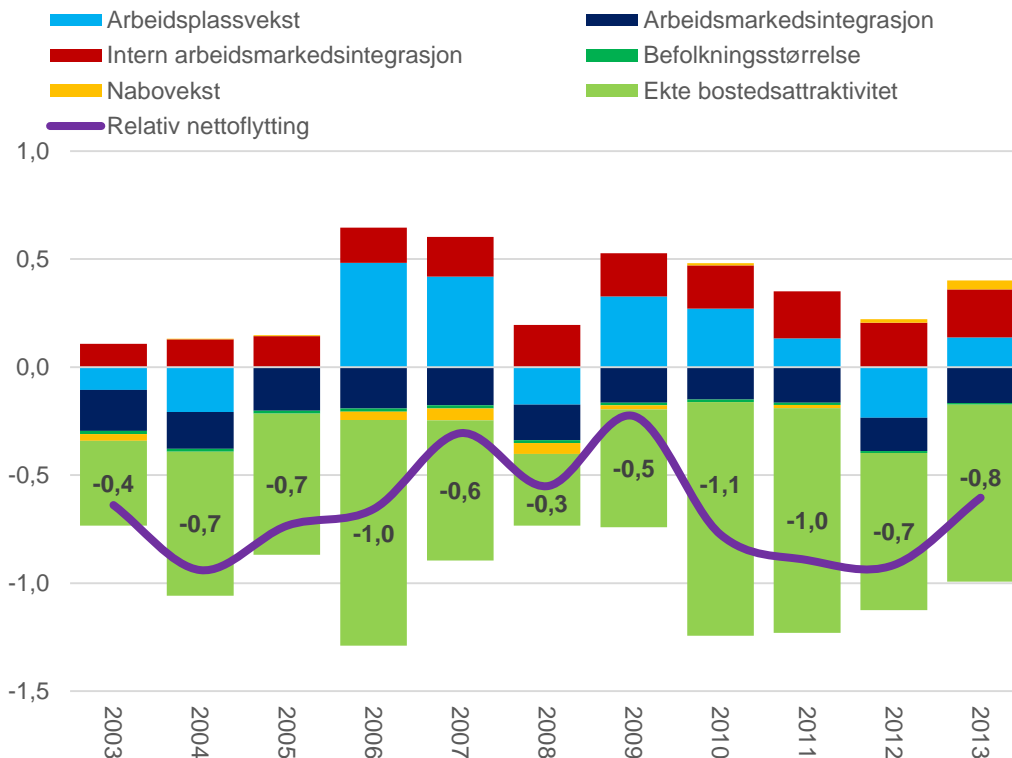

Figur 55: Effekten av de strukturelle flyttefaktorene på kommunenes nettoflytting 2001-2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

5.3.2 Ekte bostedsattraktivitet

Vi har nå analysert nettoflyttingen, og regnet ut hva som skyldes arbeidsplassvekst og hva som skyldes strukturelle faktorer. Det er da en god del av nettoflyttingen som ikke kan forklares av disse faktorene. Når det ikke finnes en ytre forklaring, antar vi derfor at det skyldes forhold som er spesielle for regionen. Denne restfaktoren blir da en indikator for det vi kaller bostedsattraktivitet. Den indikatoren viser for hver enkelt region om nettoflyttingen har vært unormalt høy eller lav, gitt de strukturelle forholdene som vi har skaffet oversikt over betydningen av på stedets nettoflytting.

Utviklingen av Sunnfjords bostedsattraktivitet kan vi se i figuren under.

Figur 56: Den relative nettoflyttingen til Sunnfjord, dekomponert i effekten av arbeidsplassvekst og strukturelle flyttefaktorer. Den nettoflyttingen som ikke kan forklares av arbeidsplassveksten eller strukturelle faktorer er en indikator for bostedsattraktivitet. Tre års glidende gjennomsnitt. Enhetene er standardavvik av relativ nettoflytting.

Figur 56 viser at de svake flyttetallene for Sunnfjord ikke skyldes lav arbeidsplassvekst, fordi arbeidsplassveksten stort sett har vært bedre enn gjennomsnittet blant regionene. Den gode interne arbeidsmarkedsintegrasjonen har hatt en systematisk positiv effekt på nettoflyttingen til regionen, og effekten er økende. Den eksterne arbeidsmarkedsintegrasjonen – pendling mellom regioner – har imidlertid hatt en jevn og negativ effekt på nettoflyttingen.

Det meste av den relativt dårlige nettoflyttingen til Sunnfjord skyldes altså verken arbeidsplassutvikling eller spesielt ugunstige strukturelle flyttefaktorer. Dette kan tyde på at det er noen interne forhold som forklarer den relativt dårlige nettoflyttingen. Bostedsattraktiviteten, som er illustrert ved de grønne stolpene, har vært negativ i hver periode vi har målt. Den beskriver mesteparten av den dårlige flyttebalansen til regionen. Det er med andre, og med litt brutale ord, regionens egen bostedsattraktivitet som må ta mesteparten av «skylden» for svak flyttebalanse.

5.3.3 Bostedsattraktivitet og struktur i regionene

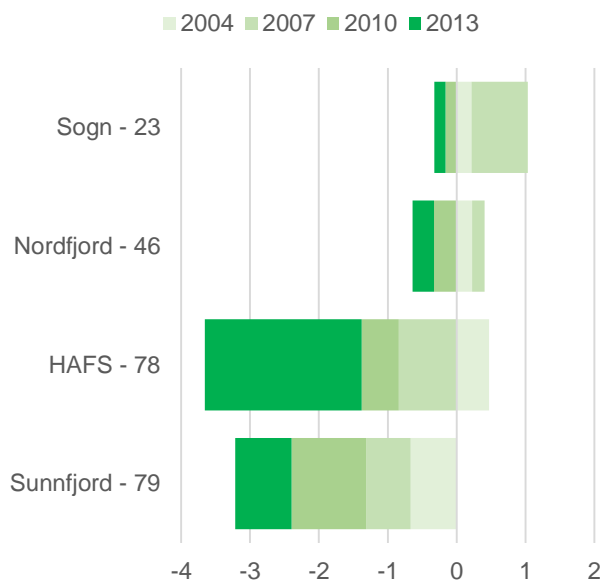
Når vi ser på bostedsattraktiviteten, kontrollert for strukturelle forhold og arbeidsplasser, over en periode på tolv år, kommer Sunnfjord ut som nummer 79 blant 80 regioner. Hva skyldes at Sunnfjord er nest dårligst i landet med hensyn til bostedsattraktivitet?

I Sogn og Fjordane er det Sogn som har best nettoflytting utover det de strukturelle flyttefaktorene og arbeidsplassutviklingen skulle tilsi.

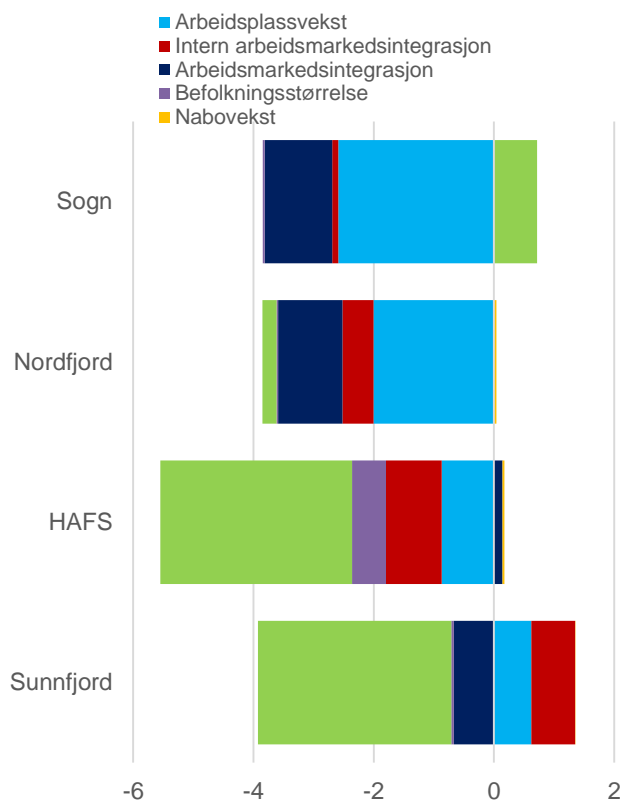
Figur 58 viser nettoflyttingen over en tolvårsperiode, dekomponert i effekten av arbeidsplassvekst, strukturelle flyttefaktorer og bostedsattraktivitet. Den viser igjen tydelig at hovedårsaken til den relativt dårlige flytebalansen til Sunnfjord er den negative bostedsattraktiviteten.

Sogn taper innflyttere først og fremst på grunn av en svak arbeidsplassutvikling og dernest en lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Det samme kan sies for Nordfjord. Sunnfjord er den eneste regionen i Sogn og Fjordane som ut ifra arbeidsplassveksten og de strukturelle flyttefaktorene skulle ha *en forventet positiv relativ nettoflytting*.

Sunnfjord har derfor et tydelig uutnyttet potensial med hensyn til å bedre flyttebalansen.

Figur 57: Bostedsattraktivitet fire siste treårsperioder i regionene i Sogn og Fjordane. Rangering blant 80 regioner.

Figur 58: Relativ nettoflytting i regionene i Sogn og Fjordane dekomponert i effekt av arbeidsplassvekst, strukturelle flyttefaktorer og ekte bostedsattraktivitet. Summen av fire siste treårsperioder. Enheten er standardavvik av nettoflytting.

6. Scenarier for framtidig vekst

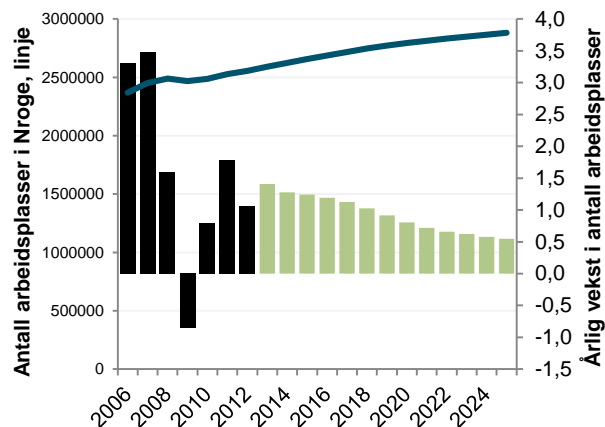
Vi skal avslutte denne rapporten med å se på hva som er sannsynlige og mulige scenarier for framtidig utvikling ut fra de analysene vi foreløpig har gjort.

Framtidsscenariene i dette notatet er basert på at de strukturelle forholdene som påvirker Sunnfjord, vil fortsette – men at kommunene vil påvirke sin egen attraktivitet på nye måter.

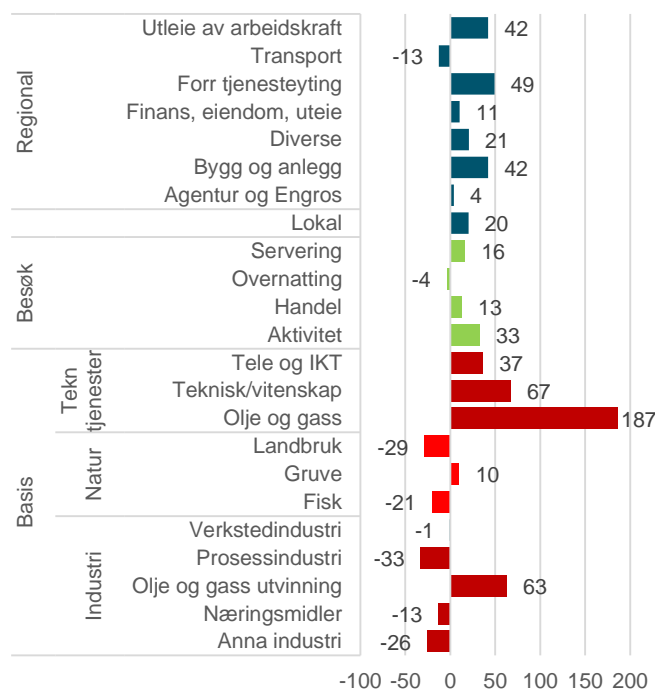
6.1 Strukturelle forhold

De strukturelle forholdene som kommer til å påvirke hver enkelt kommune framover vil være et resultat av hvor sterk veksten i hele Norge blir med hensyn til befolknings- og arbeidsplassvekst. Dessuten vil veksten i enkeltkommuner også bli påvirket av hvilke sektorer og bransjer kommunen har mye av, og hvilke av de som kommer til å vokse i framtiden. Vi baseres oss på SSBs middelframskrivning for befolkningsveksten i Norge. Det forventes sterk innvandring de neste årene, som fører til tilsvarende sterk befolkningsvekst. Deretter antas det at nettoinnvandringen til Norge faller, slik at befolkningsveksten også går ned. Framskrivningen gjelder for befolkningsvekst, men vi kan også bruke disse til å beregne sannsynlig arbeidsplassutvikling. Vi forutsetter da ganske enkelt at andelen av befolkningen som er sysselsatt vil være konstantⁱⁱ, slik at befolkning og arbeidsplasser vil vokse i samme takt som vi kjenner det i dag.

Strukturelle endringer er en av de viktigste drivkreftene for framtidig fordeling av veksten i antall arbeidsplasser mellom kommuner. Kommuner med konsentrasjon i vekstbransjer får vekstimpulser, mens kommuner med mange arbeidsplasser i næringer med nedgang vil bli negativt påvirket. I våre scenarier har vi lagt inn at vekstmønsteret mellom sektorer og bransjer vil fortsette med den samme tendensen i de kommende årene som i perioden 2000-2013. Vi ser hvordan veksten har variert i de ulike bransjene i figuren ved siden av.

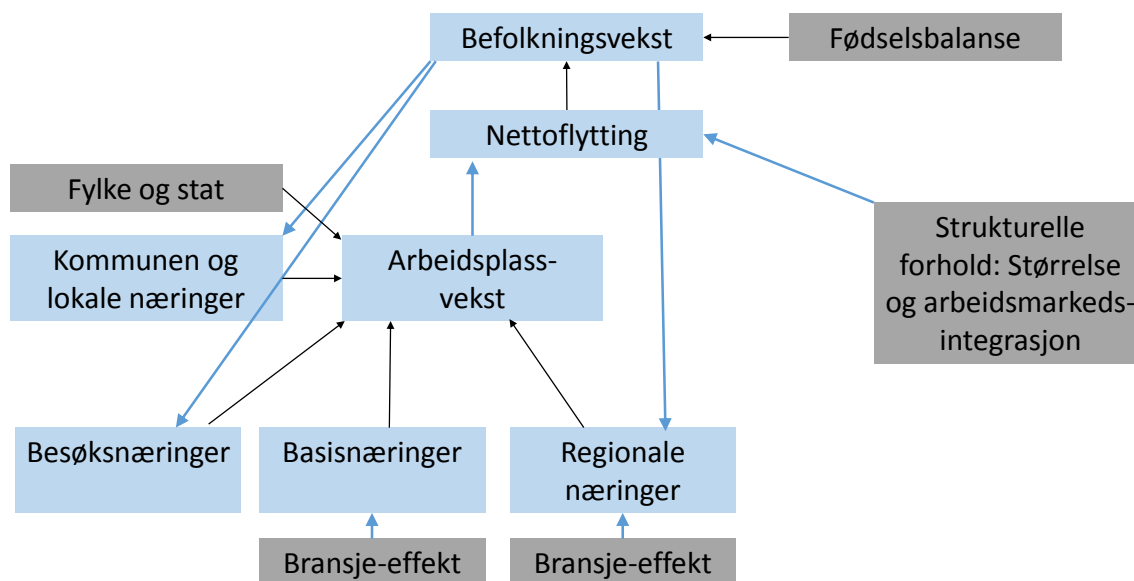
Figur 59: Arbeidsplassveksten i Norge fram til 2013, og beregnet arbeidsplassvekst ut fra at sysselsettingsandelen skal være konstant og SSBs middelprognose for befolkningsveksten.

Figur 60: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2013 i Norge.

6.2 Modellens dynamikk – litt teori

I scenariomodellen bruker vi den samme modellen som vi brukte for å analysere den historiske utviklingen. Det er først og fremst utviklingen i befolkning og antall arbeidsplasser som modellen vil vise. Samtidig viser modellen hvordan antall arbeidsplasser vil fordele seg mellom sektorer og næringstyper.

Figur 61: Scenariomodellens oppbygging. De grå boksene er eksogene variabler, som baserer seg på historiske tall. De blå boksene blir bestemt i modellen. De sorte pilene viser definisjonsmessige sammenhenger, som at befolkningsveksten er summen av fødselsbalansen og nettoflytting, og at arbeidsplassveksten er summen av veksten i alle sektorer og næringstyper. De blå pilene viser sammenhenger som er lagt inn i modellen, og som er basert på regresjonsanalyser av historiske sammenhenger.

I modellen blir framtidig vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringer et resultat av forventet vekst i de ulike bransjene på landsbasis, og vi legger da til grunn at veksten i de ulike bransjene i kommunen blir den samme som på landsbasis. Veksten i besøksnæringene er antatt å være den samme som på landsbasis i utgangspunktet, men justert for befolkningsvekst. De regionale næringene blir positivt påvirket av både befolkningsvekst og samtidig påvirket av bransjestrukturen.

Utviklingen i antall arbeidsplasser i statlig sektor og i fylker antas å fortsette som før, og vil ikke være påvirket av kommunens egen arbeidsplassvekst.

Den relative arbeidsplassveksten i kommunen vil få en effekt på nettoflyttingen. Her baserer vi modellen på den empiriske sammenhengen mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting i norske kommuner de ti siste årene. Nettoflyttingen blir også påvirket av strukturelle forhold som kommunens befolkningsstørrelse og arbeidsmarkedsintegrasjon, som antas å ha samme effekt i framtiden som historiske data viser.

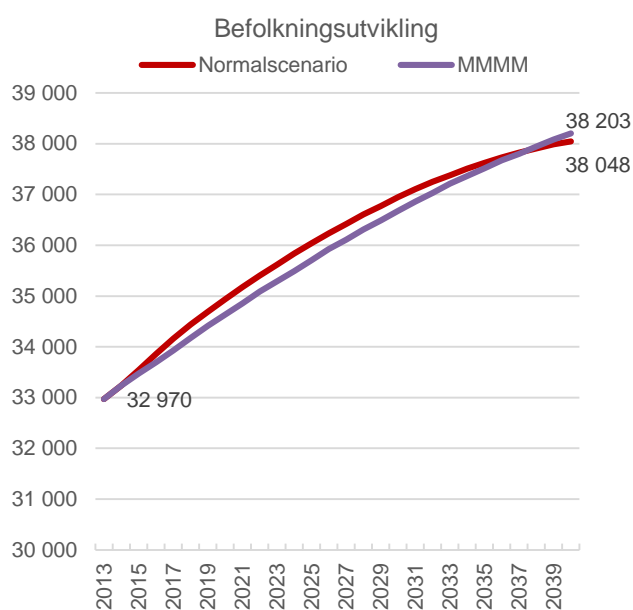
Denne modellen representerer «business as usual», der de strukturelle endringene de siste årene framskrives. Samtidig baserer dette scenariet seg på at regionen har en utvikling «som normalt», dvs. at regionen har helt nøytral attraktivitet.

6.3 Normal-scenario for Sunnfjord

I figuren til høyre viser vi hvilken utvikling Sunnfjord vil få dersom normalscenariet, Sunnfjord får sin matematiske fordelte andel av nasjonal vekst ut fra sine strukturelle trekk, slår til. Befolkningen vil da øke med ca. 15 prosent til i overkant av 38 000 i 2040. Framskrivningen er nesten helt lik SSBs middelframskrivning.

I figuren under vises arbeidsplassutviklingen. Antall arbeidsplasser forventes å øke mye de første årene, for så å flate ut. Innen 2040 forventes det at antall arbeidsplasser vil øke med mellom 7 og 8 prosent.

Dette er det vi forutsetter at skjer dersom de strukturelle forholdene forblir uendret og dersom den norske økonomien fortsetter i noenlunde samme mønster som de siste ti årene. Sunnfjord har middels gode strukturelle flyttefaktorer, bransjestrukturen er negativ, men ikke veldig negativ sammenliknet med mange andre regioner. Men, som vi så i forrige kapittel, har Sunnfjord hatt lav bostedsattraktivitet samt vekslende næringsattraktivitet. Hvis dette fortsetter, hvordan vil da utviklingen bli?

Figur 62: Antall innbyggere i Sunnfjord, framskrevet til 2040. Normalscenariet og SSBs middelframskrivning.

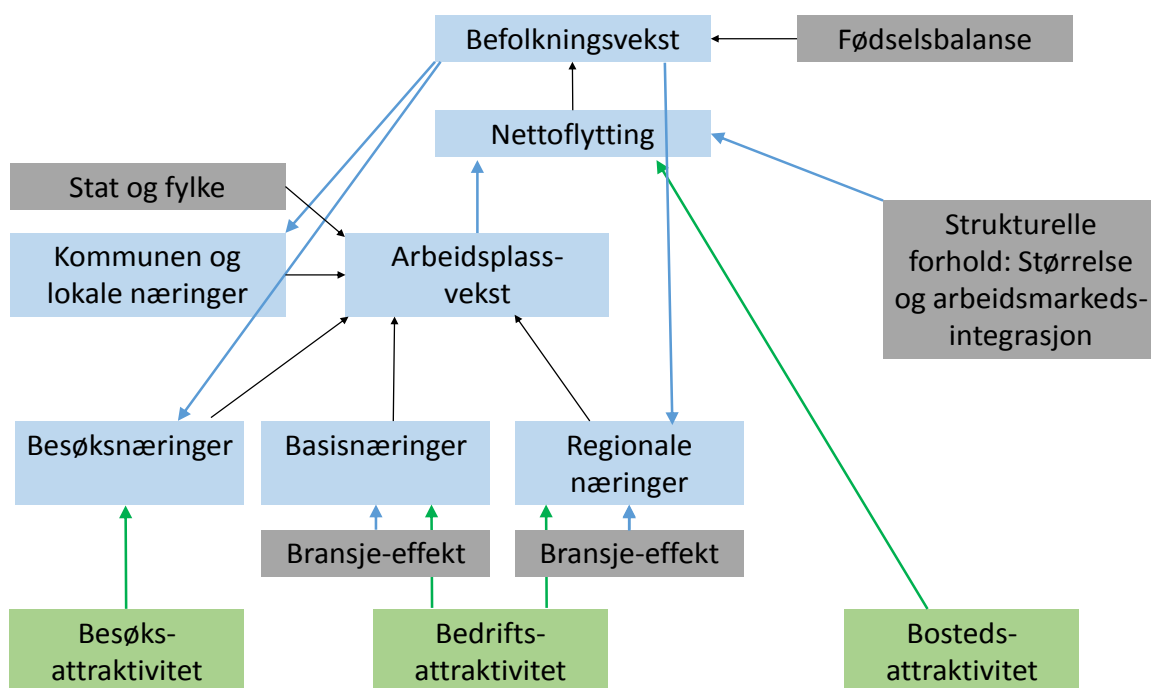

Figur 63: Normalscenario for arbeidsplassvekst i Sunnfjord

6.4 Alternative scenarier med attraktivitet – litt modellteori

Normalscenariet er basert på at utviklingen i kommunen er absolutt normal, både med hensyn til arbeidsplassvekst i de enkelte bransjene, og med hensyn til nettoflytting i forhold til arbeidsplassvekst og strukturelle forhold. Attraktivitetsmodellen er basert på at kommuner kan påvirke egen vekst, og oppnå en bedre utvikling enn slike framskrivninger tilsier. Attraktivitet er en «statistisk unormal» vekst.

Vi vil derfor utvide scenariomodellen gjennom å legge inn historisk attraktivitet for regionen. Det er den attraktiviteten vi har analysert at Sunnfjord har vist fram til nå. Deretter legger vi inn ulike forutsetninger om framtidig attraktivitet som vil skape vekst i regionen – med andre ord, at Sunnfjord vil overgå seg selv. Det må jo være et mål for regional utvikling.

Figur 64: Scenario-modellen utvidet med attraktivitet for besøk, bedrift og bosted.

I denne modellen kan vi legge inn verdiene for historisk attraktivitet, dvs. den (delvis manglende) attraktiviteten som regionen har hatt de siste årene. Da kan vi se hvilken utvikling regionen vil få dersom de fortsetter med den attraktiviteten de har hatt for bosted, bedrifter og besøk i de siste årene.

Denne modellen tar utgangspunkt i det årlige snittet for de siste ti årene. I løpet av de siste ti årene har Sunnfjord hatt negativ bostedsattraktivitet. I tillegg har basisnæringene og de regionale næringene hatt en svakere vekst enn forventet, mens utviklingen i besøksnæringene har vært bedre enn forventet. Mønsteret har riktig nok endret seg noe etter finanskrisen, men vi tar nå utgangspunkt i de siste ti årene. På neste side ser vi hvordan befolkningen og antall arbeidsplasser vil utvikle seg dersom Sunnfjord fortsetter med det attraktivitetsnivået regionen har hatt de siste ti årene.

6.5 Scenarier for med historisk attraktivitet

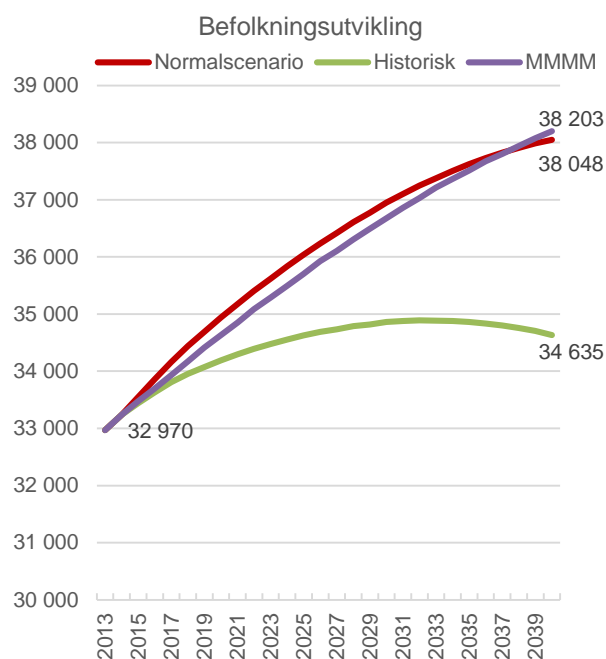
Under et historisk scenario, det vil si at Sunnfjord beholder det attraktivitetsnivået som regionen har hatt i løpet av den siste tiårsperioden, vil befolkningen øke, men ikke på langt nær så mye som det vil dersom utviklingen går «som normalt». Mens Sunnfjords befolkning antas å øke med nesten 15 prosent under et normalscenario, forventes befolkningsveksten å bare være på 5 prosent under scenariet med historisk attraktivitet.

Tabell 7: Historiske verdier for attraktiviteten i Sunnfjord og standardavviket for alle regioners attraktivitet.

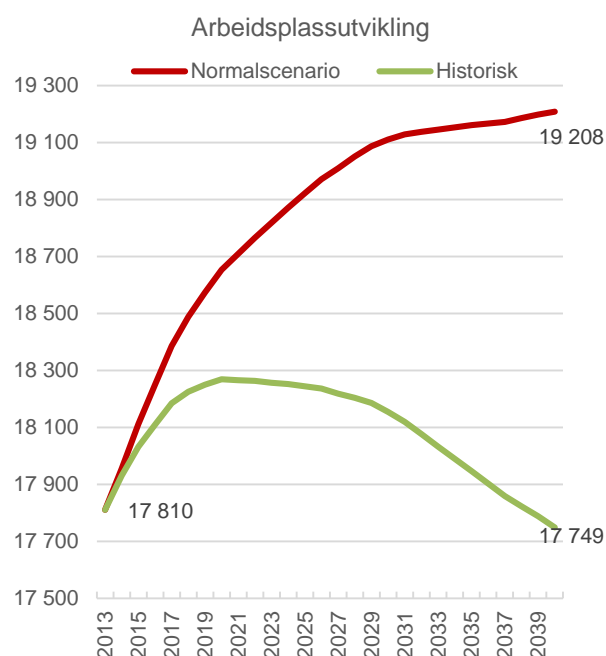
	Historisk	StDev
Bostedsattraktivitet	-0,3	0,4
Bedriftsattraktivitet - Basisnæringer	-1,0	3,7
Besøksattraktivitet	0,4	3,0
Bedriftsattraktivitet - Regionale næringer	-0,2	3,7

Antall arbeidsplasser vil bli redusert fra dagens nivå dersom regionen presterer på samme attraktivitetsnivå som i dag. Nedgangen vil skyldes lav attraktivitet i basisnæringene og i de regionale næringene. Riktignok ser den lave attraktiviteten i basisnæringene ut til å være på vei til å snu, og dersom det er en varig trend, blir kanskje ikke utviklingen bli så dystert som grafen til høyre gir inntrykk av. Den lave bostedsattraktiviteten fører med seg tapte befolkningsvekst som gir utslag i lavere vekst i antall arbeidsplasser i kommunal sektor/lokale næringer enn regionene ville fått under et normalscenario.

Men hva skjer så dersom Sunnfjord klarer å være attraktiv langs alle dimensjonene? Vi så jo at utsiktene så gode ut til og med om regionen bare klarer å oppnå nøytral attraktivitet. Hvordan blir da utsiktene dersom Sunnfjord klarer å være attraktiv både for bedrift, besøk og som bosted? Det skal vi se i neste avsnitt.

Figur 65: Normalscenario og scenario med historisk attraktivitetsnivå og SSBs middelframskrivning for befolkning, Sunnfjord

Figur 66: Ulike scenarier for attraktivitet med hensyn til utvikling i samlet antall arbeidsplasser, Sunnfjord.

6.6 Scenario med befolknings- og arbeidsplassvekst

I tabellen under har vi lagt inn et scenario der arbeidsplassveksten i næringslivet er høyere enn det de strukturelle forholdene tilsier. Vi har lagt inn en pluss på én prosent årlig. I tillegg har vi lagt inn en forutsetning om at regionen oppnår positiv bostedsattraktivitet.

Dette er mål som er vanskelig, men slett ikke umulige å oppnå. Det innebærer f.eks. at Sunnfjord må «snu fortegnet» fra sin historiske attraktivitet for bosted og for basisnæringene. Det er et scenario der Sunnfjord er like gode som de historisk sett har vært dårlige.

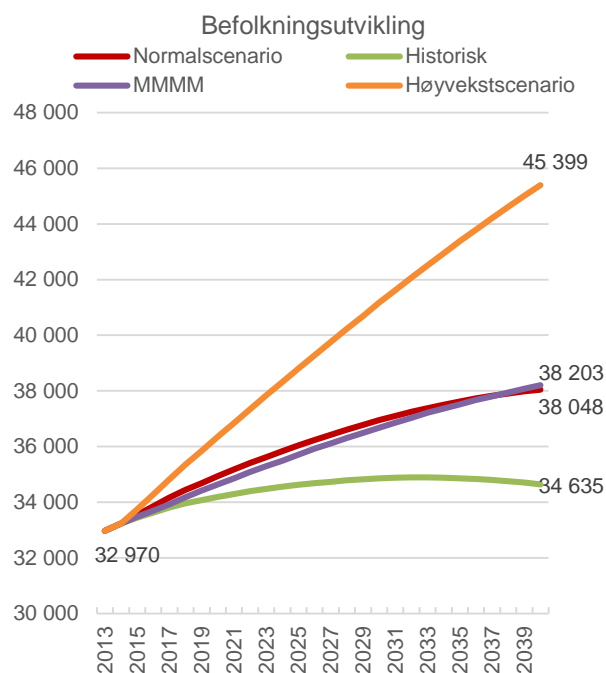
Tabell 8: Verdier for attraktivitet i et scenario som skaper vekst, historisk attraktivitet og standardavviket for regional attraktivitet, Sunnfjord

	Vekst-scenario	Historisk	StDev
Bostedsattraktivitet	0,4	-0,3	0,4
Bedriftsattraktivitet - Basisnæring	1,0	-1,0	3,7
Besøksattraktivitet	1,0	0,4	3,0
Bedriftsattraktivitet - Regionale næringer	1,0	-0,2	3,7

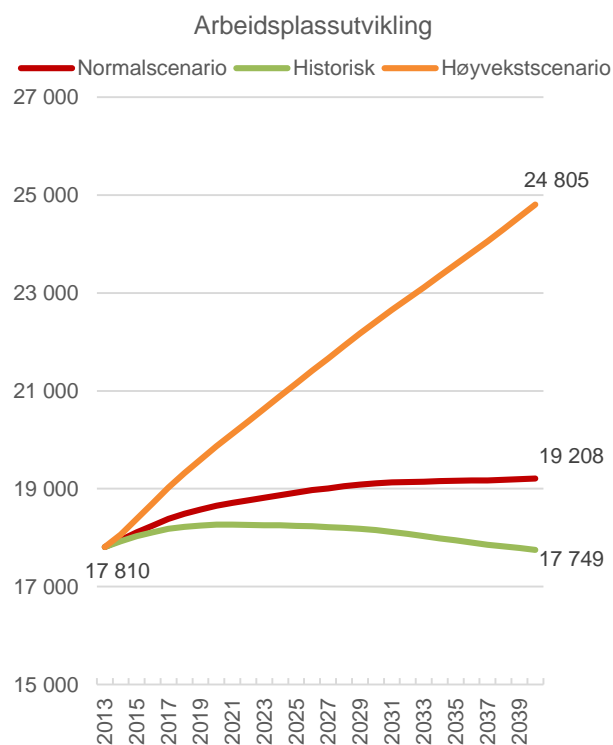
Det vil, ikke overraskende, gå riktig bra med befolkningsveksten til Sunnfjord under et slikt vekstscenario. Folkemengden antas da å øke med nesten 38 prosent, til drøye 45 000 innen 2040.

Antall arbeidsplasser forventes å øke mer enn befolkningsveksten under et slikt scenario. Antall arbeidsplasser forventes å øke med nesten 40 prosent, og vil nå drøye 24 000 arbeidsplasser i 2040.

I vekstscenarioet er det de regionale næringene som vil bidra spesielt mye. De regionale næringene «drar lasset» i stor grad, både i positiv og negativ retning, siden det utgjør en så stor næringstype. Vi så tidligere at de regionale næringene står for nesten en tredel av arbeidsplassene i Sunnfjord. De regionale næringene påvirkes positivt av økt attraktivitet i basisnæringene, av befolkningsvekst og ikke minst av sin egen attraktivitet. Den økte befolkningsveksten vil bidra til arbeidsplassvekst i kommunal sektor/lokale næringer.

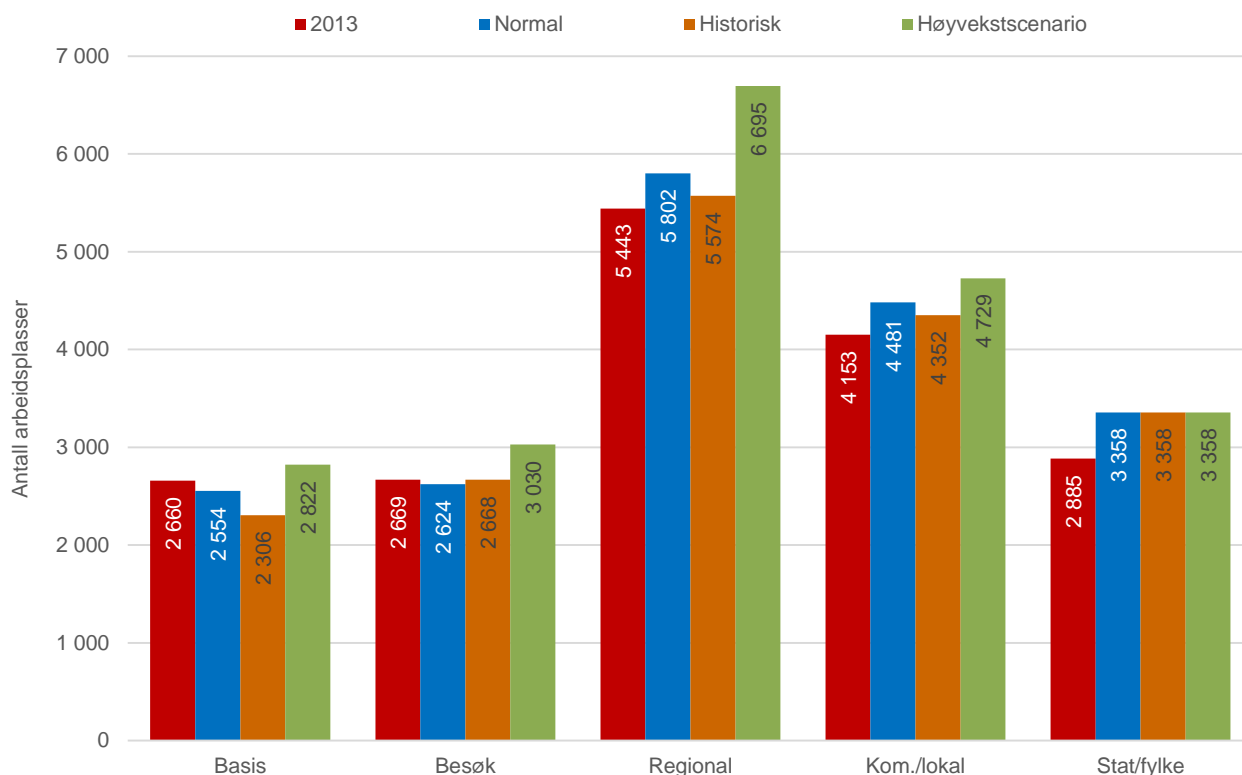
Figur 67: Befolkningsutvikling i ulike scenarier for attraktivitet, Sunnfjord

Figur 68: Arbeidsplassutvikling for ulike scenarier for attraktivitet, Sunnfjord

6.6.1 Hvor kommer veksten i vekstscenariet?

Vi kan vise hvordan arbeidsplassutviklingen blir i de ulike scenariene ganske detaljert, om vi deler dem opp i ulike sektorer og næringstyper. I tabellen under viser vi antall arbeidsplasser i 2013, og antall arbeidsplasser i 2023 for de ulike scenariene.

Figur 69: Antall arbeidsplasser i ulike sektorer og næringstyper i 2013, og i de ulike scenariene for år 2023, Sunnfjord

Basisnæringene vil få nedgang både i et scenario der attraktiviteten er nøytral og under scenariet med historisk attraktivitet. Årsaken er dårlige strukturelle forhold for vekst i basisnæringene. Dette skyldes til dels at andelen arbeidsplasser innen fiske, landbruk og næringsmiddelindustri er stor sammenliknet med hva den er nasjonalt (jf. kapittel 2.4 om lokaliseringskvotienter), og dette er bransjer som er i nedgang nasjonalt. Dersom Sunnfjord blir attraktiv, vil det bli en svak vekst i antall arbeidsplasser i basisnæringene i løpet av de neste ti årene.

Besøksnæringene forventes å opprettholde dagens nivå noenlunde dersom Sunnfjord har nøytral attraktivitet eller et historisk nivå på attraktiviteten. Det vil bli vekst under vekstscenariet.

De regionale næringene er størst, og derfor får utviklingen i de regionale næringene stor betydning for den samlede arbeidsplassveksten. Uansett scenario forventes det vekst i de regionale næringene framover. Det er fordi nesten alle bransjene i de regionale næringene er i vekst på landsbasis. Spørsmålet er derfor *hvor mye* de regionale næringene vil vokse. Det vil bli en markant økning i antall arbeidsplasser dersom Sunnfjord klarer å bli attraktiv langs alle dimensjonene, siden de regionale næringene vil bidra av egen kraft, men også få impulser fra befolkningsvekst og vekst i basisnæringene.

Arbeidsplassutviklingen i kommunal sektor/lokale næringer blir i stor grad påvirket av befolkningsutviklingen. Det forventes vekst i denne sektoren under alle scenariene, men naturligvis høyest vekst under vekstscenariet.

Antall arbeidsplasser i statlig og fylkeskommunal sektor forventes å vokse, og denne veksten vil ikke bli påvirket av attraktiviteten.

7. Utdanning

Det er stor interesse i regional planlegging, for utdanningsnivået generelt i befolkningen og innenfor næringslivet spesielt. Et høyt utdanningsnivå regnes ofte som en kvalitet i seg selv, samtidig som mange antar at et høyt utdanningsnivå også er vekstfremmende for næringslivet. I regionale utviklingsstrategier, både blant fylkeskommuner og kommuner, er det ofte en selvstendige målsettinger om å oppnå økt utdanningsnivå.

Derfor har vi tatt med dette temaet i denne rapporten.

7.1.1 Befolkningens utdanningsnivå

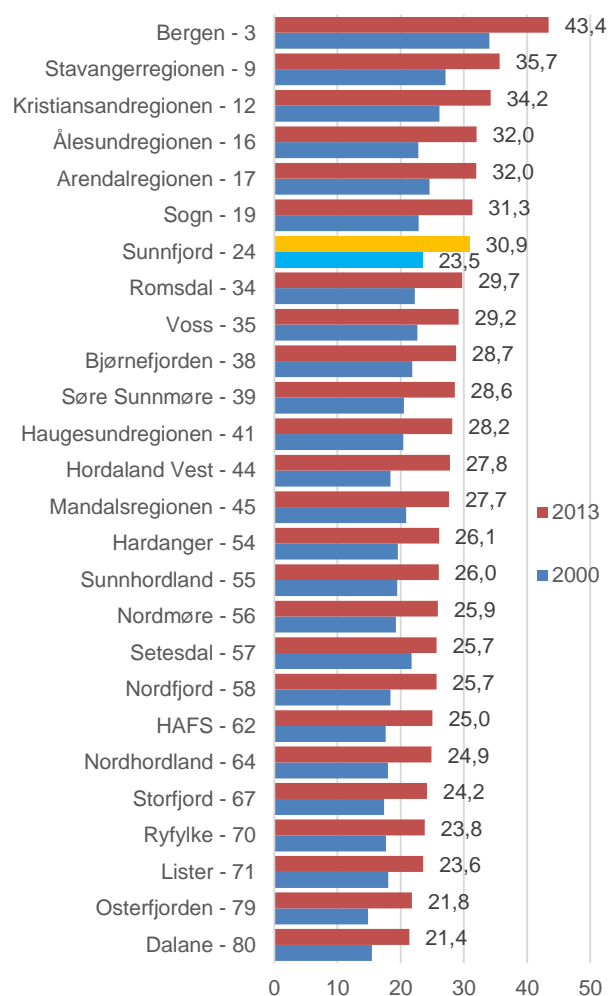
Vi presenterer først noen data om utdanningsnivå i befolkning. Deretter konsentrerer vi oss om utdanningsnivået i næringslivet.

Utdanningsnivået i befolkningen varierer ganske mye mellom regionene. På Sør-Vestlandet har Bergen den høyeste andelen høyt utdannede befolkning. Vi regner ut andelen blant den delen av befolkningen som er registrert som sysselsatt. Stavangerregionen og Kristiansandregionen har også en høy andel høyt utdannede i befolkningen. Andelen med høy utdanning i Norge blir dratt kraftig opp av de største byene, og de fleste regionene ligger derfor under Norges andel.

I Sunnfjord hadde over 30 prosent av den sysselsatte befolkningen høyere utdanning i 2013. Andelen er høyere enn i de fleste andre regioner.

Det er en vesentlig større andel av befolkningen som har høyere utdanning i 2013 enn i 2000. De unge tar utdanning i større grad enn før, og etter hvert som de trer inn i arbeidslivet til erstatning for de som går ut i pensjon, øker utdanningsnivået år for år.

I Sunnfjord har andelen høyt utdannede økt fra 23,5 til 30,9 prosent fra 2000 - 2013.

Figur 70: Andel med minst tre års høyskoleutdanning i den sysselsatte befolkningen på Sør- og Vestlandet i 2000 og 2013. Rangement blant landets 84 regioner.

7.1.2 Utdanningsnivå blant pendlere

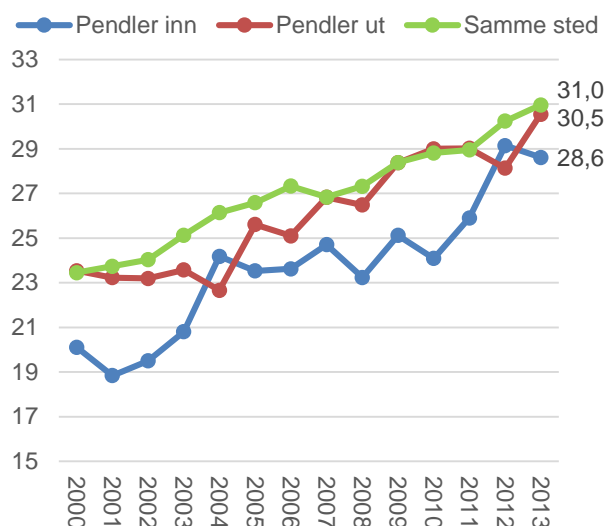
Andelen høyt utdannede hos de som pendler inn til Sunnfjord er lavere enn hos de som pendler ut. Dette kan tyde på at Sunnfjord er relativt attraktivt som bosted for de med høyere utdanning, men at de ikke finner de typer jobb der som de etterspør. Andelen høyt utdannede blant dem som jobber i den region hvor de bor, er like høy som den er blant de som pendler ut. Vanligvis er utdanningsandelen lavest hos de som ikke pendler. I kapittelet om pendling så vi at de fleste som pendler fra Sunnfjord, pendler til Bergen, mens de fleste som pendler til Sunnfjord, pendler fra Nordfjord. Siden Bergen har en kompetanseintensivt arbeidsmarked, er det naturlig å tenke seg at mange av de som pendler fra Sunnfjord til Bergen også har høyere utdanning. Dette vet vi imidlertid ikke ut fra våre tall alene.

7.1.3 Utdanningsnivå blant pendlere i regionene

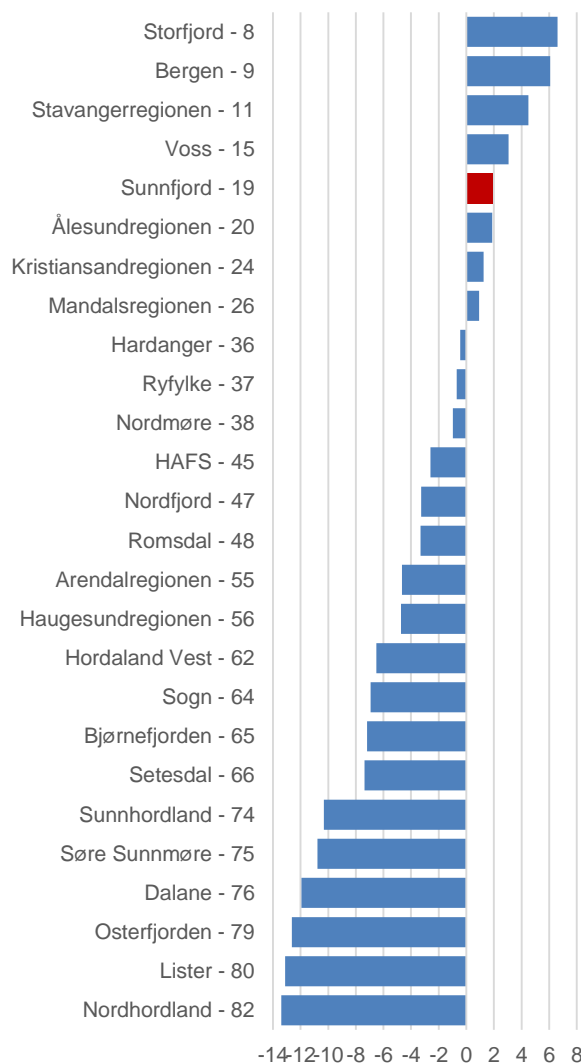
På Sør-Vestlandet er det fire regioner som har en høyere differanse enn Sunnfjord mellom andelen høyt utdannede innpendlere og utpendlere. I de fleste regionene på Sør-Vestlandet er andelen høyt utdannede høyest hos de som pendler inn. I Sunnfjord er det omvendt.

Det er ofte typisk for byregioner at de er relativt attraktive som bosted for de med høyere utdanning. Det gjelder bl.a. Bergen, Stavangerregionen, Ålesundregionen og Kristiansandregionen. Men det gjelder altså også Sunnfjord – Sunnfjordbyen?

Sunnfjord rangerer som nummer 19 blant de 84 regionene, en plassering som er godt over middels. Sunnfjord kan dermed regnes for å være relativt mer attraktiv som bosted enn arbeidssted for de med høyere utdanning.

Figur 71: Andel med høy utdanning blant de som pendler ut, inn og som både bor og arbeider i Sunnfjord.

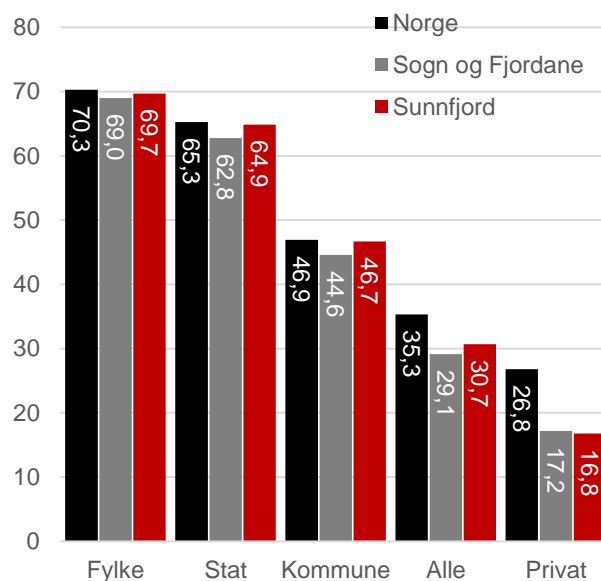
Figur 72: Differanse mellom andel med høy utdanning mellom ut- og innpendlere. Rangering blant de 84 regionene.

7.1.4 Utdanningsnivå sektorer

Det er stor forskjell på utdanningsnivået i ulike sektorer. Fylke og stat har mye høyere andel med høyere utdanning enn de andre sektorene. Utdanningsnivået i privat sektor er lavest. Sektorsammensetningen på et sted får betydning for utdanningsnivået i arbeidslivet på et sted.

Andelen høyt utdannede blant de som jobber i Sunnfjord er noe lavere enn landsgjennomsnittet, men høyere enn snittet for Sogn og Fjordane.

I offentlig sektor er andelen høyt utdannede i Sunnfjord like høy som på landsbasis. Andelen høyt utdannede blant de ansatte i privat sektor er imidlertid lav.

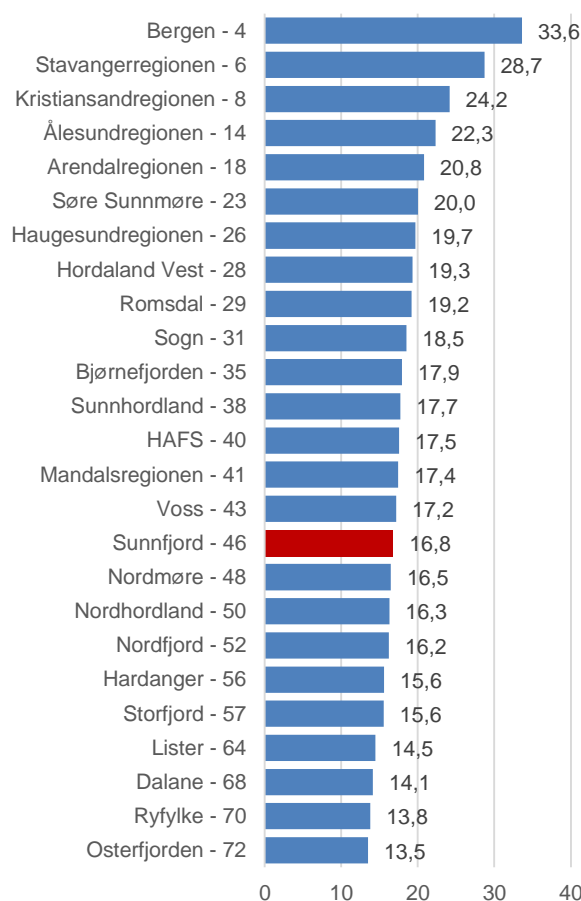
Figur 73: Andel arbeidsplasser med høyere utdanning i Sunnfjord, Sogn og Fjordane og Norge etter sektor, 2013.

7.1.5 Utdanningsnivå i næringslivet

Variasjonen i utdanningsnivå i næringslivet blant regionene på Sør-Vestlandet er vist i figur 74.

Regionene med de største byene har den høyeste andelen høyt utdannede også blant de ansatte i næringslivet.

Andelen høyt utdannede i privat sektor i Sunnfjord er litt under middels av regionene i Norge. Det er ganske små forskjeller blant de regionene som ikke ligger i topp- eller bunnsjiktet. Andelen høyt utdannede i næringslivet i Sunnfjord er omtrent like høy som andelen i mange andre regioner, f.eks. Mandalsregionen, Voss, Nordmøre og Nordhordland.

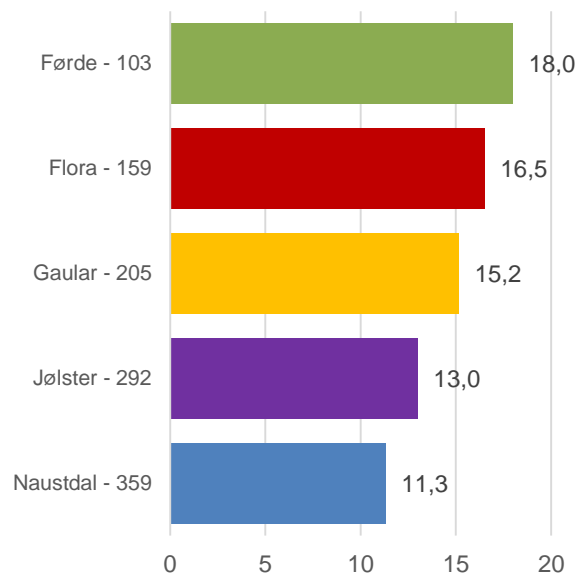
Figur 74: Andel med høyere utdanning i næringslivet i regionene, etter arbeidssted, 2013. Rangering blant landets 84 regioner.

7.1.6 Utdanningsnivå etter kommunenivå

Førde har den høyeste andelen høyt utdannede i sitt næringsliv blant kommunene i Sunnfjord. 18 prosent av de som jobber i næringslivet der hadde høyere utdanning i 2013.

Flora og Gaular har også en over middels høy andel høyt utdannede i næringslivet.

Naustdal har en lav andel høyt utdannede i næringslivet. Litt mer enn hver tiende ansatte i næringslivet der hadde høyere utdanning i 2013, det er en lav andel også sammenliknet med de fleste andre kommuner i Norge.

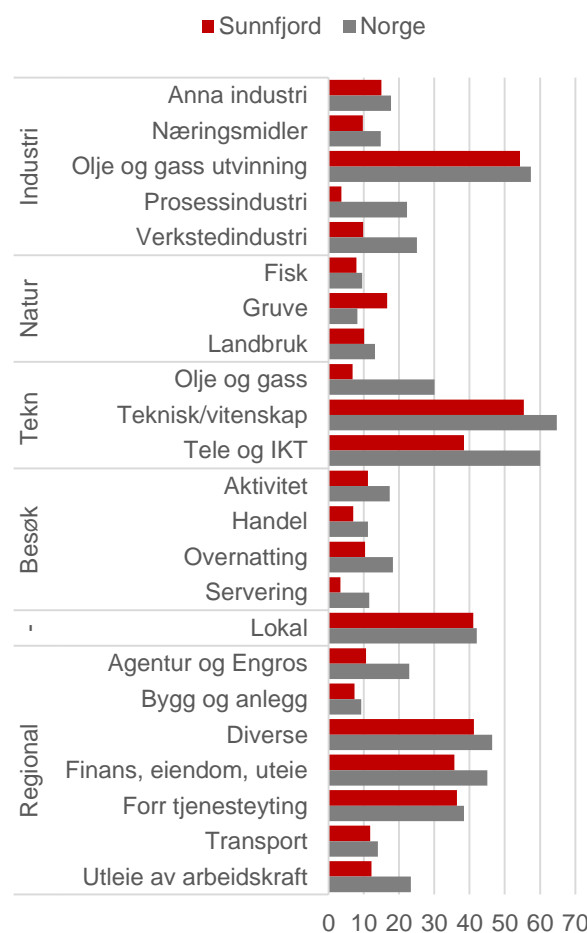
Figur 75: Andel med høyere utdanning i næringslivet i kommunene i Sunnfjord, etter arbeidssted, 2013. Rangering blant landets 428 kommuner.

7.1.7 Hvorfor varierer utdanningsnivået?

Det er store forskjeller mellom utdanningsnivået i de ulike bransjene. I figuren til høyre ser vi at i noen bransjer, som tele og IKT og teknisk/vitenskapelige tjenester, er andelen ansatte med høyere utdanning godt over 50 prosent. I bransjer som bygg og anlegg og handel er andelen rundt 10 prosent.

I kapittelet om lokaliseringkvotienter så vi at det er forholdsvis få som jobber innenfor de teknologiske tjenestene i Sunnfjord. Av figuren til høyre ser vi at andelen høyt utdannede i disse bransjene også er generelt lavere i Sunnfjord enn på landsbasis.

Andelen høyt utdannede innen gruvedrift er noe høyere i Sunnfjord enn i landet som helhet. For øvrig er andelen høyt utdannede lavere i Sunnfjord enn i landet som helhet i samtlige andre bransjer.

Figur 76: Andel av ansatte med minst tre års høyere utdanning i ulike bransjer i Norge og Sunnfjord, 2013.

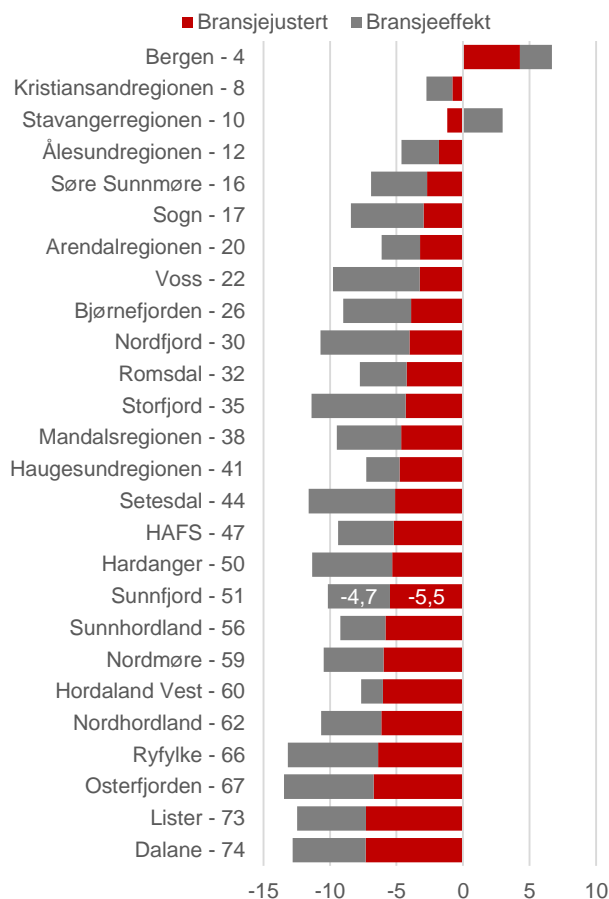
7.1.8 Bransjestruktur og bransjejustert utdanningsnivå

Ettersom det er store forskjeller mellom utdanningsnivå i bransjene, vil det være interessant å undersøke om de regionale ulikhetene mellom utdanningsnivå i næringslivet skyldes om det er bransjestrukturen som er forskjellig. Det har vi gjort i figuren til høyre. Bransjeeffekten er beregnet gjennom å kalkulere hvilken andel ansatte med høy utdanning det ville vært dersom det var gjennomsnittlig utdanningsnivå i hver enkelt bransje, og deretter trekke fra næringslivets generelle utdanningsnivå.

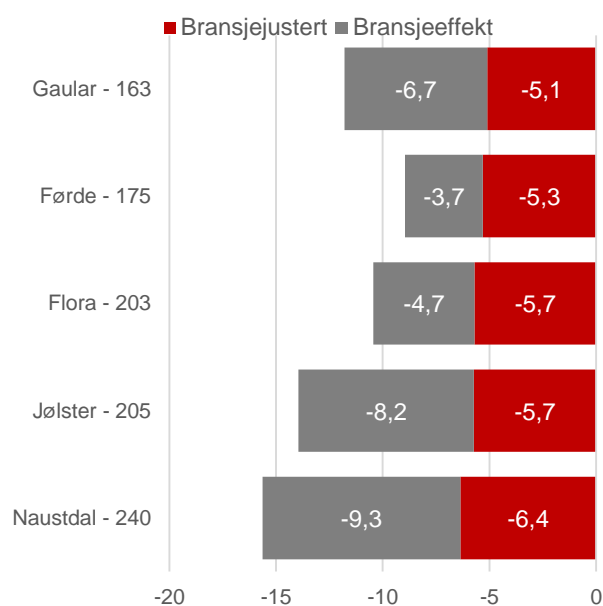
Vi ser at med en slik beregning ville bare Bergen og Stavangerregionen hatt en andel ansatte med høy utdanning i næringslivet, høyere enn gjennomsnittet for Norge. Med slik beregning når bransjeeffekten er trukket fra, kan vi også se om noen regioner har unormalt høyt utdanningsnivå. På Sør-Vestlandet er det bare Bergen som har et høyt bransjejustert utdanningsnivå. Utdanningsnivået i næringslivet i Bergen er 4,3 prosentpoeng høyere enn det normalt sett «skulle vært». De andre regionene har et utdanningsnivå som er *lavere* enn bransjestrukturen skulle tilsi.

Bransjesammensetningen i Sunnfjord viser at andelen høyt utdannede i næringslivet skal være noe lavere enn i landet som helhet. Det er bare noen få regioner som har en positiv bransjeeffekt, det er de store byene. Men selv når denne effekten er trukket fra, er utdanningsnivået i Sunnfjord likevel lavere enn forventet. Det bransjejusterte utdanningsnivået i regionen er rangert under middels blant alle regionene i Norge.

Det er liten forskjell på det bransjejusterte utdanningsnivået blant kommunene i Sunnfjord. Førde har den mest gunstige bransjestrukturen med hensyn til å oppnå et rimelig høyt utdanningsnivå i næringslivet. Naustdal har den mest ugunstige bransjestrukturen for utdanningsprofilen.

Figur 77: Avvik mellom regionenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert andel. Rangering blant landets 84 regioner mht. bransjejustert andel.

Figur 78: Avvik mellom kommunenes utdanningsnivå i næringslivet og nivået i Norges næringsliv, dekomponert i bransjeeffekt og bransjejustert andel.

8. Innovasjon

Innovasjon er et sentralt begrep for å forklare global vekst. Nye produkter og forbedrede prosesser skaper økonomisk vekst. Det er derfor interessant å forsøke å måle regionale variasjoner i næringslivets innovasjon. Kan slike forskjeller være med på å forklare hvorfor regioner har ulik næringsutvikling?

8.1 Innovasjonsgrad basert på spørsmål

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører regelmessig en spørreundersøkelse om innovasjon i næringslivet, som vi har tilgang til. Siste utgave av undersøkelsen ble gjennomført i 2012 og omfattet 6 595 foretak. Mange av disse hadde virksomhet i flere bransjer og kommuner, til sammen 10 165 bedrifter. Undersøkelsen har en rekke spørsmål om FoU, innovasjon og samarbeid. Vi har konsentrert oss om spørsmål som går direkte på om bedriftene svarer at de har gjennomført konkrete innovasjoner.

Tabell 9: Spørsmål fra innovasjonsundersøkelsen som er brukt i innovasjonsmålingen.

	Tekst: Verdi lik 1 hvis...	Kort navn	Vekt
Produkt-innovasjon	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede varer i perioden 2010-2012	Vare	2
	foretaket introduserte produktinnovasjon i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester i perioden 2010-2012	Tjeneste	2
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for markedet i perioden 2010-2012	Nytt for markedet	4
	foretaket hadde produktinnovasjoner nye for verdensmarkedet i perioden 2010-2012	Nytt i verden	4
Prosess-innovasjon	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for produksjon eller fremstilling av varer og tjenester i 2010-2012	Metode	2
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig forbedrede metoder for lagring, levering eller distribusjon av varer og tjenester i 2010-2012	Distribusjon	1
	foretaket har introdusert nye eller vesentlig støttefunksjoner, som systemer for vedlikehold, innkjøp, regnskap eller IT i 2010-2012	Støttefunksjon	1
	noen av prosessinnovasjonene introdusert i perioden 2010-2012 var nye for foretakets marked	Ny metode for markedet	3
Markeds-innovasjon	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: vesentlige endringer i design (utseende/utforming) av en vare eller tjeneste	Design	2
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye media eller nye måter for promotering av produktet	Media	1
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye måter for produkt plassering eller salgskanaler	Markedskanal	0,5
	foretaket i 2010-2012 introduserte markedsinnovasjoner i form av: nye metoder for prising	Prising	0,5

I tabellen ser vi de spørsmålene som danner grunnlag for indikatorer for innovasjon i regioner og fylker. De er samlet i tre typer av innovasjon: Produktinnovasjon, prosessinnovasjon og markedsinnovasjon. Det er også definert vekt for hvert av spørsmålene, som vi bruker når vi skal lage en samlet indeks for innovasjon. Vektingen er skjønnsmessig, og baserer seg på at noen av spørsmålene intuitivt virker å være viktigere enn andre. Spørsmål om produktinnovasjoner er nye for markedet og om produktinnovasjonene er nye for verdensmarkedet er tillagt størst vekt. Spørsmål om nye måter for produkt plassering eller nye metoder for prising er gitt lavest vekt.

8.2 Innovasjonsfrekvens

Den enkleste og mest direkte metoden å måle regional innovasjon på er å se på andelen, eller frekvensen, av bedrifter som oppgir å ha gjennomført innovasjoner i de 12 ulike typer, basert på de 12 spørsmålene i tabellen på forrige side.

Tabell 10: Prosentvis andel av bedriftene som oppgir ulike typer av innovasjon, regionene på Sør- og Vestlandet. Kolonnen «N» viser antall bedrifter. Siste kolonne, «Innovasjonsgrad», viser en vektet sum. Rangering mht. vektet sum.

Rang	Region	N	Produkt				Prosess				Marked				Innovasjonsgrad
			Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Ny metode for markedet	Design	Media	Markeds-kanal	Prising	
1	Sogn	62	21,0	3,2	2,7	4,8	30,6	3,2	9,7	19,4	16,1	17,7	12,9	16,1	275,2
3	Dalane	41	17,1	9,8	4,1	9,8	14,6	4,9	4,9	12,2	24,4	19,5	14,6	9,8	265,1
5	Osterfjorden	21	23,8	4,8	8,0	0,0	14,3	4,8	0,0	4,8	33,3	28,6	28,6	14,3	253,4
7	Nordhordland	45	24,4	13,3	1,7	13,3	11,1	8,9	11,1	6,7	11,1	15,6	6,7	4,4	241,2
9	Voss	18	22,2	5,6	0,0	0,0	11,1	16,7	16,7	16,7	22,2	16,7	11,1	11,1	233,3
11	Bergen	601	15,1	13,8	3,0	8,8	9,7	7,5	12,3	7,0	16,9	16,9	11,1	8,5	225,8
13	HAFS	24	4,2	16,7	3,6	4,2	16,7	8,3	16,7	16,7	12,5	8,3	8,3	4,2	220,5
22	Nordfjord	71	16,9	5,6	2,4	8,5	15,5	5,6	9,9	7,0	17,3	9,3	9,3	10,7	210,0
26	Nordmøre	165	14,5	10,9	2,6	8,5	15,2	4,2	7,9	6,1	14,1	11,8	7,6	4,7	201,8
27	Stavangerregionen	802	17,0	10,7	3,5	9,7	8,4	3,7	9,9	5,9	11,5	12,6	9,4	7,4	199,9
29	Ålesundregionen	235	15,3	8,9	1,8	9,4	10,6	3,4	8,1	3,8	14,2	19,7	9,6	7,9	194,2
30	Hordaland Vest	92	12,0	13,0	0,9	13,0	7,6	4,3	6,5	6,5	9,8	16,3	5,4	3,3	191,7
31	Søre Sunnmøre	108	15,7	7,4	0,8	12,0	13,9	2,8	9,3	6,5	6,2	15,0	7,1	4,4	190,0
32	Sunnfjord	88	11,4	11,4	2,9	6,8	9,1	5,7	9,1	9,1	11,1	13,3	11,1	6,7	189,2
35	Romsdal	123	13,8	10,6	3,4	4,1	10,6	6,5	8,1	5,7	16,9	14,5	8,9	4,0	186,5
37	Storfjord	41	24,4	2,4	4,1	0,0	12,2	7,3	12,2	4,9	12,2	22,0	9,8	4,9	182,2
39	Sunnhordland	113	12,4	8,8	1,5	10,6	13,3	4,4	7,1	6,2	10,4	6,1	4,3	5,2	179,4
44	Kristiansandregionen	280	15,4	7,5	2,7	4,3	9,3	4,3	8,9	5,7	13,4	17,0	8,1	8,8	175,0
46	Arendalregionen	164	14,0	5,5	4,9	6,1	7,9	3,7	6,1	4,3	11,4	17,5	7,2	12,0	171,3
51	Hardanger	48	8,3	6,3	3,8	0,0	10,4	10,4	8,3	8,3	16,7	12,5	12,5	4,2	163,0
56	Haugesundregionen	204	9,3	6,4	1,3	6,4	8,8	4,4	5,9	7,4	10,0	12,0	7,2	7,2	151,3
66	Lister	67	10,4	4,5	1,3	6,0	10,4	0,0	4,5	3,0	7,4	10,3	8,8	7,4	126,5
69	Bjørnefjorden	20	15,0	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	14,3	9,5	4,8	9,5	115,2
70	Ryfylke	45	11,1	0,0	0,0	4,4	13,3	2,2	8,9	4,4	2,2	13,0	6,5	4,3	113,9
72	Mandalsregionen	42	11,9	2,4	0,0	7,1	4,8	2,4	2,4	0,0	4,8	9,5	14,3	9,5	102,4
83	Setesdal	19	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	5,3	5,3	0,0	5,3	10,5	5,3	10,5	50,0
	Norge	10124	14,7	10,1	3,3	6,5	10,3	5,2	8,9	6,3	13,8	14,2	9,5	8,0	192,6

88 bedrifter fra Sunnfjord har deltatt i undersøkelsen. Av disse oppgir en høy andel over gjennomsnittlig at de har introdusert produktinnovasjoner i form av nye eller vesentlig forbedrede tjenester. Sunnfjord gjør det jevnt over godt innen prosessinnovasjon, unntaket er innovasjon innenfor metode.

Samlet sett rangeres Sunnfjord på en 32. plass blant 84 regioner, dvs. over middels.

8.2.1 Innovasjonsfrekvens etter størrelse på bedrift

Et kompliserende forhold er at vi har en del foretak som har bedrifter i flere kommuner. Store industriforetak som f.eks. Hydro, Orkla og Statoil har virksomhet i en rekke kommuner. I tallene på forrige side har vi regnet hver enkelt bedrift i slike flerbedrift-foretak som innovative dersom foretaket har oppgitt å ha innovasjon. Spørsmålet er om ikke statistikken over innovasjon i enbedrift-foretakene er et bedre mål på regional innovasjon enn statistikk som tar med avdelinger av større foretak. Hvis vi tar ut en tabell som på forrige side, men bare med enbedrift-foretak får vi følgende tall:

Tabell 11: Andel av enbedrift-foretakene som oppgir ulike typer av innovasjon.

Rang	Region	N	Produkt				Prosess				Marked				Innovasjons-grad
			Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt Verden	Metode	Distribusjon	Støtte-funksjon	Ny metode for markedet	Design	Media	Markeds-kanal	Prising	
1	Dalane	25	20,0	12,0	4,1	12,0	16,0	8,0	4,0	16,0	28,0	24,0	24,0	16,0	320,3
3	Sogn	26	26,9	0,0	2,7	3,8	26,9	3,8	3,8	15,4	19,2	19,2	19,2	15,4	262,6
7	Nordfjord	33	21,2	6,1	2,4	12,1	12,1	6,1	15,2	3,0	24,2	12,1	9,1	8,8	236,7
9	Osterfjorden	15	20,0	0,0	8,0	0,0	13,3	0,0	0,0	0,0	40,0	33,3	26,7	13,3	232,0
12	Ålesundregionen	101	22,8	7,9	1,8	12,9	12,9	2,0	5,9	5,0	14,9	12,9	7,9	8,9	219,5
13	Storfjord	21	33,3	4,8	4,1	0,0	19,0	9,5	4,8	9,5	9,5	14,3	14,3	9,5	218,7
16	Bergen	272	15,8	9,2	3,0	9,6	7,7	3,3	10,3	7,0	15,1	14,7	8,8	8,4	203,8
22	Romsdal	60	15,0	3,3	3,4	6,7	10,0	3,3	3,3	6,7	23,3	11,7	10,0	0,0	187,1
27	HAFS	11	9,1	9,1	3,6	0,0	18,2	0,0	9,1	9,1	9,1	18,2	18,2	9,1	173,4
30	Mandalsregionen	22	22,7	4,5	0,0	13,6	9,1	4,5	4,5	0,0	4,5	4,5	13,6	18,2	165,9
34	Stavangerregionen	407	17,2	6,4	3,5	8,1	7,4	1,7	6,4	5,4	7,9	7,1	5,4	6,1	161,1
35	Arendalregionen	96	16,7	3,1	4,9	5,2	5,2	4,2	6,3	3,1	12,5	13,5	9,4	12,4	159,5
36	Sunnhordland	72	9,7	8,3	1,5	8,3	13,9	4,2	5,6	5,6	9,7	4,2	2,8	5,5	157,5
38	Nordmøre	74	12,2	5,4	2,6	4,1	9,5	1,4	5,4	4,1	17,6	12,2	10,8	4,0	154,1
43	Lister	40	15,0	5,0	1,3	7,5	12,5	0,0	5,0	2,5	7,5	5,0	10,0	7,3	141,5
46	Ryfylke	24	16,7	0,0	0,0	8,3	16,7	0,0	4,2	4,2	4,2	8,3	8,3	0,0	137,5
48	Kristiansandregionen	116	17,2	3,4	2,7	3,4	6,0	0,9	4,3	1,7	13,8	14,7	5,2	6,8	136,8
51	Søre Sunnmøre	63	12,7	3,2	0,8	11,1	7,9	3,2	6,3	1,6	4,8	6,3	6,3	6,3	131,7
52	Nordhordland	26	23,1	3,8	1,7	3,8	7,7	0,0	7,7	0,0	7,7	11,5	3,8	3,8	129,9
55	Voss	14	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	7,1	7,1	7,1	14,3	14,3	7,1	7,1	114,3
61	Hardanger	31	12,9	3,2	3,8	0,0	3,2	3,2	3,2	0,0	12,9	12,9	6,5	0,0	102,2
64	Sunnfjord	37	5,4	5,4	2,9	2,7	0,0	0,0	5,4	0,0	8,1	13,5	18,9	10,8	94,2
66	Bjørnefjorden	15	13,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	13,3	6,7	13,3	90,0
67	Haugesundregionen	100	7,0	2,0	1,3	3,0	5,0	2,0	5,0	2,0	8,0	11,0	5,0	2,9	89,2
72	Setesdal	11	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1	9,1	9,1	0,0	9,1	18,2	9,1	0,0	77,3
75	Hordaland Vest	43	4,7	4,7	0,9	2,3	2,3	0,0	7,0	2,3	4,7	9,3	0,0	4,7	71,1
	<i>Norge</i>	5274	14,6	7,2	3,3	6,2	8,5	3,2	6,0	4,7	12,7	12,1	8,5	7,4	167,2

Av de 88 foretakene i Sunnfjord, er 37 av dem enbedrift-foretak. Enbedrift-foretakene er mindre innovative enn flerbedrift-foretakene. Sunnfjord faller på rangeringsstigen når vi bare ser på enbedrift-foretakene. På noen områder er det imidlertid unntak. Enbedrift-foretakene er generelt innovative innenfor markedsinnovasjoner.

8.2.2 Innovasjonsgrad

Hvis vi skal foreta en rangering av regionene når det gjelder andeler innovative foretak, kan vi kombinere resultatene fra de to tabellene vi har vist på de foregående sidene. Vi får da en rangering som vist i figuren til høyre. To regioner er slått sammen på grunn av lavt antall bedrifter som er med i undersøkelsen, slik at det er til sammen 83 regioner som er rangert.

Det er viktig å understreke at innovasjonsgraden er basert på selvrapporing. Dermed kan det være både strukturelle og kulturelle forskjeller i besvarelsen av en slik spørreundersøkelse. Det kan også være ulik språklig tolkning av enkelte av ordene. I noen bransjer er man kanskje mer vant med å bruke ord som *prosessinnovasjon*, *markedskanal*, *salgskanal* og *markedsinnovasjon* enn i andre typer bransjer.

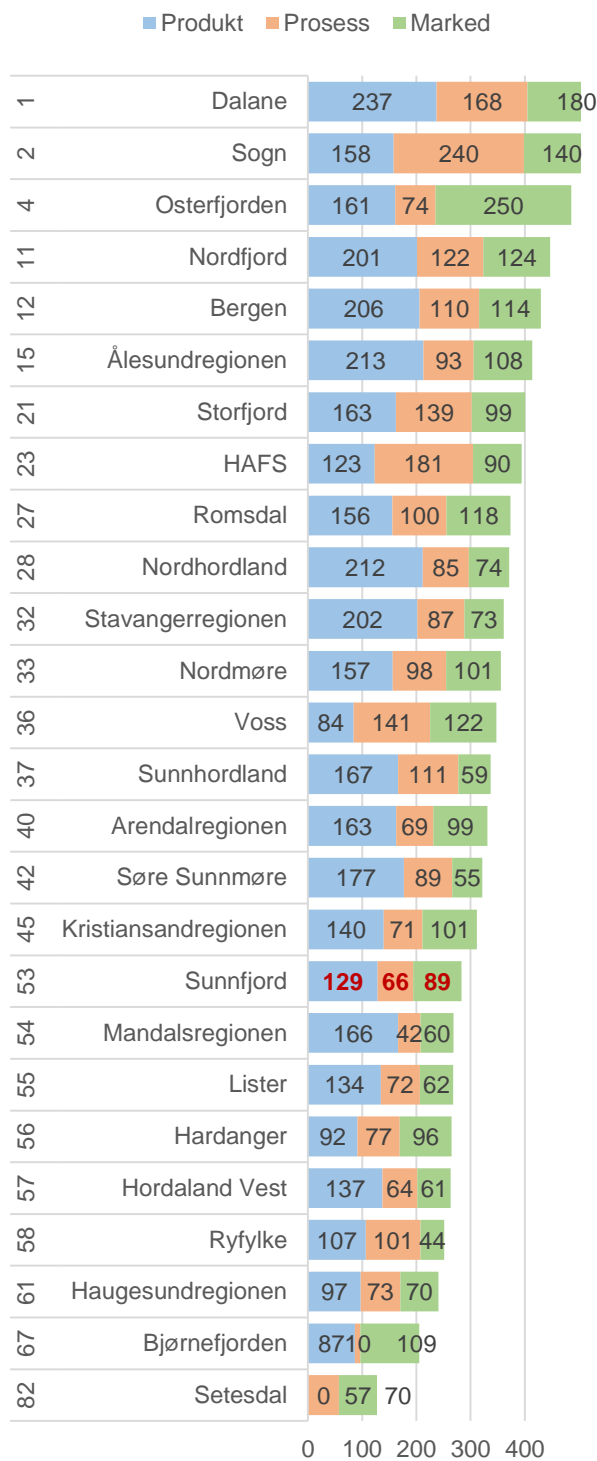
Sunnfjord kommer litt under middels godt ut på rangeringen som sammenstiller resultatene fra tabellene på de forrige sidene.

Sunnfjord har en ganske mye lavere innovasjonsgrad enn Kristiansandregionen som er rangert over, men en ganske lik innovasjonsgrad som Mandalsregionen som er rangert under.

Dalane, Sogn og Osterfjorden har en høy innovasjonsgrad i næringslivet, mens Setesdal har en lav innovasjonsgrad.

Som vi vil komme inn på senere i kapittelet, kan mye av variasjonen i innovasjon skyldes bransjestruktur. Bransjene med høyest innovasjonsgrad i Norge er de som produserer skinn- og lærprodukter. De må endre sine produkter hvert år for å få solgt varene sine, mens de som f.eks. produserer korn eller melk skal produsere samme vare år etter år. Slike faktorer vil naturligvis spille inn på besvarelsen av hvor innovativ man er.

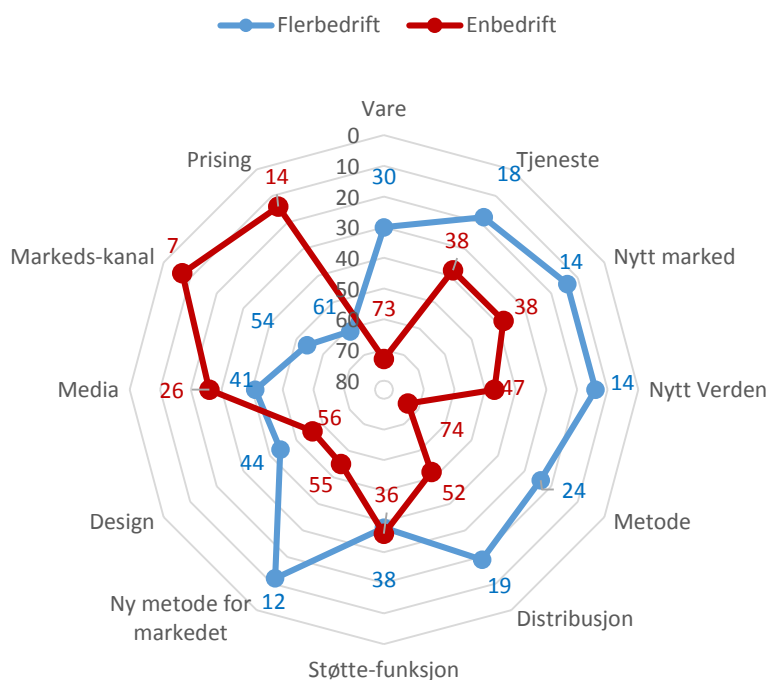
Det er mange forhold som kan påvirke resultatene skjevt, og vi må ta høyde for det når vi analyserer resultatene. Men det er dette vi har av datagrunnlag, og det er tross alt et mye bedre grunnlag enn hva ren spekulasjon ville vært.

Figur 79: Innovasjonsgrad i regionene basert på resultatene fra de to foregående tabellene. Rangering blant de 83 regionene mht. samlet og vektet innovasjonsgrad.

8.2.3 Rangering innovasjonsgrad for både enbedrifts- og flerbedrift-foretak

Figuren under viser hvordan Sunnfjord rangerer for hver indikator – både for enbedrift-foretakene og for flerbedrift-foretakene. Jo lenger ut, dess høyere rangering. Jo nærmere midten, dess lavere rangering.

Figur 80: Rangering for Sunnfjord for de ulike innovasjonstypene. Rangering blant de 83 regionene som er med i utvalget.

Det er en tydelig forskjell på innovasjonsgraden blant fler- og enbedriftsforetakene i Sunnfjord innen produkt. Flerbedrift-foretakene i Sunnfjord er over middels innovative innen alle former for produktinnovasjon. Jevnt over gjør flerbedrift-foretakene det godt også innen prosessinnovasjon.

På ett område gjør imidlertid enbedrift-foretakene det bedre enn flerbedrift-foretakene og det er innen markedsinnovasjon.

8.3 Innovasjonsklima

Andelen av innovative foretak varierer ganske sterkt mellom ulike bransjer. I en bransje med produksjon av datamaskiner og elektroniske produkter oppgir over 65 prosent av foretakene at de har introdusert nye produkter på markedet, mens i andre bransjer er andelen null. Samtidig øker sannsynligheten for at bedriften er innovativ med størrelsen til bedriften. Dermed vil en region som har mange store bedrifter i bransjer med høy innovasjonsgrad naturlig få en høy andel innovative bedrifter, og motsatt. Vi kan måle andelen innovative bedrifter i regionene, der vi korrigerer for ulikheter i bransjestruktur og fordeling mellom små og store bedrifter. Da får vi et uttrykk for om regionen har høy eller lav andel innovative foretak, gitt sin bransje- og størrelsesstruktur. Vi kaller dette for *innovasjonsklima*ⁱⁱⁱ. Vi konsentrerer oss om enbedrift-foretakene i denne analysen. Resultatene av denne analysen er gitt i tabellen under.

Tabell 12: Innovasjonsklima, målt som over- eller underhyppighet i et område for at en bedrift er innovativ, gitt bransje og størrelse. Verdiene er gjort om til rangering, der 1=beste region og 83=dårligste.

Rang	Region	Produkt				Prosess				Marked				Produkt	Prosess	Marked
		Vare	Tjeneste	Nytt marked	Nytt i verden	Metode	Distribusjon	Støttefunksjon	Design	Media	Markedska-nal	Prising	Innova-sjonsgrad			
2	Dalane	20	3	13	9	18	7	53	2	3	2	3	2	8	16	2
4	Nordfjord	12	23	8	6	30	14	4	4	36	32	20	4	6	13	8
9	Sogn	3	79	9	42	2	29	47	12	7	7	4	9	16	5	5
10	Storfjord	1	22	2	75	9	4	28	58	31	14	15	10	7	7	31
14	Ålesundregionen	13	31	18	8	31	50	41	34	44	48	33	14	11	32	34
15	Nordhordland	8	35	4	47	57	60	10	51	23	60	54	15	9	50	50
16	Mandalsregionen	16	40	15	4	44	22	43	75	78	13	1	16	10	41	57
17	Bergen	23	32	27	14	42	38	9	22	18	36	41	17	20	34	21
19	Osterfjorden	28	63	77	80	25	57	64	1	1	1	6	19	76	40	1
22	Ryfylke	18	68	17	12	14	71	42	73	54	31	73	22	19	19	67
32	Romsdal	41	55	51	30	37	34	56	7	41	24	81	32	45	43	13
34	Lister	43	26	25	20	33	73	31	64	79	29	26	34	26	36	65
35	HAFS	50	9	57	60	23	82	12	49	6	6	18	35	51	22	15
39	Sunnhordland	66	16	40	18	24	24	33	46	76	73	51	39	34	20	68
41	Stavangerregionen	22	48	34	24	49	47	25	59	66	56	47	41	27	49	64
45	Nordmøre	46	36	59	40	36	48	29	13	34	19	62	45	52	38	17
48	Søre Sunnmøre	45	58	42	10	51	32	23	71	69	45	44	48	32	47	71
49	Kristiansandregionen	29	61	39	43	62	58	49	32	21	63	42	49	41	68	36
52	Voss	19	82	36	64	76	11	32	20	15	44	43	52	48	58	22
55	Arendalregionen	30	74	64	39	63	27	35	36	32	33	14	55	57	52	29
56	Hardanger	44	51	29	78	74	36	55	31	26	54	82	56	50	72	39
63	Bjørnefjorden	53	75	48	82	83	68	74	10	30	47	7	63	65	83	14
70	Sunnfjord	78	43	69	59	81	78	40	61	22	8	19	70	74	80	24
75	Haugesundregionen	70	65	76	62	67	41	34	55	42	58	65	75	77	60	54
76	Hordaland Vest	77	37	67	56	72	61	14	67	52	79	56	76	68	69	73
82	Setesdal	81	83	83	79	40	6	21	62	10	35	83	82	83	26	52

Når vi korrigerer for bransje og størrelse, kommer Sunnfjord dårlig ut på innovasjonsindeksen. Dermed ser det ut til at den lave innovasjonsgraden i enbedrift-foretakene i Sunnfjord ikke kan sies å skyldes strukturelle forhold. Sunnfjords næringsliv er svært lite innovativt inne produkt og prosess, men over middels innovativt innen marked.

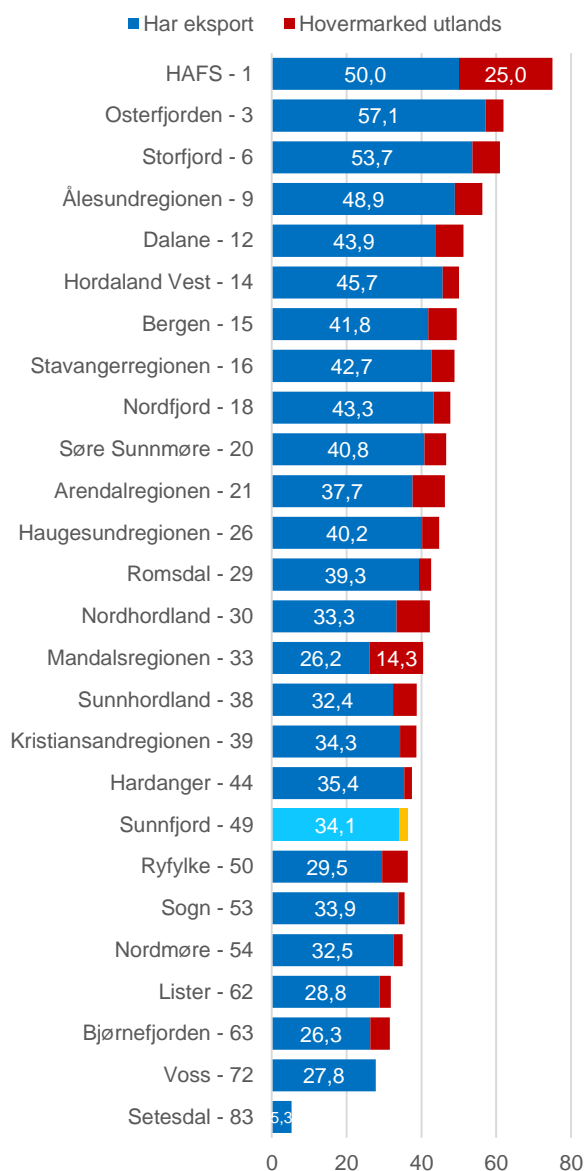
8.4 Internasjonalisering

Innovasjonsundersøkelsen har også data på hvorvidt bedriftene selger varer og tjenester til utlandet, og om de har sitt hovedmarked utenlands. Det kan vi bruke for å se hvordan tilbøyeligheten til å selge varer og tjenester utenlands varierer mellom regionene.

I figuren til høyre ser vi hvordan andelen som har eksport og som har sitt hovedmarked utenlands varierer mellom regionene.

På Sør- og Vestlandet er det HAFS-regionen som har høyest andel eksportbedrifter. Annenhver bedrift i regionen selger sine varer og tjenester utenlands, mens hver fjerde bedrift har sitt hovedmarked utenlands. HAFS, Osterfjorden, Storfjord og Ålesundregionen er blant de ti regionene med høyest andel eksportbedrifter.

Litt mer enn hver tredje bedrift i Sunnfjord eksporterer sine varer og tjenester utenlands. Andelen er lav sammenliknet med de fleste andre Norske regioner.

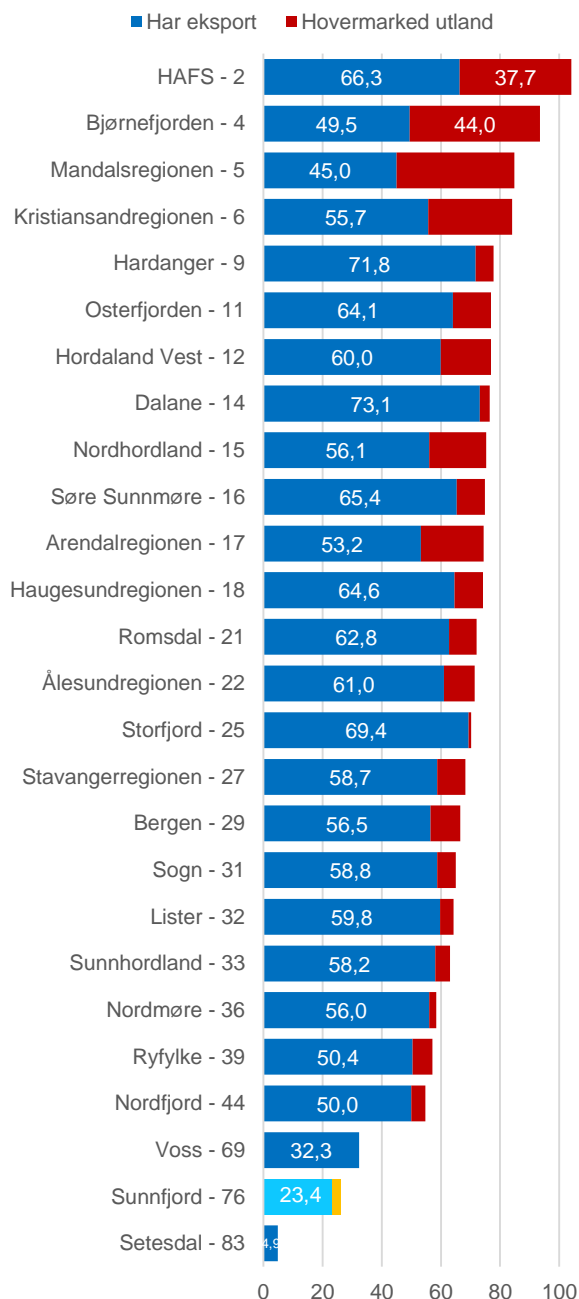

Figur 81: Andel av bedrifter i innovasjonsundersøkelsen som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands. Rangering blant de 83 regionene som er med.

8.4.1 Andel ansatte i eksportbedrifter

I figuren på forrige side viste vi andelen bedrifter med eksport. Da vil små og store bedrifter telle like mye. Vi kan også se på andelen av de ansatte i næringslivet som arbeider i eksportbedrifter. Tallene blir da noe annerledes. Det er høyere andeler av ansatte i bedrifter med eksport. Det er fordi store bedrifter har sterkere tilbøyelighet til å ha eksport.

Det motsatte ser imidlertid ut til å gjelde for Sunnfjord. Under en fjerdedel av de ansatte i privat sektor (ansatte blant bedriftene som har deltatt i undersøkelsen) jobber i bedrifter med eksport. Det kan tyde på at det er mange små bedrifter som er eksportorientert i Sunnfjord. Kanskje de store bedriftene i hovedsak orienterer seg mot et nasjonalt marked? Det få andre regioner med en like lav andel ansatte i eksportbedrifter som Sunnfjord.

Figur 82: Andel av ansatte i innovasjonsundersøkelsen i bedrifter som oppgir at de selger til utlandet, og som har sitt hovedmarked utenlands. Rangering blant de 83 regionene som er med.

9. Nærings-NM

Nærings-NM er utviklet av telemarksforskning for NHO for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{iv}.

Nærings-NM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping 10. Andel foretak med vekst i verdiskaping, justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder.
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 11. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren forteller oss om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak, samt innflyttede foretak fratrukket utflyttede.

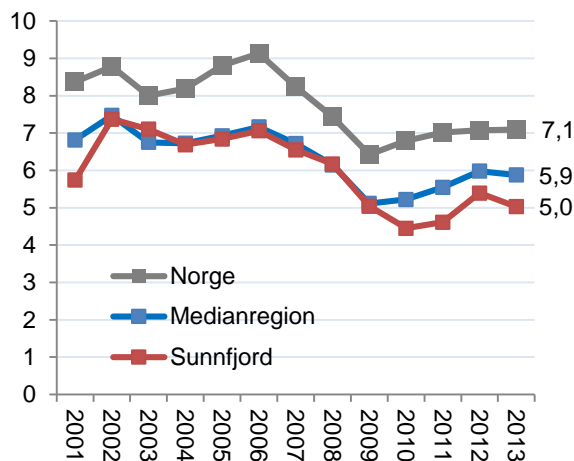
Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andelen lønnsomme foretak justert for bransjestruktur, bedriftens omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur, omsetning og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak av samtlige regnskapspliktige foretak på stedet, som har vekst i verdiskapingen. Det er også en siste indikator der det er justert for forskjeller i bransjestruktur, omsetning og alder til foretakene.

Indikatoren «næringslivets størrelse» er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen på stedet. For hver indikator rangeres både regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe. Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av Nærings-NM.

9.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året. Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I de siste årene har landets etableringsfrekvens ligget på rundt sju prosent. De fleste regionene har derimot hatt en lavere etableringsfrekvens enn landsgjennomsnittet. Etableringsfrekvensen til medianregionen var på 5,9 prosent i 2013. Fram til 2009 var etableringsfrekvensen i Sunnfjord ganske lik medianverdien. I de siste årene har den vært litt lavere.

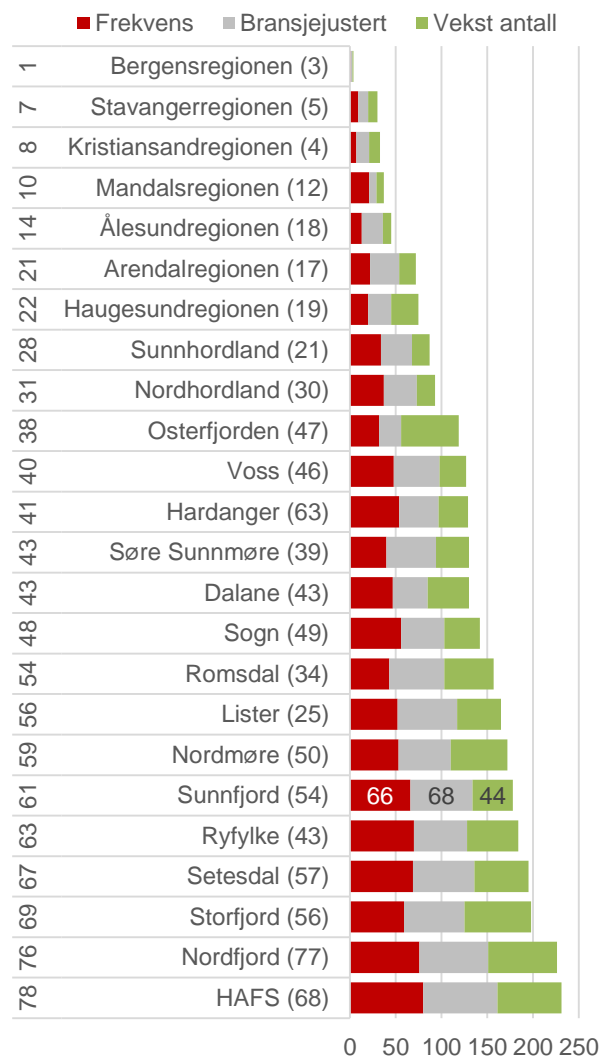

Figur 83: Etableringsfrekvensen i Sunnfjord, Norge og medianen av regionene i Norge i perioden 2001-2013.

9.1.1 Etableringsindeksen for regioner

Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering, etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene. Noe av forskjellen i etableringsfrekvensen mellom regionen kan forklares av bransjestrukturen. Enkelte regioner har mange foretak i bransjer hvor det er mange nyetableringer, som i tjenesteytende sektor. Andre regioner har en stor andel av bedriftene i bransjer med lite nyetablering, som industri og landbruk. Bergen har en fordelaktig næringsstruktur for å få mange nyetableringer. Det kan se ut til at vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, forårsaker høy etableringsfrekvens. Høy etableringsfrekvens har sannsynligvis mindre effekt på arbeidsplassvekst og dermed på nettoflyttingen. Det er fordi nyetableringene stort sett er små, og utgjør en liten andel av samlet antall ansatte.

Etableringsfrekvensen i Sunnfjord er lav sammenliknet med de fleste andre regioner. Årets plassering er lavere enn snittet for de siste ti årene.

Figur 84: Etableringsindeksen for regionene på Sør- og Vestlandet, med rangeringsnummer for hver av indikatorene. Rangering for etableringsindeksen blant 83 regioner er vist helt til venstre. I parentes er rangeringen for etableringsindeksen siste ti år.

9.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, for deretter å stige de tre neste årene. I 2013 hadde 68,9 prosent av alle regnskapspliktige foretak positivt resultat før skatt, noe som var en liten nedgang fra 2012.

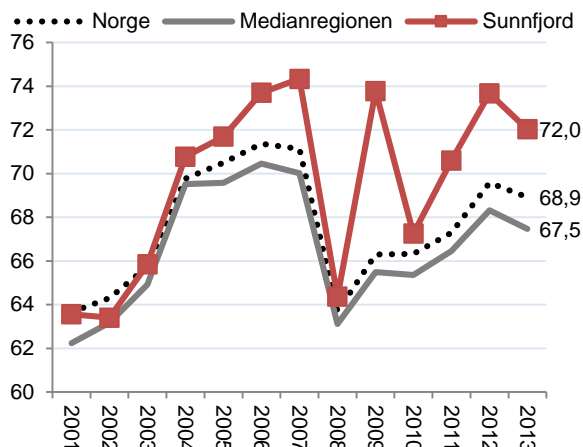
Sunnfjord har en høy andel lønnsomme foretak. Over 70 prosent av foretakene hadde positivt resultat før skatt i 2013. I nesten hele perioden vi har målt for har andelen lønnsomme bedrifter i Sunnfjord vært høyere enn i landet som helhet.

9.2.1 Lønnsomhetsindeksen for regioner

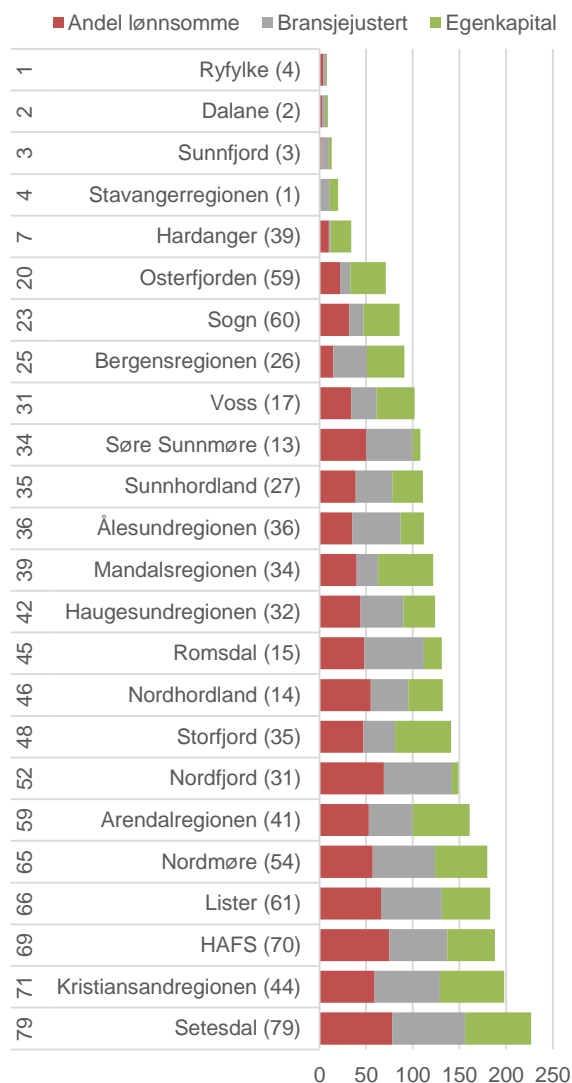
I figuren til høyre ser vi hvordan regionene gjør det på lønnsomhetsindeksen i 2013. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer; andel foretak med positivt resultat, andelen av foretak med positiv egenkapital, og andel lønnsomme foretak justert for bransje, størrelse og alder på foretakene.

Sunnfjord er en av regionene med høyest andel lønnsomme foretak i landet. Bare Dalane og Ryfylke har en høyere andel lønnsomme foretak. Sunnfjord rangerer som nummer tre i år. Det er også snittplasseringen for de siste ti årene.

Mange regioner på Sør- og Vestlandet har en over middels andel lønnsomme foretak.

Figur 85: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Sunnfjord sammenliknet med Norge og medianen av regionene i Norge i perioden 2000-2012.

Figur 86: Lønnsomhetsindeksen for regionene på Sør- og Vestlandet. Rangering for 2013 blant 83 regioner til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

9.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge målt etter omsetning og verdiskapning, var rekordhøy i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andelen vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette tok andelen vekstforetak seg opp, men falt ganske mye fra 2012 til 2013. I 2013 hadde 50,5 prosent av alle foretakene i Norge omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

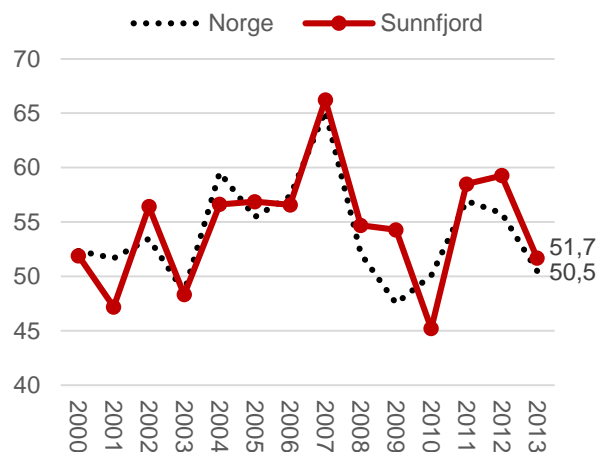
Sunnfjord hadde en høyere andel vekstforetak enn landet som helhet i 2013, men andelen er ganske lik.

9.3.1 Vekstindeksen for regioner

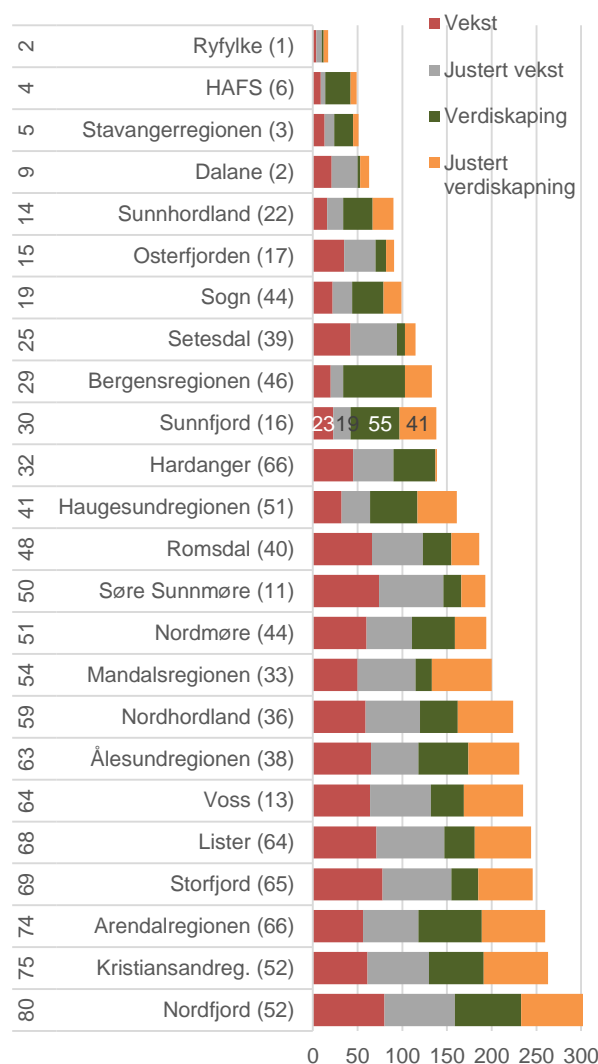
Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av fire indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for foretakenes bransje, størrelse og alder. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapningen. Den siste er justert andel med vekst i verdiskapning. Den endelige vekstindeksen er basert på kommunenes rangering med hensyn til de fire vekstindikatorerne.

Vekstindeksen varierer ganske mye fra år til år, og en skal dermed ikke legge så mye vekt på et enkelt år, men svært lave verdier på vekstindeksen over en tiårsperiode er et dårlig tegn.

Sunnfjord kom på en 30. plass blant de 80 regionene som er med. Det er over middels. Sunnfjord har i snitt hatt en bedre plassering de siste ti årene. Andelen vekstforetak justert for bransje, størrelse og alder er høy. Derimot er andelen foretak med vekst i verdiskapningen under middels.

Figur 87: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Sunnfjord, Norge og medianen av regionene i Norge.

Figur 88: Vekstindeksen for regionene på Sør- og Vestlandet. Rangering blant 80 regioner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorerne vises i figuren.

9.4 Nærings-NM samlet

Nærings-NM er en samlet rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med 11 indikatorer for de variablene vi har beskrevet ovenfor: nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en kommune, region eller fylke. Telemarksforskning har utarbeidet Nærings-NM for NHO de siste elleve årene.

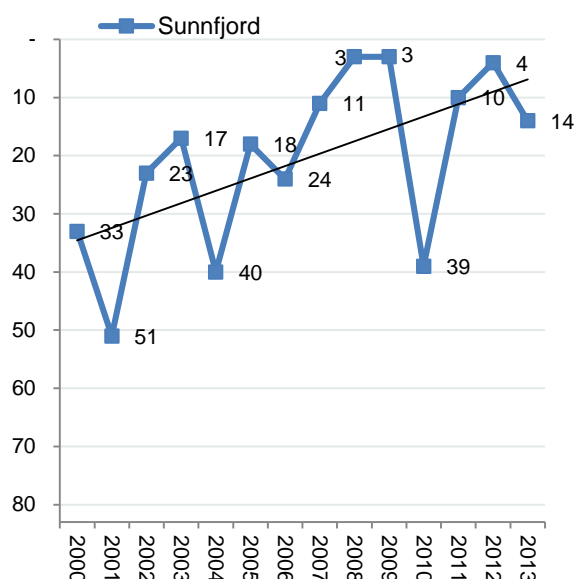
Figuren til høyre viser plasseringen til Sunnfjord i årene 2000-2013. Sunnfjord kom på 14. plass i årets Nærings-NM. Det er en høy plassering, men dårligere enn i de to foregående årene. I fjor kom Sunnfjord på 4. plass.

Vi har lagt inn en trendlinje. Denne viser tydelig at det har vært en positiv trend for Sunnfjord fra perioden 2000 til i dag. Selv om regionen har hatt noen oppturer og nedturer, ser det jevnt over ut til å gå oppover.

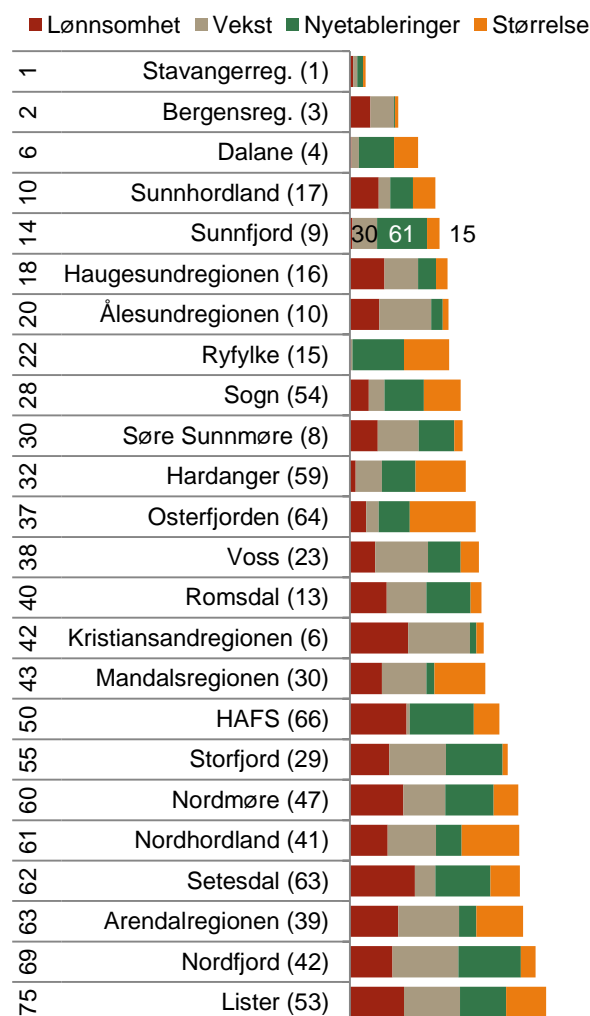
9.4.1 Regionene i landsdelen

Det er stor variasjon blant regionene på Sør- og Vestlandet i hvordan de gjør det i Nærings-NM. Det nok ingen overraskelse at Stavangerregionen og Bergensregionen gjør det best. Jevnt over ser det ut til at regionene på Vestlandet gjør det bedre enn regionene på Østlandet.

Sunnfjord er, som vi så tidligere, en av regionene i Norge med høyest andel lønnsomme foretak. Dette trekker den samlede rangeringen opp. Antall arbeidsplasser utgjør en stor del av befolkningen i Sunnfjord, og dette bidrar også til å trekke den samlede plasseringen opp. Det som trekker den samlede plasseringen ned er den lave etableringsfrekvensen. Totalt sett er likevel Sunnfjord blant de beste regionene mht. næringsutvikling, når vi måler næringsutvikling på denne måten.

Figur 89: Rangeringen til Sunnfjord i NæringsNM i perioden 2000-2013. Rangering blant 80 regioner.

Figur 90: NæringsNM for regionene på Sør- og Vestlandet. Rangering blant 80 regioner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indikatorene vises inni figuren.

9.5 Nærings-NM, kommuner

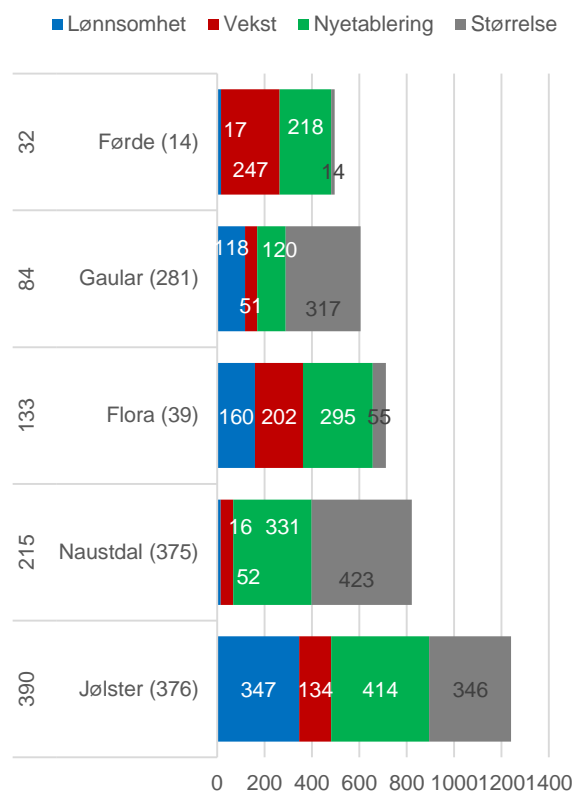
Førde er årets vinner blant kommunene i Sunnfjord. Det har kommunen vært i de siste ti årene også. Førde har en høy andel lønnsomme foretak, og antall arbeidsplasser i næringslivet utgjør en stor andel av befolkningen. Dette trekker den samlede plasseringen opp. På den annen side er andelen vekstforetak og nyetableringer lav. Førde gjorde det dårligere i årets Nærings-NM enn i den siste tiårsperioden.

Gaular har også en rimelig god og godt over middels plassering i årets Nærings-NM. Gaular har gjort det mye bedre i år enn i de ti foregående. Gaular har en høy andel vekstforetak. Det som slår ut mest negativt for Gaular er størrelsen: Antall arbeidsplasser i næringslivet utgjør kun en liten del av befolkningen.

Flora har falt på rangeringsstigen fra den siste tiårsperioden. Likevel rangerer Flora over middels blant kommunene i Norge i år også. I Flora utgjør antall arbeidsplasser en stor del av befolkningen. Etableringsfrekvensen er imidlertid lav og bidrar negativt til totalvurderingen.

Naustdal har gjort det bedre i år enn i den siste tiårsperioden. Naustdal rangerer omtrent midt på treet blant kommunene. Andelen lønnsomme bedrifter er høy, mens etableringsfrekvensen er lav. I tillegg utgjør antall arbeidsplasser en særdeles liten andel av befolkningen.

Jølster gjorde det dårlig i årets Nærings-NM, og plasseringen for 2013 er dårligere enn snittet for de siste ti årene. Jølster gjør det imidlertid over middels godt på én indikator: andelen vekstforetak.

Figur 91: Nærings-NM for kommunene i Sunnfjord. Rangering blant landets 428 kommuner i 2013 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises inni figuren. NB; små søyler viser gode resultater

Dette notatet står i sammenheng med TF notat 16/2015 – Reisen til Sunnfjordbyen, prosess og veien videre. Sammen utgjør de to dokumentasjonen fra prosjektet: Reisen til Sunnfjordbyen.

Fotnoter

ⁱ Bransjeinndelingen tar utgangspunkt i registerdata for arbeidssted, med tilhørende NACE på 5-siffernivå. Fullstendig oversikt finnes på [link](#)

ⁱⁱ Vi baserer oss å at sysselsettingsandelene innenfor hvert årstrinn er konstant, og har brukt SSBs middelframskrivning om antall personer i alle årstrinn hvert år til 2040.

Regioninndeling Sogn og Fjordane

HAFS

- Gulen
- Solund
- Hyllestad
- Askvoll
- Fjaler

Nordfjord

- Bremanger
- Vågsøy
- Selje
- Eid
- Hornindal
- Gløppen
- Stryn

Sogn

- Høyanger
- Vik
- Balestrand
- Leikanger
- Sogndal
- Aurland
- Lærdal
- Årdal
- Luster

Sunnfjord

- Flora
- Gaular
- Jølster
- Førde
- Naustdal

ⁱⁱⁱ Rent teknisk måler vi innovasjonsklima gjennom en binær logistisk regresjonsanalyse der avhengig variabel er om bedriften har innovasjon (0/1) og uavhengige variable er størrelse (lineær av antall ansatte), bransje (dummyvariable for hver 2-siffer NACE-bransje) og dummyvariable for regioner. Betakoeffisienten for regionvariabelen vil da være et uttrykk for om regionen har høy eller lav tilbøyelighet for å ha innovasjon. Denne regresjonsanalysen er kjørt for alle de 11 innovasjonstypene, og deretter veid på samme måte som vi veier for frekvenser.

^{iv} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.